

European Network for
Rural Development

PL

**PRZEGLĄD OBSZARÓW
WIEJSKICH UE**
nr 19

ZWIĘKSZANIE ZAANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) to ośrodek wymiany informacji łączący podmioty zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich na terytorium całej Unii Europejskiej. ENRD przyczynia się do skutecznego wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) państw członkowskich, wspierając gromadzenie wiedzy i jej wymianę, jak również ułatwiając wymianę informacji i współpracę pomiędzy obszarami wiejskimi w całej Europie.

Każde państwo członkowskie utworzyło krajową sieć obszarów wiejskich, która skupia organizacje i organy administracji zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich. Na poziomie Unii Europejskiej ENRD wspiera tworzenie sieci kontaktów między takimi krajowymi sieciami obszarów wiejskich, administracjami krajowymi i organizacjami europejskimi.

Więcej informacji na stronie internetowej ENRD <http://enrd.ec.europa.eu>.

***Europe Direct to serwis, który pomoże Państwu znaleźć odpowiedzi
na pytania dotyczące Unii Europejskiej.***

**Numer bezpłatnej infolinii (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Informacje są udzielane się nieodpłatnie, większość połączeń również jest bezpłatna
(niektórzy operatorzy, hotele lub telefony publiczne mogą naliczać opłaty).

Redaktor naczelny: Markus Holzer, kierownik działu w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Komisji Europejskiej

Redaktor: Ed Thorpe, kierownik ds. komunikacji, punkt kontaktowy ENRD

Punkt kontaktowy ENRD

Tekst ukończono i oddano do druku w czerwcu 2015 r. Oryginał sporządzono w języku angielskim.

Dodatkowe informacje dotyczące Unii Europejskiej można znaleźć pod adresem internetowym: <http://europa.eu>.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2015

ISSN 1831-5313 (print)

ISSN 1831-5372 (web)

© Unia Europejska, 2015

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Treść niniejszej publikacji niekoniecznie odzwierciedla opinie instytucji Unii Europejskiej.

Tekst niniejszej publikacji służy wyłącznie do celów informacyjnych i nie jest prawnie wiążący.

Printed in Italy

Wydrukowano na papierze z recyklingu, któremu przyznano oznakowanie ekologiczne UE dla papieru graficznego (<http://ec.europa.eu/ecolabel/>).

Można także zamówić jeden bezpłatny wydrukowany egzemplarz na stronie internetowej EU Bookshop:

<http://bookshop.europa.eu>.

Podziękowania

Autorzy: Paul Soto, Edina Ocsko, Matthias Langenmeyer, Antonella Zona, Elena Saraceno, Yves Champetier, Clunie Keenleyside, Kaley Hart, David Lamb, Tim Hudson, Veneta Paneva, André Smal, Isabelle Raynaud oraz członkowie grupy tematycznej ENRD ds. zaangażowania zainteresowanych stron.

Redakcja techniczna: Benoit Goossens, Tipik

Fotografia na okładce © Unia Europejska, 2013

PRZEGLĄD OBSZARÓW WIEJSKICH UE nr 19

SPIIS TREŚCI

ZWIĘKSZANIE ZAANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON

© Tim Hudson

Słowo wstępne	2
Zaangażowanie zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich – przegląd	3
1. Angażowanie rolników i gospodarujących gruntami w politykę rozwoju obszarów wiejskich	11
2. Zaangażowanie zainteresowanych stron w osiągnięcie zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi i realizację działań w dziedzinie klimatu	18
3. Inteligentny i zrównoważony rozwój terytorialny sprzyjający włączeniu społecznemu	24
4. Wartość dodana „formalnego” procesu konsultacji z zainteresowanymi stronami	30
5. Komunikacja jako narzędzie informowania i angażowania	37
6. Tworzenie sieci kontaktów jako potężne narzędzie wykorzystywane do zaangażowania zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich	44

Słowo wstępne

W niniejszym numerze Przeglądu Obszarów Wiejskich UE publikowanego przez ENRD zastanawiamy się, dlaczego tak istotne jest zwiększanie i poprawa zaangażowania zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich, opisując niektóre sposoby poszerzania i wspierania tego zaangażowania w praktyce. Zwróciliśmy szczególną uwagę na te dziedziny, w których sieci polityki rozwoju obszarów wiejskich mogą wnieść wartość dodaną w tym kontekście.

Wspomniana problematyka została wybrana jako temat niniejszego numeru Przeglądu Obszarów Wiejskich UE ze względu na wagę przywiązywaną do zwiększonego zaangażowania zainteresowanych stron w nowym okresie programowania rozwoju obszarów wiejskich 2014–2020 oraz ze względu na kluczową rolę sieci obszarów wiejskich w promowaniu i wspieraniu udziału zainteresowanych stron w działaniach na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w Europie.

Planuje się przeprowadzenie inwestycji zbiorowych w tworzenie sieci kontaktów w zakresie polityki rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014–2020 o wartości około 500 mln EUR⁽¹⁾ – obejmą one zarówno krajowe sieci obszarów wiejskich we wszystkich 28 państwach członkowskich UE, jak i Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD). Pierwszym celem wspomnianych sieci obszarów wiejskich jest „zwiększenie zaangażowania zainteresowanych stron we wdrażanie programów rozwoju obszarów wiejskich”⁽²⁾.

Struktura niniejszej publikacji

- Niniejszy numer Przeglądu Obszarów Wiejskich rozpoczyna się artykułem wstępnym, w którym autor podejmuje próbę zdefiniowania, co rozumiemy pod pojęciem „zaangażowania zainteresowanych stron w rozwój obszarów wiejskich”, dlaczego kwestia ta jest tak istotna i w jaki sposób UE wspiera inicjatywy w tym obszarze. W artykule omówiono również najważniejsze grupy zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich i wyjaśniono, dlaczego programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW) mają tak duże znaczenie dla ich interesów.

W serii trzech artykułów zamieszczonych w dalszej części numeru omówiono niektóre z wyzwań i szans związanych ze zwiększeniem zaangażowania zainteresowanych stron w osiągnięcie głównych celów unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich:

- w pierwszym artykule skupiono się na szczególnym znaczeniu zaangażowania rolników, leśników, gospodarujących gruntami na terenach wiejskich oraz podmiotów łańcucha dostaw żywności we wdrażanie polityki rozwoju obszarów wiejskich, a także związanych z tym szans i wyzwań;
- w drugim artykule zastanowiono się nad tym, w jaki sposób zaangażowanie zainteresowanych stron może i powinno przyczynić się do osiągnięcia celów polityki rozwoju obszarów wiejskich w zakresie ochrony środowiska i klimatu;
- w trzecim artykule zwrócono uwagę na zapotrzebowanie na skuteczne i szerokie zaangażowanie zainteresowanych stron poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zapewnienia zrównoważonego rozwoju terytorialnego.

W kolejnej serii trzech artykułów omówiono niektóre kanały umożliwiające skuteczne zaangażowanie zainteresowanych stron:

- w czwartym artykule omówiono szeroki wachlarz formalnych procesów konsultacji, których celem jest uwzględnienie poglądów zainteresowanych stron przy opracowywaniu i realizowaniu polityki na różnych etapach cyklu programowania;
- piąty artykuł jest poświęcony kanałom komunikacji – zarówno konwencjonalnym, jak i cyfrowym – które mogą służyć do przekazywania informacji zainteresowanym stronom i utrzymywania z nimi kontaktu, a także mogą ułatwiać wymianę poglądów między takimi stronomi;
- tematem szóstego artykułu jest rola, jaką mogą odgrywać sieci na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ułatwianiu zaangażowania zainteresowanych stron oraz w zagwarantowaniu, aby zaangażowanie zainteresowanych stron faktycznie przyczyniało się do poprawy jakości działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Artykuły zamieszczone w niniejszym przeglądzie odzwierciedlają poglądy poszczególnych autorów. Udało się również uwzględnić przykłady i kwestie poruszane w trakcie cyklu posiedzeń grupy tematycznej oraz podczas europejskiego seminarium poświęconego zaangażowaniu zainteresowanych stron w rozwój obszarów wiejskich zorganizowanego przez punkt kontaktowy ENRD w 2015 r.

(1) W chwili przygotowywania niniejszego numeru prace nad budżetem sieci obszarów wiejskich na lata 2014–2020 nie zostały jeszcze zakończone, choć przewiduje się, że jego wysokość będzie zbliżona do wysokości budżetu zidentyfikowanego w przeglądzie ENRD poświęconym tworzeniu sieci na lata 2007–2013.

(2) Art. 52 „Europejska sieć na rzecz rozwoju obszarów wiejskich”, art. 54 „Krajowa sieć obszarów wiejskich” rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

© Tim Hudson

Zaangażowanie zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich – przegląd

Niniejszy artykuł stanowi wprowadzenie do problematyki zaangażowania zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich oraz stanowi punkt wyjścia do dalszej zawartości niniejszego numeru Przeglądu Obszarów Wiejskich UE.

Wyjaśniono w nim znaczenie zaangażowania zainteresowanych stron oraz w jaki sposób i dlaczego UE jest gotowa na tak znaczne inwestycje we wspieranie tego zaangażowania. W artykule przedstawiono również przegląd najważniejszych grup zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich, wyjaśniając, dlaczego są one zainteresowane programami rozwoju obszarów wiejskich (PROW).

Autor artykułu argumentuje, że prawdziwa wartość zaangażowania zainteresowanych stron polega na tym, iż zainteresowane strony są postrzegane jako aktywni uczestnicy na wszystkich etapach cyklu polityki, począwszy od etapu kształtowania polityki, a skończywszy na ulepszeniu jej wdrażania w terenie.

CO ROZUMIEMY PRZEZ POJĘCIE „ZAANGAŻOWANIE ZAINTERESOWANYCH STRON W ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH”?

Ogólnie rzecz biorąc, zaangażowanie zainteresowanych stron oznacza zapewnienie odpowiednim osobom prawa głosu przy podejmowaniu decyzji wywierających wpływ na ich życie oraz powierzenie im określonej roli w procesie wdrażania takich decyzji. Na początku należy jednak wyjaśnić, co rozumiemy pod pojęciem „zaangażowania zainteresowanych stron” w kontekście polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Wydaje się, że na poziomie lokalnym najbardziej bezpośrednią i najprostszą formą zaangażowania zainteresowanych stron jest **wdrażanie projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich**. Beneficjenci są bezpośrednio zaangażowani we wdrażanie polityki rozwoju obszarów wiejskich,

w przypadku gdy biorą udział w projekcie.

Jeszcze bardziej interesujące z punktu widzenia udziału zainteresowanych stron są projekty z zakresu rozwoju obszarów wiejskich oparte na zbiorowych działaniach realizowanych z udziałem licznych zainteresowanych

stron. Tego rodzaju wspólne lub zbiorowe projekty stanowią szczególną okazję do wykorzystania zwiększonego zaangażowania zainteresowanych stron w celu uzyskania lepszych wyników w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

Należy jednak pamiętać o tym, że

zwiększenie lub poprawa zaangażowania zainteresowanych stron w rozwój obszarów wiejskich nie ogranicza się wyłącznie do zwiększenia stopnia wykorzystania standardowych środków wsparcia lub dotacji na realizację projektów.

Na wyższym szczeblu udział zainteresowanych stron przyjmuje formę **opracowywania lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich na szczeblu lokalnym** opartych na uczestnictwie.

LEADER, rozwój lokalny kierowany przez społeczność (CLLD)⁽³⁾ oraz inne inicjatywy w zakresie planowania lokalnego, takie jak lokalna Agenda 21⁽⁴⁾, zapewniają zainteresowanym stronom możliwość wykraczania poza realizację poszczególnych projektów i udziału w projektowaniu i wdrażaniu zintegrowanych lokalnych strategii na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Na jeszcze wyższym szczeblu zaangażowanie zainteresowanych stron nadal przyjmuje formę **opracowywania strategii o zasięgu regionalnym i krajowym**, które stanowią ramy dla realizacji projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich oraz – w stosownych przypadkach – lokalnych strategii rozwoju.

Programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW) mają szczególnie istotne

Rys. 1. Piramida procesu decyzyjnego

znaczenie w tym kontekście (dodatkowe informacje na ten temat można znaleźć w sekcji „Zainteresowanie zainteresowanych stron programami rozwoju obszarów wiejskich” poniżej). Skuteczne zaangażowanie zainteresowanych stron na tym szczeblu może zapewnić określenie w PROW odpowiednich warunków, priorytetów i możliwości na potrzeby skutecznej realizacji celów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich w terenie.

Na jeszcze wyższym szczeblu zaangażowanie zainteresowanych stron przyjmuje formę **opracowywania europejskiej polityki i europejskich programów** – jest to najwyższy szczebel piramidy procesu decyzyjnego. Skuteczne zaangażowanie zainteresowanych stron przez decydentów na tym szczeblu może sprawić, że opracowana polityka będzie odpowiednio odzwierciedlała rzeczywiste wyzwania i szanse związane z tym sektorem.

KIM SĄ ZAINTERESOWANE STRONY W RAMACH POLITYKI ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH?

Zainteresowane strony to z definicji osoby lub organizacje, które posiadają „interes” w określonej sprawie, ponieważ są w nią zaangażowane albo odczuwają jej wpływ. W kontekście polityki rozwoju obszarów wiejskich są to wszystkie grupy zaangażowane w realizację polityki, poczynając od decydentów po (potencjalnych) beneficjentów projektów w terenie.

Biorąc pod uwagę fakt, że rozwój obszarów wiejskich wywiera bezpośredni wpływ na jakość żywności, wody, energii, wypoczynku, różnorodności biologicznej i innego rodzaju usług, można stwierdzić, że w pewnym sensie wywiera on wpływ na wszystkich. W kontekście zaangażowania zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich bardziej pomocne

jest jednak przypisanie poszczególnych osób do grup, aby zrozumieć, jakie formy może przybierać ich udział i jaki konkretnie wkład mogą wnieść.

Jednym z pierwszych działań, które były podjęte przez punkt kontaktowy ENRD w latach 2014–2020, było mapowanie zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich, które mogły dostarczyć informacji i wytycznych koniecznych w pracach przy tworzeniu sieci na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Podczas mapowania okazało się, że analiza rozkładu zainteresowanych stron zaangażowanych w politykę rozwoju obszarów wiejskich pozwala wyróżnić trzy główne szeroko zakrojone kategorie:

a) osoby opracowujące i wdrażające politykę i programy – w tym osoby

odpowiedzialne za wyznaczanie kierunków polityki i administratorzy publiczni w organach krajowych, regionalnych i lokalnych oraz w instytucjach europejskich, a także lokalne grupy działania LEADER;

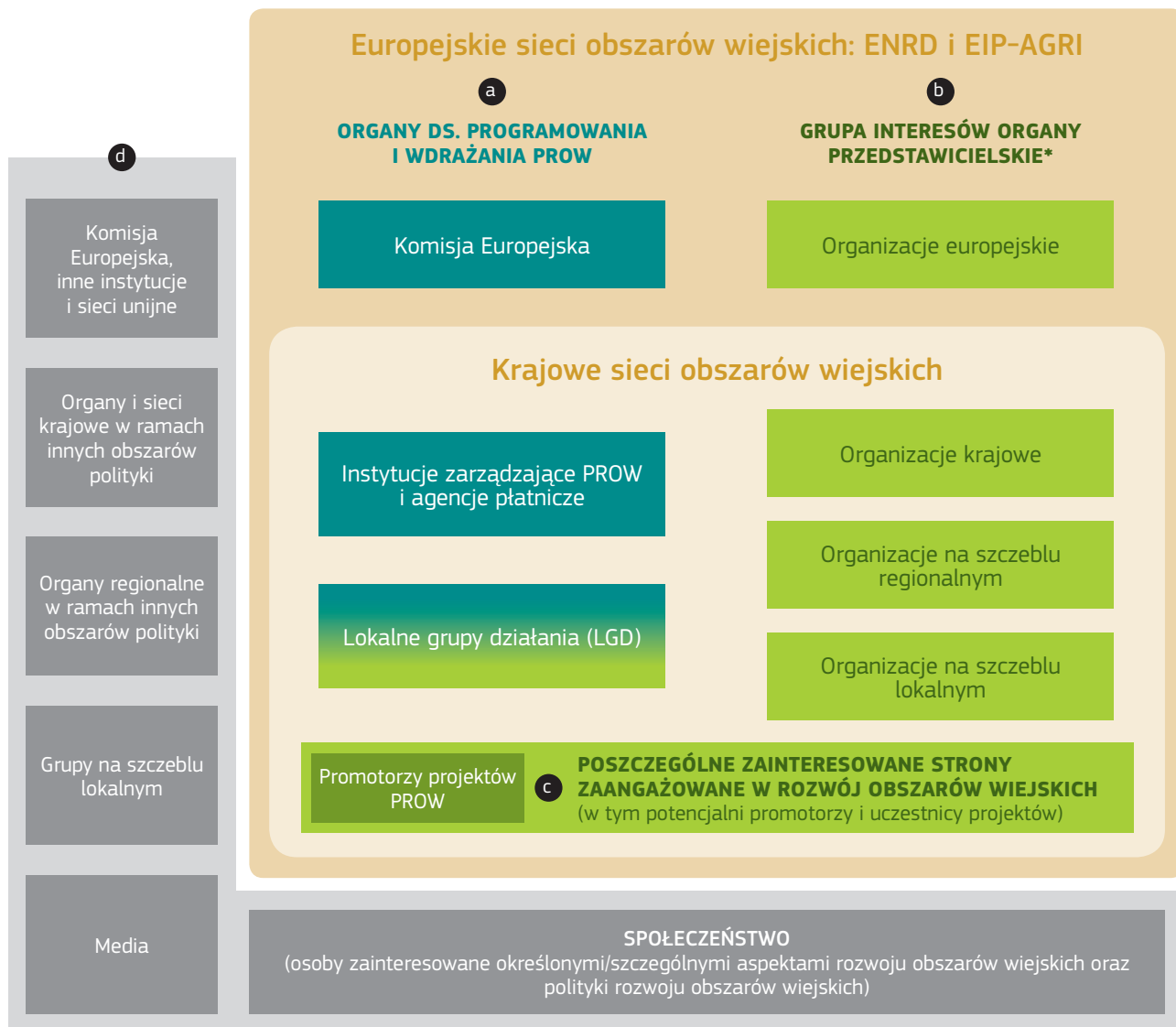
b) organy i organizacje przedstawicielskie grup interesów – w tym organizacje reprezentujące rolników, właścicieli gruntów, zarządców lasów, przedsiębiorstwa prowadzące działalność na obszarach wiejskich, podmioty na różnych etapach łańcucha dostaw żywności, organizacje działające na rzecz ochrony środowiska, podmioty sektora badań naukowych i innowacji, organizacje reprezentujące społeczności wiejskie oraz organizacje reprezentujące grupy defaworyzowane, takie jak organizacje

(3) Zintegrowane lokalne strategie rozwoju są finansowane za pośrednictwem lokalnych grup działania LEADER (LGD), które obecnie obejmują zdecydowaną większość obszarów wiejskich w Europie. Nie obejmują one jednak wszystkich środków przewidzianych w EFRROW ani wszystkich strategii wymaganych na potrzeby rozwoju obszarów wiejskich.

(4) Od chwili przyjęcia deklaracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie zrównoważonego rozwoju w Rio w 1992 r., znanej jako Agenda 21, wiele gmin na obszarach wiejskich i wiejskich opracowało oparte na uczestnictwie lokalne strategie na rzecz zrównoważonego rozwoju na podstawie zasad ONZ – tzw. strategii lokalnej Agendy 21.

Rys. 2. Sieci polityki rozwoju obszarów wiejskich – skupianie zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich

Na poniższym schemacie przedstawiono, w jaki sposób europejskie sieci obszarów wiejskich zapewniają ramy skupiające różnorodne grupy zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich, zapewniając im możliwość zwiększania wzajemnego zrozumienia i podejmowania wspólnych działań, a także nawiązywania kontaktów z szerszą grupą zainteresowanego społeczeństwa.

* Organizacje reprezentujące partnerów społeczno-gospodarczych, społeczeństwo obywatelskie, instytucje badawcze i podmioty świadczące usługi doradztwa.

przeciwdziałające ubóstwu; (pewne grupy są bardziej zainteresowane realizacją działań i celów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i zaangażowane w nią niż inne);

- c) osoby zaangażowane w działania z zakresu rozwoju obszarów wiejskich w terenie** – w szczególności potencjalni i faktyczni beneficjenci i uczestnicy projektów EFRROW, przede wszystkim rolnicy i gospodarujący gruntami. Niektóre – ale niekoniecznie wszystkie – z tych osób będą

reprezentowane przez wymienione powyżej organy i organizacje.

Sieci polityki rozwoju obszarów wiejskich mogą pełnić co najmniej trzy uzupełniające się funkcje w skupianiu trzech głównych kategorii zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich:

1. Przede wszystkim sieci mogą pełnić funkcję pomostu między organami publicznymi (zainteresowane strony typu **a**) a wszystkimi innymi zainteresowanymi stronami

zaangażowanymi w realizację polityki rozwoju obszarów wiejskich lub mającymi interes w realizacji tej polityki (zainteresowane strony typu **b** i **c**);

2. Sieci mogą wspierać koordynację, komunikację i budowanie zdolności na całej długości złożonego łańcucha właściwych organów publicznych zaangażowanych we wdrażanie polityki rozwoju obszarów wiejskich (zainteresowane strony typu **a**);
3. Sieci mogą również wnieść wkład w budowanie zdolności

i wypracowywanie wspólnych stanowisk przez zainteresowane strony zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich oraz ich organy przedstawicielskie (zainteresowane strony typu b i c) – w tym kontekście mogą one odegrać szczególnie istotną rolę, dopilnowując, aby najbliższe grupy zostały wysłuchane.

Ponadto sieci obszarów wiejskich mogą ułatwić dotarcie do szerszej grupy zainteresowanych odbiorców zarówno w ramach organów publicznych, społeczeństwa obywatelskiego, jak i ogółu społeczeństwa d).

Znaczącą rolę sieci polityki rozwoju obszarów wiejskich w zwiększaniu udziału zainteresowanych stron wyraźnie podkreślono w przepisach rozporządzeń:

„Jeżeli chodzi o programy rozwoju obszarów wiejskich, państwa członkowskie uwzględniają rolę, jaką przy angażowaniu właściwych partnerów mogą odgrywać krajowe sieci obszarów wiejskich.”

Art. 5 ust. 3 kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa⁽⁵⁾

„Okazało się, że tworzenie sieci kontaktów wśród krajowych sieci, organizacji i administracji zaangażowanych na różnych etapach realizacji programu, organizowane w kontekście Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, może odgrywać bardzo ważną rolę w poprawianiu jakości programów rozwoju obszarów wiejskich poprzez zwiększanie udziału zainteresowanych stron

w zarządzaniu rozwojem tych obszarów, a także w informowaniu społeczeństwa o płynących z tego korzyściach.”

Motyw 40 w preambule do rozporządzenia w sprawie EFFROW⁽⁶⁾

Mapowanie zainteresowanych stron w ramach ENRD pokrywa się z oficjalną definicją zainteresowanych stron w ramach EFFROW określoną w akcie delegowanym Komisji w sprawie europejskiego kodeksu

postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

W kodeksie postępowania określono również kategorie właściwych organów publicznych oraz innych grup zainteresowanych stron reprezentujących różne grupy interesów, w tym również niektóre grupy bardziej zmarginalizowane. Kodeks zapewnia legitymację prawną podejściu do zaangażowania zainteresowanych stron przyjętemu przez ENRD.

ZAINTERESOWANE STRONY ZAANGAŻOWANE W ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH zgodnie z definicją przedstawioną w europejskim kodeksie postępowania w zakresie partnerstwa

„W odniesieniu do każdego programu państwa członkowskie określają właściwych partnerów spośród co najmniej następujących podmiotów:

- właściwych władz regionalnych, lokalnych, miejskich i innych instytucji publicznych, w tym: [...] innych podmiotów zorganizowanych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym oraz organów reprezentujących obszary, w których realizowane są zintegrowane inwestycje terytorialne i lokalne strategię rozwoju finansowane w ramach danego programu;
- partnerów społeczno-ekonomicznych [...];
- podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, takich jak partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, a także podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji, w tym:
 - podmiotów działających w obszarach związanych z planowanym wykorzystaniem EFSI, z których dofinansowany jest dany program [...];
 - podmiotów reprezentujących lokalne grupy działania [...];
 - innych organizacji lub grup, na które w znaczący sposób wpływa lub może wpływać wdrażanie EFSI, w szczególności grup uznawanych za zagrożone dyskryminacją i wykluczeniem społecznym”.

Art. 4 ust. 1 europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa⁽⁷⁾

(5) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

(6) Art. 4 „Cele” rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFFROW.

(7) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i

WARTOŚĆ ZAANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON W POLITYKĘ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Zaangażowanie zainteresowanych stron może poprawić jakość polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz jej wdrażania. Dotyczy to wszystkich szczebli administracji rządowej. Zainteresowane strony wnoszą wiedzę, zrozumienie, doświadczenie i wiedzę fachową w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i powiązanych kwestii, a także praktyczny wgląd w sytuację w terenie.

Zaangażowanie zainteresowanych stron może zagwarantować, że kształtowanie i wdrażanie polityki zaspokaja rzeczywiste potrzeby na sposoby, które mają sens dla osób, na które taka polityka ma największy wpływ. Zainteresowane strony mogą pomóc decydentom i administratorom zrozumieć, jakie są rzeczywiste problemy, które rozwiązania mogą się sprawdzić w praktyce, a które nie, jakie są największe wyzwania oraz w których obszarach i w jaki sposób działania mogą przynieść największe zmiany.

Ponadto, zgodnie z piramidą procesu decyzyjnego, skuteczność wdrażania polityki zależy ostatecznie od realizacji projektów i podejmowania innych działań przez zainteresowane strony w terenie. Zaangażowanie takich zainteresowanych stron na wczesnym etapie procesu

opracowywania strategii i programów może pozwolić uniknąć barier utrudniających ich późniejszą skuteczną realizację.

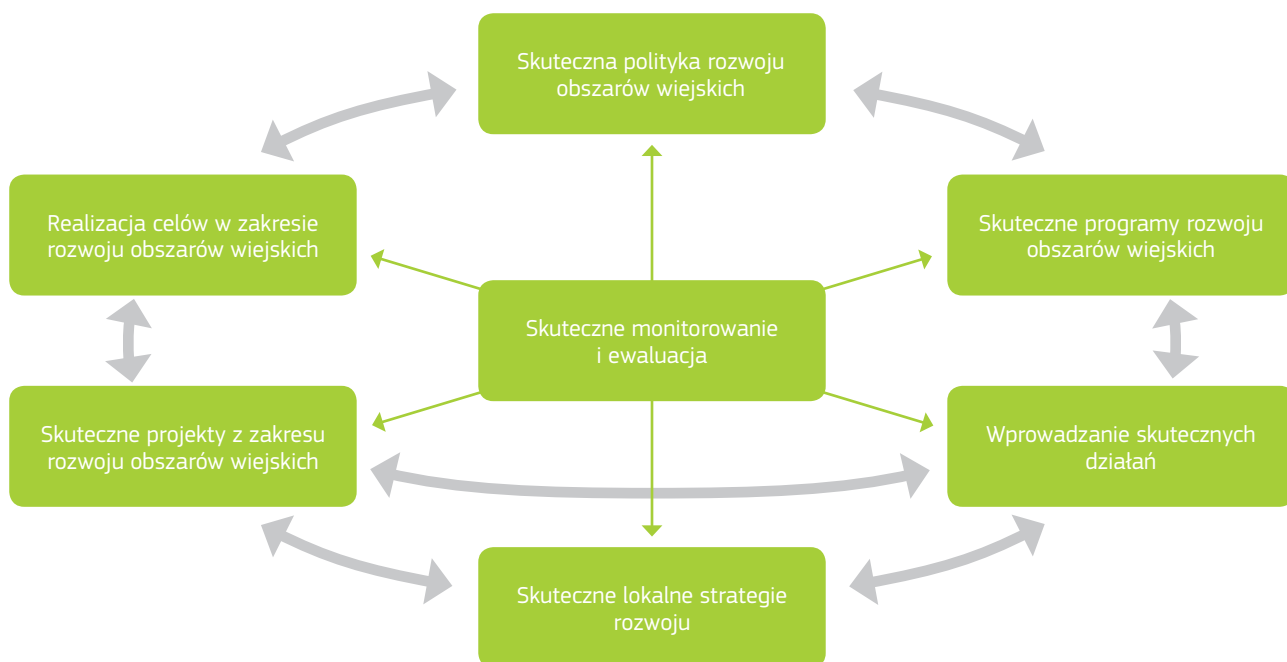
Aby docenić rzeczywistą wartość zaangażowania zainteresowanych stron, musimy zrozumieć, że realizacja polityki rozwoju obszarów wiejskich jest procesem cyklicznym, a nie odgórnym. Pozytywne zaangażowanie zainteresowanych stron na każdym etapie może przynieść korzyści zarówno na kolejnym, jak i na poprzednim etapie cyklu dzięki wykazaniu skuteczności podjętych działań i informacjom zwrotnym.

Skuteczny udział zainteresowanych stron jest zawsze procesem dwukierunkowym – zarówno decydenci, jak i beneficjenci odnoszą korzyści z wdrażania skuteczniejszych strategii, lepiej dostosowanych do ich rzeczywistych potrzeb.

Jak wyjaśniono w dalszej części niniejszego numeru Przeglądu Obszarów Wiejskich UE, dzięki przyczynianiu się do poprawy jakości strategii i ich wdrażania zaangażowanie zainteresowanych stron może w ostatecznym rozrachunku wnieść istotny wkład w realizację trzech nadrzędnych celów europejskiej polityki rozwoju obszarów wiejskich⁽⁸⁾:

- a)** wspierania konkurencyjności rolnictwa – zob. artykuł 1;
- b)** zapewnienia zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi i podejmowania działań w dziedzinie klimatu – zob. artykuł 2;
- c)** osiągnięcia zrównoważonego rozwoju terytorialnego gospodarek i społeczności wiejskich, w tym tworzenia i utrzymywania miejsc pracy – zob. artykuł 3.

Rys. 3. Pozytywny cykl zaangażowania zainteresowanych stron

(8) Art. 4 „Cele” rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

UNIA EUROPEJSKA WPROST UZNAJE WARTOŚĆ ZAANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON I ICH WKŁAD W REALIZACJĘ POLITYKI ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

„Angażując partnerów w planowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluację projektów dofinansowanych ze środków UE, państwa członkowskie będą mogły w większym stopniu kierować środkami do obszarów, w których są one najbardziej potrzebne, oraz zapewnić ich wydatkowanie w najlepszy możliwy sposób. ”

Słowo wstępne do broszury promującej kodeks postępowania w zakresie partnerstwa
László Andor, komisarz ds. zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego, 2007–2013⁽⁹⁾

„Partnerstwo wnosi wyraźną wartość dodaną, poprawiając skuteczność wdrażania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (EFSI). Zwiększa ono zbiorowe zaangażowanie w politykę Unii oraz odpowiedzialność za nią, jak też poszerza dostępną wiedzę, doświadczenie i spektrum poglądów na etapie projektowania i wdrażania strategii, a zarazem zapewnia większą przejrzystość procesów decyzyjnych. ”

Wprowadzenie do broszury promującej kodeks postępowania w zakresie partnerstwa

„Partnerstwo musi być postrzegane w ścisłym powiązaniu z podejściem opartym na wielopoziomowym systemie zarządzania [...]. Zaangażowanie partnerów pomaga w ograniczeniu braków w odniesieniu do koordynacji i zdolności w zakresie kształtowania polityki między różnymi szczeblami administracji pod względem informacji, zasobów, finansowania, fragmentacji administracji i polityki. ”

Uzasadnienie aktu delegowanego w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa

© Tim Hudson

CO ISTOTNE, ZGODNIE Z ROZPORZĄDZENIEM UE ZAPEWNIENIE UDZIAŁU ZAINTERESOWANYCH STRON W POLITYCE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH JEST WYMAGANE, A NIE TYLKO PROPONOWANE

„Zgodnie z podejściem opartym na wielopoziomowym zarządzaniu partnerzy [...] są zaangażowani przez państwa członkowskie w przygotowywanie umów partnerstwa i sprawozdań z postępów oraz w trakcie przygotowywania i wdrażania programów [...]. ”

Art. 5 ust. 2 rozporządzenia ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFSI

„Zasada partnerstwa oznacza ścisłą współpracę między [grupami zainteresowanych stron] na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w trakcie całego cyklu programowania obejmującego przygotowanie, wdrożenie, monitorowanie i ocenę. ”

Preambuła do europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa

ZAANGAŻOWANIE STRON ZAINTERESOWANYCH PROGRAMAMI ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Programy rozwoju obszarów wiejskich zapewniają bezpośrednie możliwości zapewnienia udziału zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich. Perspektywa zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich nie ogranicza się jednak wyłącznie do unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich czy PROW. Dlatego też należy zastanowić się nad nowymi sposobami, na które PROW mogą wytworzyć pozytywne powiązania z pozostałymi istotnymi obszarami wdrażania polityki.

Na rozwój obszarów wiejskich wpływa szereg różnych działań, sił i tendencji, jak również szeroki zakres obszarów polityki lokalnej, regionalnej, krajowej i europejskiej. Obszary polityki, które potencjalnie mogą na ten rozwój wywierać wpływ, obejmują: rozwój regionalny, politykę spójności, gospodarkę morską i rybołówstwo, zmianę klimatu, ochronę środowiska i różnorodność biologiczną, zatrudnienie, włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie ubóstwu itp.

Innymi potencjalnie istotnymi strategiami i programami zarządzają jednak zazwyczaj departamenty lub ministerstwa sektorowe, które nie rozpoznają specyficznych potrzeb obszarów wiejskich. Rzadko organizowane są kanały komunikacji przeznaczone specjalnie dla zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich, za pośrednictwem których takie strony mogłyby wyrażać swoje poglądy i bezpośrednio wpływać na jakość takich szerzej zakrojonych strategii.

Bezpośrednie możliwości w ramach PROW

Ponieważ PROW są często jedynymi strategiami wyraźnie poświęconymi obszarom wiejskim w państwach członkowskich UE, stwarzają one szczególne możliwości dla zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich. Ponadto na realizację PROW przeznaczają się znaczne środki finansowe. Na realizację PROW w latach 2014–2020 przeznaczonych zostanie około 161 mld EUR – kwota ta obejmuje również współfinansowanie z EFRROW i z krajowych środków publicznych⁽¹⁰⁾.

Inwestycje w ramach PROW koncentrują się na przeważającej mierze na kwestiach związanych z gruntami i gospodarowaniem gruntami. Cztery spośród sześciu unijnych priorytetów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich⁽¹¹⁾

odnoszą się głównie do konkurencyjności gospodarczej i zrównoważenia środowiskowego sektorów rolnictwa i leśnictwa oraz sektora spożywczego (priorytety unijne 2–5)⁽¹²⁾.

Czternaście spośród dwudziestu działań w ramach PROW jest adresowanych do rolników, właścicieli lasów i innych publicznych lub prywatnych podmiotów gospodarujących gruntami. Przewiduje się, że realizacja tych działań w latach 2014–2020 pochłonie około 75% łącznych nakładów inwestycyjnych.

Choć programy rozwoju obszarów wiejskich są skierowane głównie do rolników, leśników i właścicieli różnego rodzaju gruntów, pięć działań podkreśla również znaczenie angażowania innych zainteresowanych stron: transfer wiedzy (działanie 1); rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (działanie 6); podstawowe usługi i odnowa wsi (działanie 7); wspólpraca (działanie 16); oraz rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER (działanie 19).

Wśród zainteresowanych stron, do których skierowane są te działania, można wymienić: szkoły wyższe i ośrodki badań naukowych; przedsiębiorców i MŚP

z obszarów wiejskich; urzędy administracji miejskiej; stowarzyszenia wiejskie i NGO; lokalne grupy działania LEADER (LGD); oraz – w niektórych przypadkach – innych zainteresowanych członków społeczności obszarów wiejskich.

Przepisy w zakresie koordynacji między funduszami a filarami

PROW mają potencjał, aby stać się centralnymi punktami koordynowania innych funduszy i strategii z punktu widzenia obszarów wiejskich.

Wymóg zapewnienia zgodności PROW z szerzej zakrojoną strategią „Europa 2020” oznacza wzmocnienie mechanizmów koordynacji z pozostałymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi na obszarach wiejskich. Nowe przepisy dotyczące strategii LEADER/CLLD finansowanych z wielu źródeł zwiększają możliwości oraz konieczność zaangażowania większej liczby zainteresowanych stron w działania w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

Ponadto wzmocniono wspólne cele i powiązania między pierwszym i drugim filarem wspólnej polityki rolnej. Dzięki temu wzrosła możliwość „inteligentnego” łączenia wsparcia

© Tim Hudson

(10) Źródło: <http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/country-files>.

(11) Art. 5 „Priorytety unijne w zakresie rozwoju obszarów wiejskich” rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

(12) Pozostałe dwa priorytety unijne mają szerszy charakter i dotyczą wspierania transferu wiedzy i innowacji (priorytet 1) oraz wspierania włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i promowania rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (priorytet 6).

z obydwu źródeł na potrzeby realizacji niektórych kluczowych priorytetów, takich jak wsparcie dla młodych rolników, współpraca producentów czy płatności środowiskowe.

PROW jako bodźce stymulujące do poszerzenia udziału zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich

Niektóre działania przewidziane w PROW wykazują szczególny potencjał do działania jako katalizatory i promowania udziału większej liczby zainteresowanych stron, mimo że na ich realizację nie przeznaczono największych budżetów. Dotyczy to działań w obszarze transferu wiedzy i innowacji oraz środków ochrony środowiska. W tym miejscu warto jednak wspomnieć w szczególności o trzech działaniach, które mogą pomóc uruchomić istotne „katalizatory przemian”.

• Współpraca (działanie 16)

Działanie na rzecz współpracy zostało znacznie wzmocnione w nowym okresie programowania, dzięki czemu stało się bardzo szeroko zakrojonym i elastycznym instrumentem. Włączenie grup operacyjnych EIP-AGRI⁽¹³⁾ zapewnia szczególną możliwość utworzenia powiązań z wykorzystaniem środków z programu ramowego „Horyzont 2020”.

W przepisach dotyczących rozwoju obszarów wiejskich przewidziano wiele różnych rodzajów współpracy – m.in. współpracę w zakresie realizacji projektów pilotażowych i wspólnych projektów w dziedzinie turystyki, łagodzenia zmiany klimatu, poprawy stanu środowiska, gospodarki wodnej i leśnej, wszelkiego rodzaju krótkich

łańcuchów dostaw, produkcji biomasy oraz opracowywania i wdrażania lokalnych strategii rozwoju. Wydatki kwalifikowalne obejmują koszty badań przygotowawczych, koszty aktywizacji i koszty bieżące, a także koszty projektów i koszty działań promocyjnych.

Jeżeli starannie zarządza się działaniem na rzecz współpracy, można je wykorzystać do opracowania zbiorczych rozwiązań problemów, które są wspólne dla głównych zainteresowanych stron PROW z sektora rolnego i leśnego i dla podmiotów zaangażowanych w inne aspekty rozwoju obszarów wiejskich.

• Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER (działanie 19)

Działanie przewidujące „wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER (CLLD)” w szczególności obejmuje udział szerokiego grona lokalnych zainteresowanych stron w opracowywaniu i wdrażaniu strategii rozwoju lokalnego (zob. art. 3 dotyczący zrównoważonego rozwoju terytorialnego).

Możliwości współpracy między funduszami i CLLD finansowanym z wielu źródeł oferują większy potencjał w zakresie angażowania nowych zainteresowanych stron i tworzenia powiązań między zainteresowanymi stronami na obszarach wiejskich i miejskich.

• Służby doradztwa rolniczego (działanie 2)

Doradcy mogą odgrywać kluczową rolę we wspieraniu skutecznego wprowadzania innych działań w ramach PROW, angażując lokalne zainteresowane strony. Doradcy mogą zapewnić techniczną i rolniczą wiedzę fachową wraz z doskonałym

zrozumieniem możliwości PROW w zakresie finansowania, pełniąc tym samym rolę pomostu między polityką rozwoju obszarów wiejskich a lokalnymi zainteresowanymi stronami zaangażowanymi w rozwój obszarów wiejskich.

Jeżeli doradcy rolniczy i służby doradztwa rolniczego przyjmą ukierunkowaną na przyszłość i aktywną postawę, mogą wówczas stać się decydującymi pośrednikami w procesie budowania zaangażowania zainteresowanych stron. Mogą znaleźć się „na pierwszej linii” wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich, gromadząc i zestawiając poglądy, opinie i doświadczenia różnych zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich w terenie oraz łącząc je z możliwościami zapewnianymi przez PROW.

Dr Efi Charalambous-Snow z cyprijskich służb doradztwa rolniczego podkreśla inną rolę doradców: „Biura regionalne i ich pracownicy są w bardzo dobrych stosunkach z lokalnymi rolnikami. Stanowią one połączenie między rolnikami a krajowymi organami rolniczymi. Rolnicy mówią nam o swoich potrzebach i zainteresowaniach, a następnie my przekazujemy te informacje do różnych departamentów ministerstwa, np. do Instytutu Badań Rolniczych, aby podjęły dalsze działania”.

Kolejne artykuły niniejszego wydania Przeglądu Obszarów Wiejskich UE zawierają dalszą analizę tych zagadnień. W artykułach zbadano, w jaki sposób zaangażowanie zainteresowanych stron może przyczynić się do osiągnięcia różnych celów polityki rozwoju obszarów wiejskich, oraz przeanalizowano sposoby wspierania rosnącego udziału zainteresowanych stron w praktyce. W szczególności podkreślono kluczową rolę i wkład sieci obszarów wiejskich.

© ABC ECO², Belgium

© Unia Europejska , 2013

1. Angażowanie rolników i gospodarujących gruntami w politykę rozwoju obszarów wiejskich

Sukces w zapewnieniu zarówno konkurencyjności, jak i rentowności rolnictwa w ramach nowych programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) będzie zależał w dużej mierze od zaangażowania rolników, leśników i gospodarujących gruntami, jak również ich organów przedstawicielskich i doradców.

W niniejszym artykule zastanawiamy się nad tym, czy cele w zakresie rozwoju obszarów wiejskich są istotne z punktu widzenia rolników, oraz analizujemy wyzwania i możliwości angażowania rolników i innych gospodarujących gruntami w politykę rozwoju obszarów wiejskich.

Niniejszy artykuł koncentruje się na zrozumieniu możliwości angażowania rolników i innych gospodarujących gruntami w różnego rodzaju zbiorowe projekty, aby lepiej wspierać wydajniejsze i bardziej zrównoważone rolnictwo, jak również inne cele dotyczące rozwoju obszarów wiejskich.

DLACZEGO SKUTECZNE ANGAŻOWANIE ROLNIKÓW W PROW MOŻE BYĆ WYZWANIEM?

Wyraźne zainteresowanie

Cele polityki UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich są wyraźnie przedmiotem bezpośredniego zainteresowania i troski rolników, leśników i właścicieli gruntów, zważywszy, że mają na celu wspieranie m.in. **konkurencyjnego rolnictwa**, rentownych gospodarstw rolnych, zrównoważonego rolnictwa, miejsc pracy na obszarach wiejskich oraz aktywności i dobrobytu społeczności wiejskich.

Cele w zakresie rozwoju obszarów wiejskich wykraczają poza podstawowe wsparcie produkcji rolnej, obejmując możliwe sposoby rozwijania **zrównoważonej produkcji** przez duże lub małe podmioty na obszarach wiejskich. Finansowanie rozwoju obszarów wiejskich może zatem pomóc rolnikom, leśnikom i właścicielom gruntów w **różnicowaniu swoich interesów gospodarczych**, **zmniejszeniu ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej**, a także w pozyskaniu środków finansowych na wsparcie realizacji

celów pozagospodarczych w obszarze ochrony środowiskowej, klimatu i kwestii społecznych.

Komisarz Hogan wskazał już, że „nowa polityka rozwoju obszarów wiejskich będzie kluczowym czynnikiem promującym inwestycje w obszary wiejskie i wspieranie przedsiębiorstw typu start-up i projektów innowacyjnych”⁽¹⁴⁾. Nadal istnieją jednak pewne przeszkody na drodze do skutecznego zaangażowania rolników we wdrażanie PROW.

(14) Wystąpienie komisarza Hogana przed Parlamentem Europejskim z dnia 3 grudnia 2014 r.

Dwa filary wspólnej polityki rolnej

Siła EFRROW przejawiająca się w objęciu wsparciem różnorodnych celów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich w ramach wielu priorytetów i działań może zarazem przysporzyć rolnikom w terenie trudności w ich zrozumieniu i uzyskaniu do nich dostępu.

Wiele dużych organizacji rolników skupiło się, co zrozumiałe, w swoich działaniach z zakresu przedstawicielstwa na uproszczeniu lub zapewnieniu rolnikom dostępu do płatności bezpośrednich w ramach filaru I WPR. Nadal można wiele zyskać na większym zaangażowaniu rolników w opracowywanie i wprowadzanie działań w ramach PROW, tak aby zagwarantować, że istotnie odpowiadają one potrzebom rolników, są zrozumiałe, a w rezultacie wdrażane przez rolników i innych gospodarujących gruntami w praktyce.

Zgodnie z podstawowymi zasadami skutecznego angażowania zainteresowanych stron (określonymi w artykule wstępnym) kształtowanie polityki zostanie usprawnione dzięki zaangażowaniu szerokiego grona zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich. Jako że gospodarujący gruntami i producenci są kluczowymi podmiotami na obszarach wiejskich, nie mogą być oni nieobecni podczas tych dyskusji. Ich wiedza, doświadczenie i opinie są niezbędne do jak najskuteczniejszego kształtowania polityki.

Różnorodność producentów

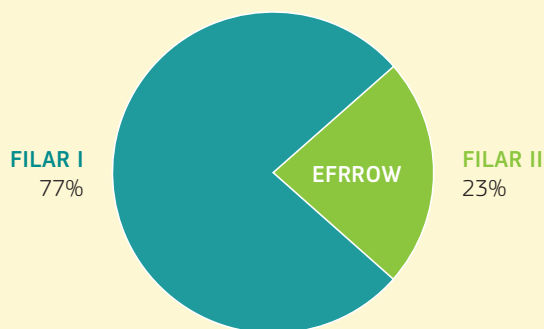
Kolejnym wyzwaniem stojącym na drodze do skutecznego angażowania producentów w programy rozwoju

© Unia Europejska, 2013

Wspólna polityka rolna (WPR) na lata 2014–2020

408,3 mld EUR

Chociaż ponad trzy czwarte budżetu wspólnej polityki rolnej (WPR) jest przeznaczone na filar I, finansowanie z EFRROW wciąż wynosi blisko 100 mld EUR w latach 2014–2020.

Co więcej, środki finansowe są również przenoszone z płatności bezpośrednich na rozwój obszarów wiejskich w 15 państwach członkowskich.

Dane liczbowe nie obejmują dodatkowych kwot przewidzianych w ramach współfinansowania krajowego.

obszarów wiejskich jest **różnorodność i złożoność sektora rolnego w Europie**. Lokalne warunki i lokalna kultura różnią się w znacznym stopniu na poszczególnych europejskich obszarach wiejskich pod względem wielkości gospodarstw, sektorów, systemów odpowiedzialności i zarządzania.

Oznacza to, że jeden rodzaj rolników lub organizacji skupiających rolników niekoniecznie może wypowiadać się w odniesieniu do całego szeregu różnych perspektyw zainteresowanych stron. W rezultacie udział wielu różnych rodzajów zainteresowanych stron zajmujących się rolnictwem i leśnictwem jest jeszcze ważniejszy,

aby zapewnić prawidłowe opracowanie i wdrożenie polityki.

Zaangażowanie zainteresowanych stron musi odzwierciedlać potrzeby różnego rodzaju rolników i działalności rolniczej, w tym: działalności rodzinnej i spółdzielczej; prowadzonej przez młodych i starych rolników; leśnej i rolnej; prowadzonej na obszarach górskich i wyspiarskich; polegającej na hodowli bydła i uprawie warzyw; prowadzonej w klimacie kontynentalnym i śródziemnomorskim itd.

Istnieją szczególne różnice pomiędzy poglądami i wpływem małych gospodarstw rolnych w porównaniu z dużymi gospodarstwami. Większe gospodarstwa rolne są zazwyczaj lepiej powiązane z systemami doradczymi i organami przedstawicielskimi oraz są lepiej przez nie reprezentowane. Wielu mniejszych producentów, którzy są w stanie zaangażować się w rozwój obszarów wiejskich i są tym zainteresowani, zmagają się jednak z wyzwaniami związanymi z poziomem ich wpływu, dostępem do rynków i rolą, jaką pełnią w łańcuchu dostaw. Dotyczy to szczególnie sytuacji, w której producenci nie należą do spółdzielni ani innego organu przedstawicielskiego.

ANGAŻOWANIE ROLNIKÓW W POPRAWĘ ICH KONKURENCYJNOŚCI

Kluczem do zaangażowania (dużych lub małych) producentów w realizację PROW w celu poprawy ich konkurencyjności jest zapewnianie producentom doradztwa i informacji na odpowiednim poziomie oraz odpowiedniego ukierunkowania rynkowego.

Doradcy rolniczy i sieci obszarów wiejskich mają do odegrania istotną rolę w tym zakresie. Ważne jest, aby rozważyli format, styl i sposób zaangażowania, zwłaszcza producentów z najbardziej odległych regionów, którzy muszą pokonać duże odległości, aby móc wziąć udział w seminariach lub wydarzeniach informacyjnych. Okazja do poinformowania rolników pojawia się również wtedy, gdy dochodzi do wymiany między rolnikami, np. grupami producentów i gospodarstwami demonstracyjnymi.

Zwiększanie wiedzy na temat działań w ramach PROW

Pierwszy poziom zaangażowania mający na celu zwiększenie udziału rolników i innych producentów w PROW polega na rozpowszechnianiu wiedzy wśród rolników i producentów na temat działań, na które udostępniono środki finansowe, oraz na podkreśnianiu znaczenia tych działań dla istniejących i zmieniających się celów roboczych i biznesowych.

Oznacza to na przykład lepsze informowanie rolników o możliwościach wykorzystywania finansowania

GRUPY OPERACYJNE EIP-AGRI

Lokalne rolnictwo, leśnictwo i żywność będą stanowiły przedmiot szczególnego zainteresowania dwóch tysięcy grup operacyjnych, które mają zostać ustanowione w celu tworzenia lepszych powiązań między rolnictwem i działalnością badawczą w ramach sieci europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EIP-AGRI)⁽¹⁵⁾.

Grupy operacyjne EIP-AGRI są ukierunkowane na projekt i obejmują kluczowe podmioty (takie jak rolnicy, doradcy, badacze, przedsiębiorcy, NGO itd.), które znajdują się w najlepszej sytuacji, aby realizować cele projektu, wymieniać doświadczenia z zakresu jego wdrażania i rozpowszechniać wyniki. Wiele z tych grup operacyjnych zaczęło funkcjonować na szczeblu lokalnym.

Grupy operacyjne zajmują się problemem praktycznym lub możliwościami w obszarze wydajnego i zrównoważonego rolnictwa, które mogą prowadzić do innowacji. Dokładne warunki wspierania projektów innowacyjnych określono w krajowych lub regionalnych programach rozwoju obszarów wiejskich.

w ramach PROW na rozwój działalności, w szczególności na zmniejszenie zależności od produkcji podstawowej i różnicowanie interesów gospodarczych, na poprawę dostępu do rynków, w tym rynków z wyższymi marżami, oraz na zmniejszenie kosztów związanych z nieefektywnością działalności.

Oznacza to również podnoszenie wiedzy na temat rynków i wymogów produkcyjnych dotyczących jakości żywności. Wiele gospodarstw rolnych, które nie mają dostępu do tego wsparcia, ma trudności ze zrozumieniem, w jaki sposób mogą zmodernizować swoją działalność i zwiększyć odsetek dochodów, jakie uzyskują ze swojego

łańcucha wartości. Wyzwania związane ze zrozumieniem szerszego zakresu celów środowiskowych i społecznych oraz z zaangażowaniem w ich realizację mogą być nawet większe.

Angażowanie producentów w skracanie ich łańcuchów dostaw

Umiejętność różnicowania produktów może dawać przewagę na konkurencyjnych rynkach, a bezpośrednie zaangażowanie konsumentów zapewnia producentom możliwość podkreślenia kwestii, takich jak pochodzenie, wysoka jakość i korzyści dla środowiska.

SKRÓCENIE ŁAŃCUCHÓW DOSTAW POPRZEC ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

W programie pilotażowym realizowanym w 2004 r., który polegał na dostarczaniu lokalnej żywności i napojów do szkoły w East Ayrshire w Szkocji, rozważono sposoby „rozpraszania” dostaw. Oznacza to, że zamiast kupować wiele kategorii produktów – mięso, ryby, sery, warzywa, jajka, pieczywo itd. – od tego samego dostawcy w ramach jednego ogólnego zamówienia (praktyka sprzedaży łączonej) szkoła mogła zamawiać różne produkty u różnych producentów.

Wspomniane podejście przyniosło korzyści szerokiemu gronu producentów wiejskich, którzy mogli konkurować ze sobą pod względem jakości i ceny określonych produktów. Podejście okazało się tak dużym sukcesem, że doprowadziło do wzrostu dostaw do 40 szkół podstawowych, pięciu przedszkoli i jednej szkoły średniej prowadzonych przez cały

proces udzielania zamówień publicznych w UE w latach 2005, 2008 i 2012.

W ramach tego podejścia lokalnym/wiejskim MŚP przyznano umowy o łącznej wartości 400 000 GBP do 2012 r. (równoważność około 500 000 EUR w 2012 r.). Ocena dostaw opierała się na 50% ceny i 50% jakości. Normy ustanowione dla zamówień doprowadziły do tego, że menu obejmowało co najmniej 30% żywności ekologicznej, 50% żywności lokalnej i 75% żywności nieprzetworzonej.

Miarą sukcesu tego przedsięwzięcia jest zadowolenie szkół, rodziców, uczniów i samych producentów oraz większe możliwości rozszerzania zakresu stosowania tego podejścia w całej Szkocji przewidziane w PROW.

(15) www.eip-agri.eu

Szczególnie w przypadku mniejszych producentów finansowanie w ramach PROW może posłużyć do wsparcia rozwoju nowych kanałów rynkowych, w tym bezpośrednich sposobów docierania do konsumenta, takich jak sprzedaż produktów w gospodarstwie rolnym, sklepy prowadzone przez gospodarstwa rolne (zarówno stacjonarne, jak i internetowe), tworzenie lokalnych targowisk oraz udział w wydarzeniach zewnętrznych, rynkach i wspólnej sprzedaży detalicznej.

Krótkie łańcuchy dostaw istnieją także w przypadku, gdy pojedynczy podmiot pośredniczący, taki jak przetwórcza, detalista, hotel czy restauracja, może stanowić sposób dotarcia do konsumenta (oraz może także stanowić potencjalny sposób dotarcia dla większych producentów lub grup). W ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich można wspierać krótsze łańcuchy poprzez skupianie zainteresowanych stron w celu omówienia nowych możliwości i wyzwań związanych z obecnymi metodami pracy.

Rozwój współpracy między producentami

W przypadku wielu producentów wiejskich możliwość uzyskania dostępu do większych rynków jest uzależniona od ich zdolności do zapewnienia spójności dostaw, jakości i wolumenu towarów w celu zaspokojenia popytu rynkowego. Spełnienie tych wymagań często jest trudne lub niemożliwe dla mniejszych producentów, chyba że są w stanie skutecznie ze sobą współpracować. Wielu z nich potrzebuje wsparcia w nawiązaniu współpracy niezbędnej do osiągnięcia wzajemnych korzyści biznesowych.

Opcje dostępne w ramach PROW, w szczególności w ramach działań mających na celu wspieranie współpracy i grup producentów, oznaczają, że mniejsi producenci mogą mieć większy wpływ na rynek lub dostęp do niego, gdy połączą się w grupy.

Ponadto rolnicy i leśnicy skutecznie uczą się od siebie nawzajem, tak więc można zastanowić się nad tym, w jaki sposób rolnicy wymieniają się informacjami w ramach spółdzielni lub mniej formalnych sieci rolników. Można zaangażować istniejące grupy, zwłaszcza gdy obserwowane są silne powiązania z praktycznymi wynikami.

WSPÓŁPRACA NA RZECZ ROZWOJU RYNKU W NIDERLANDACH I AUSTRII

Producenci z dwóch głównych regionów uprawy wiśni w Niderlandach i Austrii ustanowili partnerstwo w celu wymiany najlepszych praktyk w zakresie opracowywania produktu i metod uprawy, lecz również w celu rozważenia kwestii turystyki wiejskiej.

Wymiany doprowadziły do opracowania produktów promocyjnych, w tym billboardów dla rolników sprzedających świeże wiśnie i produkty z wiśni, oraz stron informacyjnych poświęconych wiśniom umieszczonych w magazynie turystycznym i lokalnych gazetach.

Wiedza i doświadczenie zdobyte przez Austriaków były także inspiracją dla niderlandzkiego pomysłu utworzenia muzeum wiśni, w tym sadu prezentującego kilka lokalnych odmian wiśni, oraz pilotażowego wprowadzenia nowych produktów z wiśni, takich jak kielbasa wiśniowa, pasztet wiśniowy i chleb wiśniowy.

Projekt otrzymał 86,7% całego budżetu (185 622 EUR) ze środków PROW: 56,6% z EFRROW (105 123 EUR) i 30,1% ze środków krajowych (55 873 EUR).

© Unia Europejska, 2013

W grupach o mniej ugruntowanej pozycji należy zwrócić uwagę na budowanie zaufania wewnątrz grupy w zakresie prowadzenia takich wymian i przedstawiania zalet współpracy

prowadzonej dla osiągnięcia wzajemnych korzyści, np. dostępu do finansowania lub uproszczenia administracji lub procedury składania wniosków.

SPÓŁDZIELNIA ROLNICZA ZAJMUJĄCA SIĘ UPRAWĄ ROŚLIN LECZNICZYCH W PORTUGALII

Grupa 12 rolników w portugalskim regionie Fafe postanowiła działać wspólnie w obliczu trudnych warunków rynkowych. Utworzyli oni spółdzielnię producentów rolnych z regionu Fafe (COFAFE), aby współpracować w zakresie produkcji wysokiej jakości ekologicznych roślin leczniczych i aromatycznych.

Projekt umożliwił rolnikom zakup wspólnego sprzętu, suszenie roślin, pozyskiwanie olejków eterycznych, a następnie wprowadzenie na rynek świeżych i suszonych roślin oraz olejków eterycznych. Ogólnie rzecz biorąc, proces ten umożliwił rolnikom modernizację produkcji, podniesienie jakości produktów i zwiększenie dochodu uzyskiwanego przez ich gospodarstwa rolne.

Ze środków EFRROW otrzymano łącznie kwotę 442 020 EUR, która wraz ze środkami krajowymi w wysokości 147 139 EUR pokryła 43% całkowitych kosztów projektu wynoszących 1 370 170 EUR.

ANGAŻOWANIE ROLNIKÓW W DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z CELAMI ŚRODOWISKOWYMI

Ustalenie korzyści ekonomicznych i środowiskowych

Dla wielu rolników zrównoważenie środowiskowe stanowi bardzo dużą motywację, jednak brakuje im wiedzy, umiejętności lub informacji na temat sposobów promowania takich celów podczas zaspokajania podstawowej potrzeby prowadzenia rentownej działalności gospodarczej.

„Większość producentów chce produkować w sposób bardziej zrównoważony, większość jest zainteresowana wymianą wiedzy, gdy prowadzi to do większego dostępu do rynku. Wszyscy producenci chcą, aby ich gospodarstwa rolne były bardziej rentowne i konkurencyjne, zwłaszcza jeżeli mogą uzyskać lepszą cenę.

Wielu producentów chce przeprowadzić modernizację, jeżeli mogą mieć pewność, że istnieje rynek dla ich produktów, oraz większość z nich chce rozważyć przekazanie swoich gospodarstw rolnych, jeżeli wiedzą, że pozwoli im to zabezpieczyć przyszłość. Ale najpierw muszą mieć możliwość zabezpieczenia teraźniejszości.”

Patrick Holden, Sustainable Food Trust⁽¹⁶⁾

Skuteczne angażowanie rolników jest niezbędne, aby przezwyciężyć niektóre z faktycznych i domniemyanych konfliktów interesów, które mogą pojawić się w związku z użytkowaniem gruntów, w przypadku gdy różne podmioty będą

© Zymantas Morkvenas

szukały różnych korzyści wynikających z użytkowania danego gruntu, w tym zbiorów upraw, hodowli zwierząt i usług środowiskowych zapewnianych przez glebę, wodę i krajobraz.

Kluczem do zaangażowania producentów w tym kontekście jest zatem wskazanie im, gdzie mogą zrealizować swoje podstawowe cele gospodarcze w sposób, który pozwala również na osiągnięcie celów środowiskowych.

Szczególne możliwości stwarza popyt na rynku na produkty zgodne z normami środowiskowymi. Pojawienie się rynków niszowych powiązanych z dużym zainteresowaniem pochodzeniem żywności, śladem ekologicznym, wysoką jakością i bezpieczeństwem żywnościowym stwarza producentom możliwości poprawy zrównoważenia środowiskowego w sposób, który może zapewnić im przewagę konkurencyjną.

PRZEJŚCIE NA PRODUKCJĘ EKOLOGICZNĄ W CELU WSPARCIA ROZWOJU RYNKU W SŁOWENII

Rodzina Kosec z miejscowości Ormož w północno-wschodniej Słowenii postanowiła przekształcić swoje 35-hektarowe tradycyjne gospodarstwo mleczne w gospodarstwo ekologiczne zajmujące się hodowlą rodzimych ras bydła.

Inwestycja przeprowadzona dzięki środkom z PROW umożliwiła dywersyfikację połączoną z usprawnionym zarządzaniem pastwiskami, systemem produkcji zwierzęcej o niskiej intensywności i całkowitym przejściem na produkcję ekologiczną. Większość gruntów wyznaczono na podstawie unijnego programu obszarów z ograniczeniami naturalnymi, z czego 80% z łatwością spełnia wymogi dotyczące prowadzenia gospodarstwa ekologicznego.

W rezultacie powstała zintegrowana jednostka produkująca ekologiczną cielęcinę i sprzedająca ją po wyższych cenach za pośrednictwem krótszych łańcuchów (w tym szkołom i przedszkolom). We współpracy z innymi producentami rodzina ta utworzyła lokalną markę żywności „EKOMESO” (mięso ekologiczne), zmniejszając jednocześnie koszty poprzez inwestowanie w modernizację zabudowań gospodarskich.

Projekt o wartości 52 500 EUR otrzymał kwotę 42 000 EUR z EFRROW, a pozostała część środków pochodziła ze środków krajowych.

(16) Wystąpienie Patricka Holdena z Sustainable Food Trust podczas konferencji Konwencji Wiejskiej i Rolnej ARC 2020 w dniu 10 lutego 2015 r.

Programy rolnośrodowiskowe

Zachęcenie rolników i innych właścicieli gruntów do udziału w programach rolnośrodowiskowych jest szczególnie istotne ze względu na ich bezpośredni wpływ na użytkowanie gruntów i praktyki w tym zakresie. Ponadto do

osiągnięcia znaczących rezultatów na całym terytorium potrzebna jest zwykle masa krytyczna.

Jedną z głównych barier dla skutecznej realizacji programów rolnośrodowiskowych może być brak zrozumienia po stronie gospodarujących

gruntami istoty programów i korzyści, jakie mogą one zapewnić, w tym korzyści finansowych.

Angażowanie rolników w rozwój takich programów na wczesnym etapie może być kluczowe dla osiągnięcia sukcesu w perspektywie długoterminowej.

UDZIAŁ ROLNIKÓW W OPRACOWYWANIU PROGRAMÓW ROLNOŚRODOWISKOWYCH WE WŁOSZACH PROMUJE ICH WYKORZYSTANIE

W 2009 r. władze regionalne Lombardii postanowiły opracować nowy program rolnośrodowiskowy specjalnie dla pól ryżowych w celu ochrony kluczowego siedliska czapli.

Zaangażowanie rolników uprawiających ryż jako głównych podmiotów obok ekspertów i urzędników regionalnych stanowiło zasadniczą część procesu opracowywania programu. Znaczącą rolę odegrała organizacja producentów (Ente Risi), która przedstawiła propozycję rolnikom.

Zorganizowano kilka spotkań z rolnikami na najważniejszych obszarach uprawy ryżu, podczas których omówiono kwestie techniczne z ekspertami z uniwersytetu w Pawii.

Wymogi dotyczące ostatecznej wersji programu obejmowały utworzenie ciekłu wodnego, który jest utrzymywany w pełnej

wilgotności przez cały rok, utworzenie rowu zapewniającego niezakłócone siedlisko dla gnieźdzących się ptaków oraz pozostawienie słomy ryżowej do końca lutego jako cennego surowca dla ptaków migrujących.

Co najmniej 10% całkowitej powierzchni pól ryżowych plantatora musiało zostać objęte programem, a rolnicy otrzymali kwotę rzędu 125–155 EUR za hektar ze środków PROW. Wydaje się, że podejście partycypacyjne przyczynia się do wysokiego poziomu wykorzystania 11 300 ha na szczeblu regionalnym w pierwszym roku (2011).

http://ec.europa.eu/environment/agriculture/pdf/delivering_env_benefits.pdf

WSPARCIE NA RZECZ ZWIĘKSZENIA ZAANGAŻOWANIA PRODUCENTÓW W PROW

Doradcy rolniczy

Doradcy rolni⁽¹⁷⁾ mają do odegrania kluczową rolę polegającą na wsparciu w uproszczeniu procesu zrozumienia działań w ramach PROW oraz tego, jakie środki można podjąć, a także gdzie i w jaki sposób można uzyskać wsparcie. Mogą oni także pomóc instytucjom zarządzającym w opracowywaniu działań w ramach PROW, tak aby rolnicy zaczęli je wprowadzać w praktyce.

W przypadku doradzania rolnikom w sprawie zaangażowania w działania w ramach PROW kluczowe znaczenie ma zrozumienie, w jakich przypadkach możliwe jest uzyskanie dostępu do rynku, ograniczenie administracji, ograniczenie ryzyka oraz zrozumienie, w jaki sposób zwrot lub zaoszczędzenie kosztów po stronie rolnika może sprawić, że zainwestowanie czasu i pieniędzy w obszar, który może być niezręczny, będzie opłacalne. Rolnicy potrzebują informacji, które umożliwią im podjęcie decyzji w zakresie inwestycji i zarządzania ryzykiem.

Istnieje również znacznie większy potencjał w zakresie wykorzystania doradców rolniczych w sposób

strategiczny w celu wzmocnienia istniejących powiązań między zainteresowanymi stronami w sektorze

SŁUŻBY DORADZTWA ROLNICZEGO NA CYPRZE

„Potrzebujemy rolników do produkcji naszej żywności oraz do opieki nad naszymi terenami wiejskimi, a rolnicy mogą wykonywać tę pracę lepiej przy pomocy wskazówek dotyczących nowych metod, a także dostępnego dla nich wsparcia.

Jesteśmy siecią lokalnych biur doradczych... często angażujemy się w organizowanie zbiorowych działań w zakresie doradztwa rolniczego... Tego rodzaju działania mogą obejmować realizację programów szkoleniowych oraz organizację wizyt służących transferowi wiedzy lub innych wydarzeń. Koordynujemy również inne scentralizowane działania z zakresu doradztwa, w tym publikowanie kwartalnika.

[Ponadto] rolnicy mówią nam o swoich potrzebach i zainteresowaniach, a my przekazujemy te informacje różnym departamentom ministerstwa, np. Instytutowi Badań Rolniczych, w celu podjęcia dalszych działań. Przykładem jest sposób, w jaki połączyliśmy badaczy z rolnikami, którzy mieli problemy z grzybami z rodzaju *Fusarium* w melonach i arbuzach. Nasi patolodzy roślinni z pomocą specjalistów ds. rozprzestrzeniania byli następnie w stanie przeprowadzić badania stosowane z udziałem rolników w celu znalezienia innowacyjnego rozwiązania, [które] pozwoliło pokonać problem i pomogło naszym rolnikom odzyskać konkurencyjność”.

Dr Efi Charalambous-Snow, koordynator, cypryjskie służby doradztwa rolniczego

rolnym i leśnym a innymi podmiotami lokalnymi.

W informacjach zwrotnych z seminarium ENRD poświęconego zaangażowaniu zainteresowanych stron podkreślono, że jednym z kluczy do sukcesu jest zatrudnienie moderatorów/doradców, których rolnicy darzą zaufaniem. Może to pomóc rolnikom wyzbyć się ewentualnych podejrzeń względem nowych programów.

Krajowe sieci obszarów wiejskich

Uczenie się dzięki współpracy i tworzeniu sieci może podnieść jakość porad i wskazówek oraz zwiększyć szanse na skuteczne zaangażowanie rolników w PROW oraz w działania związane z celami w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Sieci obszarów wiejskich mogą bezpośrednio udzielać porad i wskazówek rolnikom i innym gospodarującym gruntami.

Sieci obszarów wiejskich mogą także odgrywać kluczową rolę w łączeniu rolników z innymi zainteresowanymi

FLAMANDZKA SIEĆ OBSZARÓW WIEJSKICH ANGAŻUJE SIĘ W REALIZACJĘ WPR

W celu zagwarantowania, że rolnicy zostali dobrze poinformowani o zmianach WPR, flamandzka sieć obszarów wiejskich kontaktowała się z rolnikami, organizując szereg warsztatów, w trakcie których podkreślano wsparcie i działania w ramach filarów I i II w 2014 r. W okresie od września do listopada na terenie Flandrii zorganizowano siedem warsztatów, a późniejsze seminaria dotyczyły przede wszystkim owoców i warzyw.

Sukces tych warsztatów, zorganizowanych przez krajową sieć obszarów wiejskich przy wsparciu ze strony ekspertów z branży, doprowadził do zorganizowania kolejnej dostosowanej do indywidualnych potrzeb sesji informacyjnej poświęconej działaniom ekologicznym i rolności środowiskowej, która odbyła się wiosną 2015 r. Sieć nadal angażuje i informuje rolników i plantatorów w zakresie takich kwestii jak LEADER i rozwój innowacji na obszarach wiejskich.

stronami, np. uczestnikami łańcucha dystrybucji, organizacjami finansowymi, środowiskowymi i turystycznymi, badaczami i konsumentami. Tworzenie sieci może wносить szczególną wartość dodaną poprzez budowanie zaufania i umożliwianie regularnej i skutecznej komunikacji między poszczególnymi grupami zainteresowanych stron.

Dzięki możliwości współpracy, jaką daje praca w ramach sieci obszarów wiejskich, zainteresowane strony mogą wymieniać dobre praktyki w zakresie opracowywania i wdrażania działań w ramach PROW. Zwiększa ona również szanse na zidentyfikowanie skutecznych możliwości zbiorowej dywersyfikacji między różnymi grupami zainteresowanych stron.

2. Zaangażowanie zainteresowanych stron w osiągnięcie zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi i realizację działań w dziedzinie klimatu

© Tim Hudson

Zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu stanowią sedno celów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020. W niniejszym artykule dowodzimy, że można je osiągnąć jedynie poprzez aktywne i szeroko zakrojone zaangażowanie zainteresowanych stron.

Takie zaangażowanie jest konieczne na jednym poziomie w celu zapewnienia, aby działania niezbędne do wywarcia pozytywnego wpływu podejmowane były przez szerokie grono podmiotów lokalnych, a nie pojedyncze osoby pracujące w odosobnieniu. Co istotne, jest to tak samo potrzebne na wszystkich etapach opracowywania polityki i programu, aby zapewnić unikanie konfliktów z innymi potrzebami w zakresie użytkowania gruntów.

Zaangażowanie zainteresowanych stron oznacza lepsze informowanie zainteresowanych stron na temat zrównoważonego zarządzania, a także słuchanie i uwzględnianie ich pomysłów i obaw dotyczących wdrażania najodpowiedniejszych działań na rzecz wzajemnych korzyści gospodarczych, środowiskowych i społecznych.

CELE W ZAKRESIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W RAMACH PROW

„Zapewnienie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz działania w dziedzinie klimatu” to jeden z trzech podstawowych celów Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), a tym samym programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na lata 2014–2020⁽¹⁸⁾.

„Środowisko i łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” także wyróżniono jako cele przekrojowe, do realizacji których muszą przyczyniać się wszystkie PROW za pośrednictwem wybranych w ich ramach priorytetów i działań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich⁽¹⁹⁾.

Co najmniej 30% środków z EFRROW na rzecz PROW należy przeznaczyć

na działania w sektorze rolnym i leśnym ukierunkowane na cele środowiskowe i klimatyczne⁽²⁰⁾. W poniższej tabeli przedstawiono odpowiednie artykuły rozporządzenia w sprawie EFRROW i powiązane kody działań zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym.

Rodzaje działań, które mogą być finansowane ze środków PROW w celu

(18) Art. 4 „Cele” rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

(19) Tamże, art. 5 „Priorytety unijne w zakresie rozwoju obszarów wiejskich”.

(20) Tamże, art. 59 ust. 6.

wspierania i poprawy zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych oraz działań w dziedzinie klimatu, są bardzo zróżnicowane. Tego rodzaju działania mogą być także finansowane w ramach innych szerzej zakrojonych działań w ramach PROW, np. działań na rzecz współpracy i innowacji zgodnie z priorytetami i potrzebami określonymi w konkretnym PROW.

Działania w ramach PROW związane z ochroną środowiska i klimatem ⁽²¹⁾	Kod działania ⁽²²⁾
Art. 17 rozporządzenia w sprawie EFRROW: „Inwestycje w środki trwałe [w tym] inwestycje nieprodukcyjne związane z osiągnięciem celów rolno-środowiskowo-klimatycznych”	4.4
Art. 21 rozporządzenia w sprawie EFRROW: „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”	8
Art. 28 rozporządzenia w sprawie EFRROW: „[Płatności] rolno-środowiskowo-klimatyczne”	10
Art. 29 rozporządzenia w sprawie EFRROW: „[Wsparcie na rzecz] rolnictwa ekologicznego”	11
Art. 30 rozporządzenia w sprawie EFRROW: „[Płatności dla] obszarów Natura 2000” – lecz nie płatności związane z ramową dyrektywą wodną	12
Art. 31 i 32 rozporządzenia w sprawie EFRROW: „Płatności dla [...]” [oraz] „Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi”	13
Art. 34 rozporządzenia w sprawie EFRROW: „Usługi leśno-środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów”	15

ZNACZENIE UDZIAŁU ZAINTERESOWANYCH STRON

Bardziej świadome podejmowanie decyzji

Jak podkreślono w artykule wstępnym, zainteresowane strony mogą wnieść wartość dodaną na wszystkich etapach cyklu programowania. W kontekście celów środowiskowych i klimatycznych może ona przybierać różne formy: od identyfikacji potrzeb, przez ustalenie priorytetów, aż po projekt i wdrażanie programu, jak również monitorowanie i ewaluację.

Przy efektywnym wykorzystaniu przekrojowa grupa zainteresowanych stron może udzielać porad i pełnić funkcję opiniodawczą w celu poprawy projektu poszczególnych działań w ramach PROW, a także może stanowić wpływową bazę wsparcia w trakcie całego okresu trwania PROW.

Organizacje specjalistyczne najczęściej posiadają aktualną wiedzę i aktualne dane, które mogłyby być wykorzystywane na etapie projektowania i ewaluacji opartych na dowodach działań na rzecz zasobów naturalnych i działań w dziedzinie klimatu. Umiejętności wyspecjalizowanych zainteresowanych stron zaangażowanych w ochronę środowiska można wykorzystać również

przy udzielaniu porad gospodarującym gruntami lub podczas badań oceny skutków.

Z kolei rolnicy, leśnicy i społeczności lokalne wnoszą bardzo szczegółową wiedzę z zakresu zarządzania gruntami i przedsiębiorstwem na poziomie lokalnym.

Skuteczne uwzględnienie ich opinii może prowadzić do podejmowania bardziej świadomych wyborów:

- przez instytucję zarządzającą,

która wybiera sposób opracowania określonych działań i ich cel, oraz

- przez potencjalnych beneficjentów, którzy decydują o tym, czy ubiegać się o wsparcie.

Pokonywanie różnic

Całkowita wartość udziału zainteresowanych stron w pracach zmierzających do osiągnięcia celów klimatycznych i środowiskowych nie ogranicza się jednak do dwustronnego procesu wymiany informacji między

© Tim Hudson

(21) Tamże.

(22) Na mocy rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 808/2014.

ZAAWANSOWANA TECHNOLOGICZNIE METODA ANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON

Na obszarze Gers Amont w południowo-zachodniej Francji zaawansowane technologiczne narzędzia internetowe pomogły zaangażować rolników w efektywny proces podejmowania decyzji w związku z wdrażaniem programów rolności środowiskowych, a tym samym przezwyciężyć związany z udziałem w programach sceptycyzm rolników prowadzących gospodarstwa rolne.

Jeden rolnik stwierdził: „duże znaczenie dla mnie miało omówienie wielu szczegółowych zagadnień, co było możliwe dzięki zaangażowaniu szeregu różnych zainteresowanych stron”.

Pod przewodnictwem Działu ds. Rolnictwa i Gospodarki Wodnej Rolniczej Służby Doradczej zainteresowane strony zastosowały pięciostopniową metodykę Concert'eau w celu:

- określenia 60 możliwych scenariuszy zmiany praktyk gospodarki rolnej;
- stymulowania ekonomicznych, społecznych i środowiskowych skutków 44 ze wspomnianych scenariuszy;
- porównania różnych scenariuszy, takich jak „zrównoważone wykorzystanie wody” czy „dobry stan ekologiczny”;

- ustanowienia wspólnej platformy internetowej, za pośrednictwem której rolnicy będą mogli zapoznać się ze scenariuszami;
- wsparcia rolników w wyborze najodpowiedniejszych scenariuszy dla ich gruntów.

Inny rolnik stwierdził: „ułatwiło to lokalnym rolnikom zastosowanie szeregu możliwych działań rolno-środowiskowych, jeżeli, tak jak ja, chcą je stosować”.

Zaangażowanie zainteresowanych stron zwiększyło udział w programie rolności środowiskowej, a koordynator projektu, który wprowadzał tę metodykę po raz pierwszy, kontynuował ją w odniesieniu do innych projektów ukierunkowanych na zmniejszenie zanieczyszczenia cieków wodnych azotanami i pestycydami.

Pierwsze zastosowanie metodyki w projekcie Concert'eau w latach 2006–2009 zostało w 50% sfinansowane ze środków unijnego programu LIFE (łącznie budżet wyniósł 2 808 000 EUR).

http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=3100
<https://www.youtube.com/watch?v=RrKbU7M7Muc>

rzędem (instytucją zarządzającą, agencją płatniczą) a poszczególnymi zainteresowanymi stronami.

Działania służące utrzymaniu lub poprawie stanu środowiska na obszarach wiejskich, walce z degradacją środowiska lub zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych mogą wpływać na funkcjonowanie i sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw prowadzących działalność na obszarze wiejskim. Istotne jest, aby wysłuchać wszystkich poglądów dotyczących możliwego wpływu na przedsiębiorstwa i wykonalność proponowanych działań na rzecz środowiska.

Skuteczne zaangażowanie zainteresowanych stron oznacza zgromadzenie i przeanalizowanie różnych i (potencjalnie) sprzecznych poglądów wśród samych zainteresowanych stron. Umożliwia to wyjaśnienie celów i obaw, omówienie różnych punktów widzenia, a ostatecznie rozwiązanie niektórych rodzących się konfliktów poprzez lepsze wzajemne zrozumienie.

Zebranie różnych poglądów dotyczących zapotrzebowania na wsparcie z EFRROW oraz projektu i wpływu możliwych działań doprowadzi nie tylko do poprawy

projektu działań środowiskowych i klimatycznych w ramach PROW. Jeżeli działanie to zostanie przeprowadzone skutecznie, przyczyni się ono do zwiększenia zrozumienia celów i możliwości PROW, a także zapewni

wgląd w priorytety i obawy innych zainteresowanych stron.

Doświadczenie pokazuje, że jeżeli osoby lub organizacje reprezentujące różne punkty widzenia zapoznają

© Tim Hudson

się z priorytetami innych i rozumieją ich motywacje, istnieje większa szansa na wypracowanie wspólnych

celów i priorytetów, co prowadzi do ściślejszej współpracy na późniejszych etapach cyklu programowania. Może

to doprowadzić do skuteczniejszego wdrażania PROW.

KIM SĄ GŁÓWNE ZAINTERESOWANE STRONY?

W poprzednich artykułach niniejszego wydania Przeglądu Obszarów Wiejskich UE podkreślono kluczową rolę rolników i innych gospodarujących gruntami w opracowywaniu i wdrażaniu polityki rozwoju obszarów wiejskich. Osiągnięcie celów środowiskowych i klimatycznych wyraźnie wiąże się jednak z zaangażowaniem szeregu zainteresowanych stron, w szczególności NGO zajmujących się kwestiami dotyczącymi ochrony środowiska, ochrony przyrody i klimatu oraz innych specjalistycznych organizacji.

To, kim są główne zainteresowane strony, zależy od rodzaju działań środowiskowych i klimatycznych objętych wsparciem w ramach PROW oraz od tego, kogo działania te dotyczą lub kto bierze w nich udział. Oprócz osób szczególnie zainteresowanych kwestiami środowiskowymi i klimatycznymi do zainteresowanych stron może należeć każdy podmiot zaangażowany w gospodarowanie gruntami, infrastrukturę i inwestycje w sektorach rolnictwa

i leśnictwa, lokalne możliwości w zakresie turystyki, wytwarzanie energii odnawialnej, produkcję i transport produktów rolnych i leśnych w sposób oszczędny pod względem wykorzystania zasobów wodnych i energii lub każdy podmiot zainteresowany tymi zagadnieniami.

Biorąc pod uwagę tak szeroki zakres zainteresowań, do głównych grup zainteresowanych stron w przypadku działań na rzecz zasobów naturalnych i klimatu mogą należeć:

- rolnicy, leśnicy i inni gospodarujący gruntami, w tym zarządcy regionalnych i lokalnych rezerwatów przyrody i parków narodowych,
- NGO zajmujące się kwestiami ochrony środowiska i klimatu,
- eksperci z krajowych lub regionalnych instytutów badawczych zajmujących się kwestiami środowiska, klimatu, rolnictwa i leśnictwa,
- agencje rządowe odpowiedzialne za przystosowanie się do zmian klimatu (zarządzanie ryzykiem wystąpienia powodzi i pożaru),

- lokalne przedsiębiorstwa dostawcze i przetwórcze oraz stowarzyszenia producentów w łańcuchu rolnoleśnym (włączając pakowanie, transport itd.),

FORMALNIE UZNANE ORGANIZACJE ŚRODOWISKOWE

W rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów⁽²³⁾ oraz w europejskim kodeksie postępowania w zakresie partnerstwa⁽²⁴⁾ organy reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy i organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony środowiska, są formalnie uznawane jako „właściwi partnerzy” zarówno w odniesieniu do umowy partnerstwa, jak i do programów EFSI (w tym EFRROW).

KORZYŚCI PŁYNĄCE Z POŁĄCZENIA WIEDZY LOKALNEJ Z INFORMACJAMI NAUKOWYMI

Celem realizowanego w Zjednoczonym Królestwie projektu było skupienie podmiotów zainteresowanych dziką zwierzyną płową występującą na wzgórzach północnej Szkocji w celu przezwyciężenia konfliktu i usprawnienia zarządzania zwierzyną płową.

Do konfliktu dochodziło, ponieważ zwierzyna płowa zapewniała zatrudnienie związane z polowaniem i produkcją mięsa zwierząt dzikich oraz przyczyniała się do promowania turystyki, lecz wypas tych zwierząt może zaszkodzić różnorodności biologicznej terenów zalesionych i zwierzęta te mogą powodować wypadki drogowe. Zwierzyna płowa nie należy do nikogo, lecz prawo do polowania na te zwierzęta należy do właściciela gruntów, w związku z czym dochodziło do konfliktów dotyczących liczebności zwierzyny płowej między właścicielami sąsiednich gruntów oraz innymi lokalnymi i krajowymi zainteresowanymi stronami.

W ramach projektu stwierdzono, że organizacje krajowe korzystały z dowodów naukowych, lecz nie na poziomie

lokalnym, na którym najpopularniejszymi sposobami zdobywania wiedzy są rozmowy z ludźmi i udział w spotkaniach.

Badacze doszli do wniosku, że agencje rządowe ogywają główną rolę w przekazywaniu praktykom informacji naukowych, lecz również że szczegółową lokalną wiedzę tropicieli, którzy są przewodnikami przyjezdnym myśliwym, można wykorzystać do lepszego prognozowania ruchów zwierzyny płowej.

Obie grupy współpracowały przy mapowaniu komputerowym, co pomogło zmniejszyć liczbę konfliktów dotyczących interpretacji dowodów oraz zbudować zaufanie między zainteresowanymi stronami posiadającymi różne cele.

Projekt został sfinansowany przez Rady ds. Badań Naukowych i organy publiczne w Zjednoczonym Królestwie.

www.relu.ac.uk/news/policy%20and%20practice%20notes/Irvine%2018/Irvine.pdf

(23) Art. 5 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące [EFSI].

(24) Art. 3 i 4 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

- doradcy w zakresie rolnictwa oraz leśnictwa i terenów zalesionych,
- dostawcy usług turystycznych,
- lokalne społeczności wiejskie na obszarach docelowych,
- przedstawiciele lokalnych grup działania (LGD), o ile nie są one reprezentowane przez wymienione powyżej organizacje.

Tak szeroki zakres różnych interesów i oczekiwań związanych z PROW oznacza, że występowanie sprzecznych priorytetów będzie czasem nieuniknione. Przemawia to za szeroko zakrojonym zaangażowaniem!

W JAKI SPOSÓB I KIEDY ANGAŻOWAĆ ZAINTERESOWANE STRONY?

Istnieje wiele różnych sposobów angażowania zainteresowanych stron, w tym otwarte konsultacje, spotkania dwustronne, uczestnictwo w grupach doradczych i grupach sterujących oraz udział w realizacji i ewaluacji programu. Systemy angażowania zainteresowanych stron mogą wymagać dostosowania do różnych kontekstów instytucjonalnych i kulturowych w całej Europie.

Pierwszym etapem jest zapewnienie, aby do krajowej sieci obszarów wiejskich należały możliwie jak najróżniejsze właściwe zainteresowane strony, oraz zachęcanie ich do aktywnego uczestnictwa w działaniach sieci. To samo dotyczy odpowiednich grup operacyjnych i grup dyskusyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EIP-AGRI).

Istnieje możliwość udziału zainteresowanych stron w procesach formalnego zarządzania PROW, mianowicie w ramach formalnych „partnerstw” utworzonych w celu pomocy w opracowywaniu nowych umów partnerstwa, przygotowywaniu PROW i rocznych sprawozdań

z wdrażania oraz w ramach komitetów monitorujących (zob. rozdział 4).

Otrzymanie szansy uczestnictwa stanowi jednak tylko część wyzwania. Najważniejsze jest zapewnienie możliwości *istotnego* poziomu zaangażowania. Podczas wstępnego projektowania i opracowywania programów na rzecz środowiska i klimatu oznacza to umożliwienie omówienia i wyjaśnienia pytań i obaw na początkowym etapie. Pozwoli to uniknąć problemów wynikających z niepewności i braku informacji i prowadzących do podejrzeń i negatywnych opinii jeszcze przed uruchomieniem programu.

Odpowiednio wybrana grupa przedstawia instytucji zarządzającej szereg różnych perspektyw i doświadczeń, które instytucja powinna uwzględnić, a uczestnictwo w pracach grupy pomaga w budowaniu i utrzymaniu wspólnej „odpowiedzialności” za program. Działanie to wymaga wystarczającego czasu na zaangażowanie zainteresowanych stron, aby umożliwić zbudowanie zaufania i zrozumienie punktów widzenia innych podmiotów, a także sprawnego przywódcy grupy,

który jest wystarczająco zmotywowany, aby przewyciężyć wyzwania.

Na etapie realizacji można zachęcać zainteresowane strony do informowania o tym, które rozwiązania się sprawdzają w praktyce, a które nie (jak również do sugerowania możliwych przyczyn takiego stanu rzeczy), a następnie można takie strony angażować w dyskusje dotyczące wszelkich koniecznych modyfikacji programu. Wspomniane informacje zwrotne mogą stanowić nieformalny proces angażowania beneficjentów w proces samooceny.

Informacje zwrotne mogą również pochodzić od zainteresowanych stron, których udział jest bardziej ustrukturyzowany i które prowadzą już swoje własne badania odpowiednie do oceny postępów i skuteczności – na przykład badania ptaków prowadzone przez wolontariuszy lub ankiety wśród gospodarstw rolnych. W takich przypadkach użyteczne może być połączenie uzyskanych od tych podmiotów danych (jakościowych i ilościowych) z formalną sprawozdawczością w ramach PROW.

WSPIERANIE ZAINTERESOWANYCH STRON W OSIĄGANIU WYNIKÓW ŚRODOWISKOWYCH I KLIMATYCZNYCH

Poniższe pytania mogą pomóc poszczególnym krajowym sieciom obszarów wiejskich w podjęciu decyzji w sprawie najlepszego sposobu współpracy z ich głównymi zainteresowanymi stronami w obszarze środowiska i klimatu.

Jak zidentyfikować główne zainteresowane strony odpowiednie do zaangażowania w kwestie dotyczące środowiska i klimatu w różnych kontekstach instytucjonalnych?

- Organy rolnicze mogą nie być świadome istnienia specjalistycznych zainteresowanych stron zaangażowanych w ochronę środowiska.

Czy skuteczniejsze jest zaangażowanie różnych grup zainteresowanych stron w odniesieniu do różnych priorytetów / działań / obszarów docelowych w ramach PROW?

- Ważne jest, aby wybrać odpowiedni zakres zainteresowanych stron w szczególności w odniesieniu do działań środowiskowych i klimatycznych, ponieważ wiedza specjalistyczna, a często i lokalna, jest dostępna i cenna.

Jak angażować zainteresowane strony, które są wyraźnie zainteresowane

i dysponują wartościową wiedzą, lecz mogą nie posiadać silnej organizacji przedstawicielskiej lub zdolności do aktywnego angażowania?

- Na przykład poprzez wykorzystanie technik badań społecznych w celu zidentyfikowania podmiotów zewnętrznych, które najwyraźniej mogą być w stanie podnieść jakość procesu współpracy, i umożliwienie im przedstawienia własnego zdania.

W jaki sposób różne środowiska kulturowe i doświadczenia wpływają na wybór metod angażowania zainteresowanych stron?

- Do czynników, które mogą wpływać na wybór metod, należą: doświadczenie zdobyte w ramach kontaktów z organami rolniczymi w przeszłości, źródła zaufanego doradztwa i informacji dla społeczności lokalnych, wpływ podstawy prawnej dotyczącej wykorzystania gruntów i zasobów, różnice dotyczące dostępu do komputera i umiejętności obsługi komputera itd.

Jakie są główne organy lub grupy, do których przynależność stanowi priorytet dla zainteresowanych stron, z punktu widzenia umożliwienia skutecznego zaangażowania?

- Będzie to zależało od konkretnych wdrożonych struktur zarządzania związanych z danym PROW.

Czy nowatorskie metody mogą być użyteczne?

- Na przykład wykorzystywanie narzędzi mapowania komputerowego i wizualizacji może ułatwić udział różnych zainteresowanych stron w dyskusjach na temat możliwości. Elastyczne metody, które można z łatwością dostosowywać, takie jak warsztaty w terenie i grupy dyskusyjne, oraz ustalanie terminów spotkań na popołudnia i weekendy ułatwia angażowanie się zainteresowanych stron.

Jak korzystać z doświadczeń innych krajowych sieci obszarów wiejskich posiadających podobne priorytety środowiskowe i klimatyczne?

- Sytuacja innych państw i regionów może wydawać się bardzo odmienna, lecz w wielu przypadkach zasady leżące u podstaw pozytywnych doświadczeń i praktyk związanych z zaangażowaniem zainteresowanych stron można wykorzystać jako punkt odniesienia i inspirację celem zwiększenia efektywności.

3. Inteligentny i zrównoważony rozwój terytorialny sprzyjający włączeniu społecznemu

Zrównoważony rozwój terytorialny ma na celu zapewnienie, aby korzyści z rozwoju obszarów wiejskich czerpały różnorodne zainteresowane strony zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich i społeczności lokalne. Chodzi o dywersyfikowanie gospodarek wiejskich w celu tworzenia miejsc pracy i możliwości w różnych sektorach działalności, ograniczania ubóstwa i wspierania tętniących życiem społeczności lokalnych.

Szczebel lokalny stanowi często najlepsze forum gromadzące przeróżne zainteresowane strony i projekty, które są konieczne dla zrównoważonego rozwoju terytorialnego odzwierciedlającego niezwykle różnorodność populacji, terytoriów, kultur i wiedzy fachowej.

LEADER i rozwój lokalny kierowany przez społeczność (CLLD) odgrywają kluczową rolę w wielu obszarach wiejskich i umożliwiają zdobycie użytecznej wiedzy. Istnieje jednak wiele innych rodzajów inicjatyw i elementów składających się na lokalną mozaikę – wyzwaniem w obecnym okresie jest wykorzystanie programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW), aby połączyć te inicjatywy i elementy w spójniejszą całość.

WPROWADZENIE

W momencie rozpoczęcia nowego okresu funkcjonowania wspólnej polityki rolnej (WPR), polityki rozwoju obszarów wiejskich i, ogólniej, polityki spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej mobilizacja i kreatywność wszystkich zainteresowanych stron są niezbędne do uwolnienia nowego potencjału.

Od czasu kryzysu, który rozpoczął się w 2007 r., obserwujemy znaczny

wzrost nierówności społecznej i terytorialnej. Zmiany, przez które obecnie przechodzimy, oraz poważne trudności, jakich doświadczają liczne grupy, nie są bez znaczenia, jeżeli chodzi o zwiększenie zaangażowania zainteresowanych stron. W wielu regionach zmiany te przyjmują formę większego indywidualizmu oraz utraty wiary obywateli w możliwość podejmowania działań przez instytucje.

Wspomniana utrata zaufania może jednak w mniejszym stopniu dotyczyć szczebla lokalnego. Wiele lokalnych podmiotów inwestuje, aby stworzyć lepszą przyszłość. Bliskość może sprzyjać słuchaniu i wymianie informacji i poglądów. Czy to może być magia obszarów wiejskich?

Przy dużej pomysłowości można znaleźć wspólne rozwiązania, aby pokonać te trudności. Na podmiotach lokalnych, tj.

zainteresowanych stronach, spoczywa duża odpowiedzialność za szukanie odpowiednich rozwiązań, zacieśnianie osłabionych więzi społecznych,

przywracanie nadziei i budowanie lub umacnianie nowych dróg rozwoju.

Jedną z istotnych ról sieci obszarów wiejskich w najbliższych latach będzie

omówienie i wymiana potencjalnych sposobów uwzględnienia wszystkich opinii, które są niezbędne dla zrównoważonego rozwoju terytorialnego.

WYKORZYSTANIE PROW DO WSPIERANIA ZRÓWNOWAŻONEGO LOKALNEGO ROZWOJU NA OBSZARACH WIEJSKICH

Programy rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020 zawierają szereg istotnych narzędzi, przy użyciu których możliwa jest mobilizacja lokalnych zainteresowanych stron do zawierania spójniejszych sojuszy na potrzeby zrównoważonego rozwoju lokalnego w tym okresie.

Możliwości dywersyfikacji gospodarczej w ramach PROW

Dywersyfikacja gospodarcza obszarów wiejskich, tworzenie miejsc pracy niezwiązanych z rolnictwem i wspieranie zmarginalizowanych grup społecznych stanowią kluczowe elementy zrównoważonego rozwoju lokalnego. PROW zapewniają możliwości w tym zakresie za pośrednictwem działań i poddziałań, takich jak:

- wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności (poddziałanie 1.1);
- pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (poddziałanie 6.1);
- pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich (poddziałanie 6.2);
- wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej (poddziałanie 6.4);
- współpraca między małymi podmiotami przy organizowaniu wspólnych procesów pracy i wspólnym korzystaniu z pomieszczeń i zasobów oraz rozwoju lub marketingu usług turystycznych związanych z turystyką wiejską (poddziałanie 16.1);
- wsparcie na zróżnicowanie działalności rolniczej na działania dotyczące opieki zdrowotnej, integracji społecznej, rolnictwa wspieranego przez społeczność lokalną oraz edukacji w dziedzinie środowiska i żywności (poddziałanie 16.9).

Działania te umożliwiają objęcie wsparciem szerokiej gamy lokalnych podmiotów gospodarczych na obszarach

wiejskich, w tym lokalnych przedsiębiorców, jak również rozwiązanie istotnych problemów społecznych, takich jak wymiana pokoleń w sektorze rolnictwa.

Podstawowe usługi i odnowa wsi

W czasach cięć budżetowych 80 000 gmin wiejskich, które istnieją w Europie, zмага się z ogromną presją, aby utrzymać poziom usług na obszarach wiejskich, nie mówiąc już o ich poprawie. Istnieją liczne inspirujące przykłady wykorzystania przez gminy działań na rzecz podstawowych usług i odnowy wsi zawartych w PROW w celu współpracy z lokalnymi mieszkańcami na rzecz promowania innowacji społecznych i znalezienia nowych i bardziej zrównoważonych sposobów utrzymania jakości życia na obszarach wiejskich.

UNIJNA POLITYKA ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH – UNIJNY PRIORYTET 6⁽²⁵⁾:

(6) Wspieranie włączenia społecznego, ograniczania ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, obejmujące następujące cele szczegółowe:

- a) ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy;
- b) wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich;
- c) zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

ZRÓŻNICOWANIE W KIERUNKU MUZYKI

Finansowanie z EFRROW pomogło Martinowi McCleanowi zróżnicować podstawę dochodów uzyskiwanych z jego rodzinnego gospodarstwa zajmującego się produkcją wołowiny położonego w dystrykcie Cookstown w Irlandii Północnej. Zdołał on rozwinąć dobrze prosperujące przedsiębiorstwo rzemieślnicze, opierając się na swojej pasji do instrumentów muzycznych.

Martin McClean jest wysoko wykwalifikowanym rzemieślnikiem, który przekształcił swoją pasję do niszowego rzemiosła w dobrze prosperujący biznes. Otrzymał on środki z PROW na przebudowę jednego z budynków rolniczych w nowoczesne i w pełni wyposażone warsztat i studio. Ponadto otrzymał wsparcie na udział w szkoleniu z zakresu planowania biznesowego i przygotowywania budżetu oraz na opracowanie strategii handlowej mającej pomóc mu w aktywnym dotarciu do rynku zbytu i zwiększeniu sprzedaży.

„Po wielu latach produkowania kopii o mniej więcej takich samych wymiarach, które czasem działały stosunkowo dobrze, obecnie mam możliwość niezawodnego i powtarzalnego tworzenia instrumentów uosabiających harmonię, dźwięczność, moc, wdzięk i nadzwyczajny zakres dynamiki”, mówi Martin McClean.

www.martinmcclean.com

(25) Art. 5 „Priorytety unijne w zakresie rozwoju obszarów wiejskich” rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

W ramach działania 7 PROW przewidziano wsparcie na rzecz „podstawowych usług i odnowy wsi na obszarach wiejskich”, uwzględniające ważne aspekty wiejskiego życia, w tym wsparcie obejmujące:

- inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury;
- infrastrukturę szerokopasmową;
- inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury;
- inwestycje w infrastrukturę rekreacyjną, informację turystyczną i infrastrukturę turystyczną na małą skalę służące publicznemu korzystaniu z tych usług;
- inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi;
- inwestycje ukierunkowane na przeniesienie działalności i przebudowę budynków lub innych obiektów położonych w osadach wiejskich lub w ich pobliżu, mające na celu poprawę jakości życia [...] osady.

NISKOKOSZTOWE MOBILNE USŁUGI OPIEKI ZDROWOTNEJ NA OBSZARACH WIEJSKICH W FINLANDII

W ramach projektu „Mallu does the rounds” zapewniono mobilne usługi medyczne dla ludności na obszarach wiejskich Finlandii. Dzięki autobusowi Mallu zaspokojono istotne potrzeby ludności na obszarach wiejskich, a organy opieki społecznej i medycznej zyskały kluczowe informacje na temat potrzeb na obszarach wiejskich w zakresie opieki medycznej.

Usługi świadczone z wykorzystaniem autobusu Mallu wprowadził w 2010 r. okręg opieki społecznej i zdrowotnej w Karelii Południowej (Eksote). Celem Eksote było sprostanie istotnym wyzwaniom związanym ze świadczeniem racjonalnych pod względem kosztów usług społecznych na rzecz rozproszonej ludności, szczególnie na wielu obszarach wiejskich, które doświadczają starzenia się społeczeństwa.

Zainteresowane strony były zaangażowane w planowanie świadczonej usługi, w tym poprzez opracowanie trasy przy współpracy ze stowarzyszeniami wiejskimi. W ramach planowania przewiduje się stałą trasę o zasięgu obejmującym osiem gmin i przyjęcie co najmniej 100 000 potencjalnych pacjentów.

Ze środków EFRROW pochodziło 48 000 EUR z całego budżetu projektu wynoszącego 112 000 EUR.

www.eksote.fi/mallu

© Unia Europejska, 2013

ZAPEWNIENIE DOSTĘPU DO SIECI SZEROKOPASMOWYCH NA OBSZARACH ODDALONYCH

Celem projektu „Fibre to the Village” było rozszerzenie dostępu do sieci szerokopasmowych na trudno dostępnych obszarach wiejskich w Szwecji. W ramach projektu zorganizowano seminaria badawcze, aby zbadać potrzeby społeczności wiejskich oraz zidentyfikować obszary, w których wolny rynek nie zapewnia dostępu do internetu szerokopasmowego.

Następnie przygotowano informacje i wytyczne dotyczące tego, w jaki sposób wsie mogą zbudować swoje własne sieci, tworząc „sieci wiejskie”, do których następnie dostawcom opłacałoby się podłączyć w celu świadczenia usług. W ramach projektu zorganizowano w domach kultury seminaria szkoleniowe, podczas których przekazano

informacje techniczne i praktyczne, w tym dotyczące oszacowania potrzebnego finansowania.

Okolo 450 mieszkańców wsi i przedstawicieli administracji lokalnej uczestniczyło w 17 seminariach i 150 powiązanych z nimi warsztatach. Po ich zakończeniu kilka wsi i przedsiębiorstw zajmujących się obsługą sieci zaczęło planować rozwój sieci szerokopasmowej na obszarach wiejskich. Społeczności zainicjowały przeprowadzenie około 40 projektów następczych w celu wcielenia pomysłów w życie.

Ze środków EFRROW otrzymano 42 250 EUR z całego budżetu projektu wynoszącego 53 810 EUR.

ROLA I POTENCJAŁ LEADER/CLLD

W tym okresie pojawia się ważna okazja do przekształcenia tych różnych aspektów rozwoju obszarów wiejskich i zainteresowanych nimi podmiotów w spójniejsze i lepiej skoordynowane strategie lokalne. W tego typu inicjatywach wyraźnie najważniejsze jest działanie na rzecz wspierania zintegrowanych lokalnych strategii rozwoju w ramach LEADER/CLLD.

Zaangażowanie zainteresowanych stron w zrównoważony rozwój lokalny

Od 1992 r. w ramach LEADER wdrażane są zasady podejścia oddolnego i mobilizacja lokalnych zainteresowanych stron w kontekście rozwoju obszarów wiejskich. Obecnie jest to jedyna ogólnounijnna inicjatywa, w której zainteresowane strony zarówno opracowują swoje strategie lokalne, jak i dokonują wyboru projektów lokalnych.

Oczekuje się, że w latach 2014–2020 budżet inicjatywy LEADER wzrośnie z 8,9 mld EUR do 9,4 mld EUR wydatków publicznych i obejmie znaczną większość obszarów wiejskich w Europie za pośrednictwem około 2 400 lokalnych grup działania (LGD). Wymóg przeznaczenia co najmniej 5% środków EFRROW na inicjatywę LEADER potwierdza wiarę w to, że lokalne zainteresowane strony są w stanie

© Tim Hudson

osiągać lepsze wyniki niż w przypadku, gdy decyzje podejmowane są na wyższych szczeblach.

Co ważne, na mocy nowego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów dotyczących europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych⁽²⁶⁾ podejście LEADER można również stosować z wykorzystaniem EFRR, EFS i EFMR za pośrednictwem koncepcji rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (CLLD)⁽²⁷⁾.

LEADER/CLLD stanowi ważny impuls do mobilizacji podmiotów zainteresowanych innymi funduszami i koordynacji

działań z działaniami tych podmiotów. Zwiększone uczestnictwo społeczeństwa obywatelskiego w partnerstwach w ramach LEADER oraz dziesiątki tysięcy uczestniczących podmiotów lokalnych można uznać za czynniki pobudzające rozwój lokalny na obszarach wiejskich.

Instytucje zarządzające i lokalne grupy działania w całej Europie analizują obecnie nowe sposoby realizacji tych zaleceń w praktyce; istnieje również duże zapotrzebowanie na wymianę przez nie doświadczeń.

UCZESTNICTWO W STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ W RAMACH LEADER (LSR)

Lokalna grupa działania LEADER z doliny Jerte w Hiszpanii zapoczątkowała oparty na uczestnictwie proces służący opracowaniu lokalnej strategii rozwoju na następny okres zaraz po zakończeniu lata 2013 r. – przed ukończeniem prac nad rozporządzeniami lub programami UE. Partnerstwo ustanowiło szeroko zakrojony „panel rozwoju” do koordynowania prac siedmiu tematycznych grup roboczych, do których należały zainteresowane strony zaangażowane w kwestie: organizacji na rzecz osób młodych i organizacji społecznych; kobiet i równouprawnienia; kultury i kształcenia; rolnictwa i środowiska; przedsiębiorczości, zatrudnienia i szkoleń; turystyki zrównoważonej oraz usług opiekuńczych i społecznych.

Każda grupa robocza rozesłała prosty kwestionariusz i omówiła cztery najważniejsze pytania: Co osiągnęliśmy? Co jeszcze trzeba zrobić? Jakie są priorytety na przyszłość? I jakie są nowe pomysły na wprowadzenie tych priorytetów w życie? Grupy zorganizowały również konkurs, którego

celem było pozyskanie pomysłów ze wszystkich wiejskich szkół, oraz szereg imprez dla osób starszych. Wyniki omówiono następnie podczas zgromadzenia, w którym uczestniczyły podmioty z całej doliny.

Działania te zapewniły podstawę dla analizy SWOT, analizy potrzeb i identyfikacji priorytetów na potrzeby strategii lokalnej. Gdy znane będą jednak szczegółowe informacje dotyczące rozporządzeń, programów i budżetu, społeczność znów zaangażuje się w dostosowywanie strategii, przygotowywanie planu działania i podejmowanie decyzji dotyczących przydziału środków finansowych na różne priorytety.

Już w poprzednim okresie programowania grupy robocze opracowały scenariusze różnych rodzajów projektów, które powinny zostać sfinansowane, wraz z ich orientacyjnymi budżetami. Następnie zainteresowane strony z różnych grup roboczych przeprowadziły negocjacje i doszły do porozumienia w kwestii ogólnego podziału środków oraz w kwestii priorytetów lokalnej strategii rozwoju.

(26) Rozporządzenie (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego [...].

(27) Zgodnie z wynikami analizy umów partnerstwa przeprowadzonej niedawno przez punkt kontaktowy ENRD, 16 państw członkowskich dopuściło możliwość wykorzystania innych funduszy do celów finansowania CLLD, a cztery inne państwa członkowskie rozważają taką możliwość.

Wyzwania związane z rozwojem podejścia LEADER

Zrozumiała chęć uogólnienia tego podejścia i objęcia nim praktycznie wszystkich obszarów wiejskich może doprowadzić do powstania sytuacji, która będzie sprzeczna z zasadami podejścia oddolnego. W niektórych przypadkach grupy LEADER zostały utworzone przy braku koniecznych działań na rzecz budowania zdolności w ramach podejść partycypacyjnych dla zespołów LGD, członków partnerstwa i zarządzających programami.

Coraz większa złożoność struktury administracyjnej doprowadziła do tego, że wiele zespołów technicznych poświęca więcej czasu zadaniom administracyjnym, a tym samym

przeznacza mniej czasu na wspieranie promotorów projektów.

Również LEADER staje się w coraz większym stopniu zinstytucjonalizowany – coraz częściej za zarządzanie odpowiada organ administracji lokalnej lub samorządu terytorialnego. W najgorszych przypadkach LEADER nie jest niczym więcej, jak kolejnym instrumentem finansowym, tj. stanowi po prostu dodatkowe źródło finansowania.

W rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów wprowadzono szereg zmian, które pomagają w przezwyciężeniu tych barier. Po pierwsze, wyraźnie podkreślono znaczenie aktywizacji, budowania zdolności i szerokiego uczestnictwa oraz zwiększono budżet przeznaczony na realizację celów w tym zakresie.

Po drugie, Komisja Europejska wdrożyła szereg inicjatyw służących uproszczeniu procedur na wszystkich szczeblach (biorąc pod uwagę opcje kosztów uproszczonych, korzystanie z projektów parasolowych itp.).⁽²⁸⁾

Zwiększono również udział prywatnych zainteresowanych stron i zainteresowanych stron będących członkami społeczeństwa obywatelskiego w partnerstwach. Żadna pojedyncza grupa zainteresowanych stron nie może posiadać więcej niż 49% głosów w kwestiach dotyczących partnerstw. Prywatne zainteresowane strony i zainteresowane strony będące członkami społeczeństwa obywatelskiego muszą stanowić co najmniej 51% głosów przy wyborze partnerstw.

CZYNNIKI DECYDUJĄCE O SKUTECZNYM ZAANGAŻOWANIU ZAINTERESOWANYCH STRON

Szereg wniosków wyciągniętych z przeszłych doświadczeń i napotkanych w przeszłości trudności można wykorzystać na potrzeby tego nowego okresu programowania. Mogą one posłużyć do zidentyfikowania szeregu czynników decydujących o skutecznym zaangażowaniu zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich.

Wspomniane wnioski mogą dotyczyć wszystkich strategii rozwoju terytorialnego, poczynając od poszczególnych wsi, a skończywszy na całych regionach lub wręcz, jak np. w przypadku obszarów górskich, na poziomie międzyregionalnym. Wnioski te można również wykorzystać w odniesieniu do strategii w obszarze rolnictwa i ochrony środowiska.

Angażowanie jak największej liczby podmiotów

Proces mobilizacji zainteresowanych stron może się różnić w poszczególnych regionach w zależności od specyficznego kontekstu w każdym państwie. Zawsze jest on jednak miarą sukcesu. W niektórych państwach tradycja angażowania społeczeństwa obywatelskiego jest długa. Dotyczy to w szczególności krajów nordyckich i ich wiejskich grup działania. Tego rodzaju praktyki upowszechniły się również w innych państwach, w szczególności w niektórych państwach Europy Wschodniej⁽²⁹⁾.

W innych państwach organizacja współpracy odbywa się za pośrednictwem instytucji. Niezależnie od tego w różnych obszarach działalności mogą funkcjonować liczne stowarzyszenia lokalne, które mogą stanowić punkt wyjścia do angażowania obywateli.

Wykorzystywanie inicjatyw obywatelskich

W odpowiedzi na kryzys powstają nowe inicjatywy, które wzbudzają nadzieję.

Niektóre z nich stanowią wyzwanie, ponieważ kwestionują istniejący stan rzeczy. Niektóre inicjatywy powstają poza instytucjami, podczas gdy inne korzystają ze wsparcia ze strony instytucji. Mogą one obejmować: sieci przedsiębiorców, lokalne systemy wymiany informacji, konsumpcję współdzieloną, mobilizację obywateli za pośrednictwem serwisów społecznościowych, inicjatywy kulturalne, finansowanie społecznościowe oraz

RUCH WIEJSKI W DANII

Duńskie stowarzyszenie wsi – Landsforeningen af Landsbysamfund (LAL) – zostało utworzone w 1976 r. jako „ruch wiejski”. Członkostwo w tym stowarzyszeniu i jego działalność skupiają się wokół organizacji wiejskich. Stowarzyszenie prowadzi również ścisłą współpracę z władzami gminnymi i zajmuje się stosunkami wzajemnymi między wsiami a władzami gminnymi. W tym sensie jest najbliższe społeczności lokalnych. LAL realizuje szeroki zakres projektów służących wspieraniu działań na rzecz wsi i wywieraniu nacisku na organy rządowe w imieniu społeczności wiejskich.

www.lal.dk

Rada okręgów wiejskich – Landdistrikternes Fællesraad (LDF) – została utworzona w 1997 r. jako „forum wiejskie” dla wielu NGO prowadzących działalność na obszarach wiejskich. W założeniu LDF miało prowadzić działalność głównie na szczeblu krajowym, nawiązując współpracę z podmiotami szczebla lokalnego za pośrednictwem organizacji zrzeszających takie podmioty. LDF to organ strategiczny ściśle współpracujący z administracją rządową i koncentrujący się na zróżnicowanych interesach w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich.

www.landdistrikterne.dk

(28) Zob. rozdział pt. „Jak sprawić, żeby rozwój lokalny kierowany przez społeczność był bezpieczniejszy, szybszy i łatwiejszy dla lokalnych grup działania?” w wytycznych Komisji Europejskiej dla podmiotów lokalnych dotyczących rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors.pdf.

(29) www.ruralcommunities.eu/index.asp?pageid=348369

zaangażowanie obywatelskie w związku z takimi kwestiami jak energia odnawialna i gospodarka o obiegu zamkniętym.

Wokół wspomnianych inicjatyw skupiają się aktywni, dynamiczni obywatele gotowi do działania na rzecz rozwoju swojego obszaru. Mogą oni stać się źródłem nowych inicjatyw oraz prawdziwymi „zainteresowanymi stronami” w ramach partnerstw na szczeblu lokalnym.

Monitorowanie tych pojawiających się inicjatyw, wspieranie ich realizacji, rozpowszechnianie informacji na ich temat, wzmacnianie ich poprzez tworzenie sieci kontaktów i wyciąganie stosownych wniosków prowadzi do powstania lub wzmocnienia pozytywnego sprzężenia zwrotnego, które może być źródłem zarówno rozwiązań, jak i nadziei.

Rosnące znaczenie serwisów społecznościowych

Tradycyjne metody komunikacji oparte na formalnych spotkaniach i ogólnym przekazywaniu informacji nie są już wystarczające. Komunikaty często docierają wyłącznie do najlepiej zorientowanych lub najlepiej zorganizowanych osób lub grup.

Serwisy społecznościowe odgrywają coraz istotniejszą rolę w przyspieszaniu obiegu informacji i zwiększaniu jego zakresu. Nowe strony internetowe funkcjonujące na zasadzie uczestnictwa stają się coraz bardziej powszechne

© Tim Hudson

i nieustannie opracowywane są aplikacje cyfrowe umożliwiające nowe sposoby uczestnictwa w debatach i prowadzenia ich, co pozwala znacznie zwiększyć liczbę ich uczestników.

Stopniowe tworzenie wspólnego projektu

Zapewnienie skutecznego udziału zainteresowanych stron w promowaniu zrównoważonego rozwoju lokalnego nie nastąpi z dnia na dzień. Aktywizacja zainteresowanych stron i zagwarantowanie ich zaangażowania w realizację wspólnego projektu wymagają czasu.

Stopień zaangażowania znacznie wzrasta wówczas, gdy wspólny projekt ma dalekosiężną wizję i jasno określony cel, zwiększa chęć uczestnictwa i stanowi element spójnej strategii rozwoju.

Różnorodność opinii stanowi atut

Różnice opinii i poglądów co do przyszłości wzbogacają debaty poświęcone sposobom zapewnienia rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich. Możliwe są różne podejścia. Tego rodzaju rozbieżności poglądów nie należy ukrywać, lecz raczej kompleksowo i otwarcie omawiać.

Ważne jest, aby wszystkie opinie zostały wzięte pod uwagę w trakcie debaty – dotyczy to w szczególności słabiej zorganizowanych lub marginalizowanych grup, w tym osób młodych, społeczności imigrantów i osób dotkniętych ubóstwem. Ponadto istotne jest, aby w przypadku wszystkich debat było możliwe podjęcie jasnych, wyraźnych i wspólnych wyborów.

ECOLISE – EUROPEJSKA SIEĆ SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH PODEJMUJĄCYCH DZIAŁANIA W OBSZARZE ZMIANY KLIMATU

Niewielkie grupy osób w dużych i małych miastach, na wsiach i obszarach wiejskich w całej Europie zrzeszają się z własnej inicjatywy w celu opracowywania i wdrażania praktycznych inicjatyw na szczeblu lokalnym służących wzmocnieniu odporności i zrównoważonego charakteru swoich społeczności.

Wspólną cechą tych wszystkich grup jest fakt, że są one tworzone i zarządzane przez członków społeczności lokalnej (oddolnie) i przyświeca im cel podejmowania działań w obrębie swoich własnych wspólnot w odpowiedzi na zagrożenie zmianą klimatu i degradacją ekologiczną.

Liczba tego rodzaju grup wzrasta w imponującym tempie – obecnie wiadomo o ponad dwóch tysiącach takich grup, ale ich faktyczna liczba jest prawdopodobnie dwukrotnie większa.

Celem tych grup jest wspieranie praktyk gospodarczych i społecznych, które podkreślają wartość kapitału naturalnego

i społecznego i sprzyjają jego ochronie i rozwijaniu, ułatwiając tym samym zwiększenie odporności i przezwyciężenie istniejących problemów środowiskowych, gospodarczych i społecznych. Wspomniane grupy lokalne są zorientowane na działanie i koncentrują się w szczególności na przynoszeniu pozytywnych zmian na swoich obszarach geograficznych.

Dzięki podejmowanym działaniom grupy te tworzą również platformę na rzecz szerzej zakrojonej zmiany sposobu funkcjonowania w ramach swoich społeczności, kwestionując ugruntowane przekonania i praktyki i tworząc warunki sprzyjające powstawaniu i opracowywaniu nowych norm.

Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem www.ecolise.eu lub w dokumencie „Europa w okresie przejściowym: społeczności lokalne jako liderzy transformacji w kierunku społeczeństwa niskoemisyjnego” opracowanym przez www.aeidl.eu.

© Tim Hudson

4. Wartość dodana „formalnego” procesu konsultacji z zainteresowanymi stronami

„Formalne” procesy konsultacji z zainteresowanymi stronami są często postrzegane jako czasochłonne i zbiurokratyzowane, przeprowadzane przy braku wystarczających informacji, bez rzeczywistej reprezentacji lub czasu na omówienie ustaleń i przekazanie informacji zwrotnych. Tego rodzaju konsultacje są zbyt często przeprowadzane wyłącznie jako formalność, w związku z czym nie dają one możliwości wywarcia wpływu na ugruntowane mechanizmy nieprzejrzystego procesu podejmowania decyzji.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie argumentów dowodzących, że można polemizować z tym negatywnym poglądem oraz że w aktualnie obowiązujących przepisach i procedurach przewidziano formalne narzędzia, które mogą umożliwić skuteczniejszy udział różnych zainteresowanych stron w kształtowaniu polityki.

Zastanowimy się nad tym, w jaki sposób formalne konsultacje z zainteresowanymi stronami wpisują się w realizację zasady partnerstwa w Europie, w jaki sposób działają one w teorii i praktyce – przedstawimy kilka przykładów w tym zakresie – oraz w jaki sposób można zwiększyć ich skuteczność w nadchodzących latach.

ZASADA PARTNERSTWA

Zgodnie z ogólnym założeniem konsultacje partnerskie przeprowadza się w celu stworzenia wspólnego obszaru, w którym zainteresowane strony mogą otwarcie wyrażać, konfrontować i omawiać swoje zróżnicowane opinie, uznając różnice poglądów między podmiotami z sektora publicznego i prywatnego, jak również różnice poglądów między różnego rodzaju zainteresowanymi stronami.

Na przykład poglądy przedstawiciela organizacji środowiskowej na etapie opracowywania działania mogą być skrajnie odmienne od poglądów przedstawiciela organizacji zrzeszającej rolników. Zamiast konkurowania o wpływy w nieprzejrzysty sposób, formalne konsultacje pozwalają wszystkim zainteresowanym stronom na otwartą interwencję.

Instytucje zarządzające mogą wysłuchać wszystkich argumentów, które muszą być

uzasadnione i przekonujące z punktu widzenia interesu ogólnego, dostrzec zbieżność i różnice zdań, zaproponować rozwiązania kompromisowe, a w niektórych przypadkach doprowadzić do osiągnięcia jednolitego zrozumienia celów i priorytetów, trudności związanych z wdrażaniem oraz wyciągniętych wniosków.

Formalny charakter dyskusji ma tutaj istotne znaczenie, ponieważ legitymizuje publiczny proces decyzyjny, a zarazem

nie uniemożliwia zainteresowanym stronom w żaden sposób podejmowania nieformalnej wymiany informacji.

Formalne konsultacje z zainteresowanymi stronami zostały wprowadzone do przepisów unijnych w ramach reformy unijnych funduszy strukturalnych przeprowadzonej w 1988 r. Konsultacje z zainteresowanymi stronami zostały włączone jako integralny element zasady partnerstwa, która zapewniła kluczowe ramy funkcjonowania unijnego systemu wielopoziomowego zarządzania.

Zgodnie z zasadą partnerstwa partnerzy współpracują ze sobą na zasadzie równouprawnienia, przy czym każdy z nich pełni inną funkcję w procesie opracowywania i wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz w procesie sprawowania nadzoru nad tą polityką.

Przyznanie partnerom równego statusu stanowiło istotną innowację w dziedzinie zarządzania na szczeblu europejskim. Podejście to różniło się od tradycyjnego, bardziej scentralizowanego i często

dość hierarchicznego podziału w poszczególnych państwach członkowskich na szczeble krajowy, regionalny i lokalny.

Wspomniane zasady do dziś leżą u podstaw kolejnych okresów programowania. Element polegający na konsultacjach z zainteresowanymi stronami nigdy nie został jednak wdrożony w sposób w pełni zadowalający, co znalazło potwierdzenie w wynikach różnych ocen i w opiniach zainteresowanych stron.

EWOLUCJA ZASADY PARTNERSTWA

Choć oba kluczowe podmioty w ramach zasady partnerstwa, tj. partnerzy publiczni i prywatne zainteresowane strony, pozostają niezmiennie od lat, w toku „ewolucji” tej zasady zaszły istotne zmiany:

- z jednej strony następowała stopniowa konsolidacja **publicznych partnerstw instytucjonalnych**, które stały się kluczowym elementem unijnego systemu wielopoziomowego zarządzania; proces ten doprowadził do bardziej precyzyjnego określenia ról poszczególnych podmiotów w ramach tego rodzaju partnerstw;
- z drugiej strony **procedury konsultacji z zainteresowanymi stronami** zostały szczegółowo sformalizowane, czemu towarzyszyło odejście od proponowanej – i luźno zdefiniowanej – dobrej praktyki na rzecz dobrze skodyfikowanego obowiązkowego działania, które dobrze wkomponowuje się w funkcjonowanie publicznego partnerstwa instytucjonalnego.

Już w 1988 r. zasadę partnerstwa zdefiniowano jako „spoczywające na Komisji, zainteresowanych państwach członkowskich i organach szczebla regionalnego i lokalnego zobowiązanie do ścisłej współpracy, w ramach której każda strona pełni funkcję partnera w dążeniu do osiągnięcia wspólnego celu” i jest zobligowana do „pokrycia kosztów przygotowania, finansowania, monitorowania i oceny podejmowanych działań”.

Zawiązanie takiego partnerstwa łączy się również z koniecznością

„prowadzenia konsultacji z partnerami ekonomicznymi i społecznymi, np. izbami handlu, przemysłu i rolnictwa, związkami zawodowymi, pracodawcami”. Unijna definicja partnerstwa obejmowała zarówno pionowy łańcuch podmiotów publicznych, jak i poziomy dialog z zainteresowanymi stronami.

Zawiązanie „oficjalnego partnerstwa instytucjonalnego” między partnerami publicznymi stanowiło wyraźny wymóg formalny, który należało spełnić, aby móc wspólnie zarządzać funduszami strukturalnymi. Kwestia udziału prywatnych zainteresowanych stron nie została jednak rozstrzygnięta w równie jednoznaczny sposób – zapewnienie takim zainteresowanym stronom możliwości uczestniczenia w prowadzonych konsultacjach zostało wyłącznie zaproponowane jako przykład dobrej praktyki służącej poprawie jakości interwencji.

Począwszy od 2014 r., najbardziej aktualną definicję zasady partnerstwa można znaleźć w **kodeksie postępowania w zakresie partnerstwa**⁽³⁰⁾. W kodeksie wzmocniono, rozszerzono i znacznie bardziej szczegółowo opisano procedury prowadzenia konsultacji z prywatnymi zainteresowanymi stronami.

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami pod pojęciem partnerstwa rozumie się „ścisłą współpracę między instytucjami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi oraz podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w trakcie całego cyklu programowania

obejmującego przygotowanie, wdrożenie, monitorowanie i ocenę”⁽³¹⁾.

Zgodnie ze zaktualizowaną zasadą partnerstwa dążenie do zapewnienia udziału zainteresowanych stron nie stanowi już propozycji, ale jest obowiązkiem, co istotnie wzmacnia pozycję przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego. Nowa zasada partnerstwa pełni funkcję ram prawnych i określa, w jaki sposób zainteresowane strony powinny angażować się w działania podejmowane na poszczególnych etapach procesu programowania. W kodeksie postępowania w zakresie partnerstwa określono kryteria wyboru partnerów i odniesiono się do kwestii związanych z reprezentatywnością, pozyskiwaniem informacji, braniem pod uwagę wszystkich opinii, budowaniem zdolności, tworzeniem sieci kontaktów i rozpowszechnianiem dobrych praktyk.

Decyzja o formalnym wzmocnieniu tych elementów została podjęta z uwagi na fakt, że skuteczność realizacji programów jest większa w przypadku przeprowadzenia autentycznych i skutecznych konsultacji. Dzięki temu procesy decyzyjne opierają się w większym stopniu na wiedzy i są bardziej przejrzyste, choć organami ponoszącymi wyłączną odpowiedzialność za ich przeprowadzenie w dalszym ciągu pozostają partnerzy publiczni. Zainteresowane strony są lepiej poinformowane i posiadają szersze uprawnienia; działania podjęte w tym obszarze doprowadziły również do lepszego zrozumienia istniejących strategii i zwiększenia stopnia ich wykorzystania.

(30) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

(31) Tamże, s. 6 – zob. również ramki informacyjne w artykule wstępnym do niniejszego numeru Przeglądu Obszarów Wiejskich.

ZASADA PARTNERSTWA W PROCESIE KSZTAŁTOWANIA POLITYKI ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Dzięki przyjęciu kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa zagwarantowano, że zasada partnerstwa będzie stanowiła kluczowy element okresu programowania 2014–2020. Zgodnie z aktualnymi przepisami formalne konsultacje z zainteresowanymi stronami w ramach zasady partnerstwa należy przeprowadzić:

- przy opracowywaniu i wdrażaniu umowy partnerstwa dotyczącej dowolnego EFSI;
- przy opracowywaniu programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) w ramach EFRROW;
- przy wyborze komitetów monitorujących dla każdego PROW;
- przy ocenianiu wyników programu.

Zasada partnerstwa na szczeblu UE

Zasada partnerstwa ustanowiona we **wspólnych ramach strategicznych** (WRS) określających strategiczne priorytety UE rozumianej jako całość reguluje kwestie związane z prowadzeniem dialogu między UE a instytucjami zarządzającymi państw członkowskich w okresie realizacji tych ram, a także kwestie związane z procedurą współdecyzji na szczeblu UE przy opracowywaniu wszystkich przepisów.

Przy opracowywaniu i zatwierdzaniu pakietu regulacyjnego dotyczącego EFSI decyzje podejmuje się zgodnie z procedurą ustawodawczą i procedurą konsultacji. Po podjęciu przez Komisję decyzji o przygotowaniu wniosku dotyczącego rozporządzenia wniosek ten zostaje przekazany Radzie (w której zasiadają przedstawiciele państw członkowskich) i Parlamentowi (w którym zasiadają wybrani posłowie) w celu naniesienia stosownych poprawek i zatwierdzenia. Zmieniony tekst nabiera mocy prawnej dopiero po jego zatwierdzeniu przez Parlament i Radę.

Przy sporządzaniu wniosków dotyczących rozporządzeń Komisja organizuje wewnętrzne konsultacje między służbami Komisji (konsultacje pomiędzy służbami).

Ponadto Komisja ocenia potencjalny wpływ ekonomiczny, społeczny i środowiskowy swoich wniosków w współpracy z odrębną grupą roboczą i konsultuje się z zainteresowanymi stronami (NGO, organami lokalnymi, przedstawicielami zainteresowanych stron w ramach różnych funduszy, przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego), a także może powołać działające równolegle grupy ekspertów i zainicjować otwarte konsultacje społeczne na swojej stronie internetowej.

W dalszej części procedury – na różnych etapach realizacji PROW – Komitet ds. Rozwoju Obszarów Wiejskich współpracuje z Komisją w wykonywaniu zadań nadzorczych na szczeblu UE. Zgodnie z tymi procedurami przy opracowywaniu przepisów na szczeblu UE przeprowadza się również formalne konsultacje z zainteresowanymi stronami reprezentującymi różne podmioty publiczne i zbiorowe podmioty prywatne.

Aby zapewnić możliwość prowadzenia otwartego i przejrzystego dialogu ze stowarzyszeniami przedstawicielskimi społeczeństwa obywatelskiego w kwestiach dotyczących wspólnej polityki rolnej, uwzględniając kwestie dotyczące rozwoju obszarów wiejskich, Komisja utworzyła szereg grup dialogu obywatelskiego. Grupy te są odpowiedzialne za zapewnianie wsparcia w kwestiach związanych z opracowywaniem i wdrażaniem polityki obszarów wiejskich, promowanie wymiany

doświadczeń i dobrych praktyk, a także doradzanie i formułowanie opinii w kwestiach związanych z polityką na żądanie.

Obecnie działalność prowadzi 13 grup dialogu obywatelskiego, które zajmują się różnymi kwestiami związanymi z rolnictwem, na przykład roślinami uprawnymi, płatnościami bezpośrednimi oraz rolnictwem ekologicznym. Jedną z tych grup koncentruje się w szczególności na problematyce rozwoju obszarów wiejskich. Organizacje członkowskie powołuje się w oparciu o odpowiedzi na zaproszenia do składania wniosków. Służy to zapewnieniu zrównoważonej reprezentacji interesów w danym sektorze, niezależnie od tego, czy interesy te mają charakter społeczny, czy też gospodarczy. W praktyce organizacje członkowskie prowadzą działalność jako grupa doradcza zainteresowanych stron funkcjonująca na szczeblu UE.

Zasada partnerstwa na szczeblu państw członkowskich

W umowach partnerstwa opracowywanych na szczeblu państw członkowskich (obejmujących wszystkie fundusze EFSI), a także w **programach rozwoju obszarów wiejskich** (EFRROW) zapewnienie zgodności z zasadą partnerstwa wymaga przeprowadzenia formalnych konsultacji z zainteresowanymi stronami.

W każdym ze wspomnianych dokumentów ustanowiono obowiązek

© Unia Europejska, 2013

powołania grup przedstawicieli o różnym składzie. Stosowane procedury powinny być przejrzyste i zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi danego państwa członkowskiego. W stosownych przypadkach partnerom należy również zapewnić wsparcie służące zwiększeniu ich zdolności instytucjonalnej.

Informacje na temat wyników konsultacji oraz sposobu, w jaki zostały one uwzględnione w dokumentach programowania, należy przekazać Komisji. Z kolei Komisja powinna ułatwiać wymianę dobrych praktyk oraz wzajemne uczenie się w kwestiach skutecznego prowadzenia partnerstwa, w szczególności poprzez ustanowienie

wspólnoty praktyków ds. partnerstwa obejmującej wszystkie EFSI.

Jak wspomniano powyżej, tego rodzaju procedury zostały wyraźnie opisane w **Europejskim kodeksie postępowania w zakresie partnerstwa**, który stanowi integralną część pakietu regulacji. W kodeksie ustanowiono podstawę prawną zapewniającą możliwość wzmocnienia roli partnerów w opracowywaniu i wdrażaniu EFSI, z uwzględnieniem EFRROW, a także możliwość opracowywania szczegółowych wytycznych dla państw członkowskich dotyczących sposobu i terminu podejmowania stosownych działań w okresie programowania⁽³²⁾.

© Tim Hudson

KIM SĄ FORMALNE ZAINTERESOWANE STRONY W POLITYCE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH?

Skład grupy partnerów biorących udział w konsultacjach musi być dostosowany do omawianej problematyki. Na przykład w skład grupy partnerów biorących udział w opracowywaniu i wdrażaniu umowy partnerstwa powinny wchodzić zainteresowane strony korzystające ze wszystkich EFSI. Jeżeli chodzi o PROW, w stosownych konsultacjach powinny brać udział wyłącznie zainteresowane strony korzystające z EFRROW.

Zgodnie z postanowieniami kodeksu postępowania w specyficznym przypadku PROW zainteresowane strony uprawnione do udziału w konsultacjach muszą spełnić następujące minimalne wymagania:

- być właściwymi władzami regionalnymi i krajowymi przedstawicielami organów lokalnych prowadzących działalność w obszarze polityki rozwoju obszarów wiejskich w danym państwie członkowskim;
- być partnerami społeczno-ekonomicznymi; oraz
- być podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, organizacjami środowiskowymi, NGO, podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, równości płci oraz niedyskryminacji.

Różne zainteresowane strony powinny wyznaczyć do udziału w konsultacjach przedstawicieli, którzy będą odpowiedzialni za poinformowanie, omówienie z nimi stanowisko, które powinni zająć, zagwarantować, by przedstawiciele

przekazywali im informacje na temat stanowiska zajmowanego przez pozostałe zainteresowane strony oraz zapewnić ciągłość sprawowania funkcji przedstawiciela.

Tworzenie sieci obszarów wiejskich i zasada partnerstwa

„Każde z państw członkowskich tworzy krajową sieć obszarów wiejskich, która skupia organizacje i struktury zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich. Partnerstwo, o którym mowa [w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów oraz kodeksie postępowania], również stanowi część krajowej sieci obszarów wiejskich.”

Art. 54 „Krajowa sieć obszarów wiejskich” rozporządzenia w sprawie EFRROW⁽³³⁾

„Jeżeli chodzi o programy rozwoju obszarów wiejskich, państwa członkowskie uwzględniają rolę, jaką przy angażowaniu właściwych partnerów mogą odgrywać krajowe sieci obszarów wiejskich.”

Art. 5 kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa

„Instytucja zarządzająca analizuje konieczność skorzystania z pomocy technicznej w celu udzielenia wsparcia na rzecz wzmocnienia zdolności instytucjonalnych partnerów [...], aby umożliwić im skuteczne uczestnictwo w przygotowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programów [...] W odniesieniu do programów rozwoju obszarów wiejskich [wspomnianego] wsparcia [...] można udzielać za pośrednictwem krajowej sieci obszarów wiejskich [...]”

Art. 17 kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa

(32) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, s. 6. Zobacz również ramki informacyjne w artykule wstępnym do niniejszego numeru Przeglądu Obszarów Wiejskich.

(33) Art. 54 „Krajowa sieć obszarów wiejskich” rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

ROLA KOMITETÓW MONITORUJĄCYCH

Komitety monitorujące to główna płaszczyzna, na której prowadzi się konsultacje z zainteresowanymi stronami w kwestiach dotyczących programów rozwoju obszarów wiejskich. Wspomniane organy prowadzą działalność na etapie wdrażania programów, a zakres ich uprawnień został określony w obowiązujących przepisach.

Zgodnie z ogólnymi przepisami kodeksu postępowania skład komitetu monitorującego każdego PROW ustala odpowiednia instytucja zarządzająca.

Po ustaleniu składu komitetu monitorującego jego członkowie opracowują regulamin jego funkcjonowania. Najistotniejsze kwestie, które należy wziąć pod uwagę w tym kontekście, dotyczą:

- sposobu podziału praw głosu między członkami;
- jakości informacji dotyczących punktów porządku obrad w trakcie posiedzeń otrzymywanych przez członków komitetu oraz terminowości przekazywania im takich informacji;
- zapewnienia szerszemu kręgowi odbiorców możliwości uzyskania dostępu do dokumentów przygotowawczych;
- publikowania protokołów posiedzeń ex post;
- ustaleń w kwestii organizacji pracy grup roboczych;
- sposobów radzenia sobie z potencjalnymi konfliktami interesów między partnerami; oraz
- sposobów korzystania ze środków pomocy technicznej.

Posiedzenia komitetów monitorujących odbywają się zazwyczaj dwa razy do roku; członkowie komitetów omawiają na nich sprawozdania z postępów w realizacji i zatwierdzają je przed przekazaniem Komisji.

W praktyce jednak instytucje zarządzające organizują prace komitetów monitorujących i korzystają z tych komitetów na wiele różnych sposobów. Dwa przykłady dotyczące Irlandii i Meklemburgii-Pomorza

Przedniego w Niemczech (przedstawione poniżej w ramach) dobrze obrazują różnorodność podejść do sposobu korzystania z komitetów monitorujących.

Oceniając skuteczność realizacji PROW w Niemczech, służby Komisji stwierdziły, że „choć poziom zaangażowania

NGO, podmiotów zajmujących się ochroną środowiska oraz partnerów społeczno-ekonomicznych w komitetach monitorujących wszystkich niemieckich PROW jest zazwyczaj zadowalający, komitety te pełniły istotnie odmienne funkcje w ramach poszczególnych programów”⁽³⁴⁾.

IRLANDIA

KOMITET MONITORUJĄCY W RAMACH PROW NA LATA 2014–2020

Organizacja pracy:

- organizowanie posiedzeń co najmniej raz do roku;
- przeprowadzanie przeglądów i ocen dotyczących realizacji PROW;
- wydawanie opinii w terminie czterech miesięcy od daty wydania decyzji o zatwierdzeniu programu lub decyzji o wprowadzeniu zmian w programie, a także decyzji w sprawie kryteriów wyboru finansowania; oraz
- branie udziału w pracach krajowej sieci obszarów wiejskich.

Skład:

- gospodarstwa rolne i podmioty prowadzące działalność na obszarach wiejskich;
- instytucje rządowe i samorządowe na szczeblu regionalnym/lokalnym;
- grupy interesów zajmujące się ochroną środowiska i problematyką równouprawnienia;
- odpowiednie ministerstwa i organy rządowe;
- instytucje zarządzające EFSI;
- Komisja Europejska pełniąca funkcję doradczą.

Źródło: projekt irlandzkiego programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020.

MEKLEMBURGIA-POMORZE PRZEDNIE, NIEMCY

KOMITET MONITORUJĄCY W RAMACH PROW NA LATA 2007–2013

Organizacja pracy:

- regularne organizowanie posiedzeń, od pięciu do sześciu razy w roku;
- odgrywanie istotnej roli w procesie podejmowania decyzji w kwestii proponowanych projektów;
- zapewnienie równego prawa głosu partnerom publicznym i prywatnym;
- włączenie grup roboczych i innych organów doradczych do systemu opartego na zasadzie uczestnictwa.

Skład:

- przedstawiciele wysokiego szczebla z sektora prywatnego – związki zawodowe, pracodawcy, małe przedsiębiorstwa, izby, rolnicy, organizacje zajmujące się ochroną środowiska i organizacje opieki społecznej.

Źródło: europejski kodeks postępowania w zakresie partnerstwa, sekcja 3 „Dobre praktyki” (s. 18).

STRUKTURY KONSULTACYJNE NA POTRZEBY OPRACOWYWANIA PROW

Konsultacje z zainteresowanymi stronami przeprowadzane przy przygotowywaniu programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) są równie istotne jak konsultacje przeprowadzane w trakcie ich realizacji.

Na potrzeby opracowywania PROW z zainteresowanymi stronami należy konsultować się m.in. w następujących kwestiach:

- przeprowadzanie analizy potrzeb i określania potrzeb;
- wyznaczanie lub wybór priorytetów dla określonych celów;
- opracowywanie strategii;
- przeznaczanie środków na realizację różnych działań;
- opracowywanie wskaźników;
- wdrażanie zasad horyzontalnych (włączenie społeczne, równość płci i niedyskryminacja).

Biorąc pod uwagę fakt, że komitety monitorujące często ustanawia się w ramach PROW wyłącznie w celu wspierania jego realizacji, organy te często nie dysponują strukturami niezbędnymi do umożliwienia zaangażowania zainteresowanych stron w opracowywanie PROW.

© ENRD CP Tim Hudson

Zamiast tego korzysta się z innych struktur konsultacyjnych, takich jak organizowanie oficjalnych posiedzeń ad hoc na zaproszenie lub przygotowywanie dokumentów przedstawiających stanowisko przez różne zainteresowane strony.

Wyniki przeprowadzonej przez służby Komisji wstępnej oceny postępów w realizacji programów rozwoju obszarów wiejskich w Niemczech w latach 2014–2020 wykazały, że

„ogólnie rzecz biorąc, partnerzy powinni brać bardziej czynny udział w działaniach podejmowanych na kluczowym etapie opracowywania programu (tj. nie powinni angażować się wyłącznie w działania podejmowane po podjęciu decyzji), ponieważ głos partnerów jest zbyt słabo słyszalny na tym etapie [...] mogłoby to przyczynić się do zwiększenia akceptacji dla programu na szczeblu lokalnym i regionalnym”⁽³⁵⁾.

CZY ZASADA PARTNERSTWA SPRAWDZIŁA SIĘ W PRAKTYCE?

Zasada partnerstwa, która na początku stanowiła wspaniałą europejską innowację, przekształciła się w bardziej powszechnie uznawany i lepiej rozumiany instrument, który często wywiera wpływ na procedury krajowe. Proces ten, podobnie jak opracowywanie prawdziwie skutecznego mechanizmu przeprowadzania konsultacji z zainteresowanymi stronami, wymaga jednak czasu oraz wiąże się z koniecznością podjęcia działań w zakresie budowania zdolności przez administratorów publicznych.

Niemniej pomimo wspólnych ram nie powinien budzić zaskoczenia fakt, że państwa członkowskie wdrożyły zasadę na bardzo różne sposoby.

Wynika to w znacznej mierze z bardzo różnych obowiązujących rozwiązań

instytucjonalnych, poczynawszy od: scentralizowanych lub zdecentralizowanych;

W **regionie Emilia-Romania we Włoszech** PROW były zarządzane oddzielnie od innych programów inwestycji regionalnych prowadzonych w latach 90. XX w. przy udziale innego personelu zarządzającego i z wykorzystaniem innych struktur oraz procedur konsultacji, monitorowania i ewaluacji. Nawet administracje znajdowały się w oddzielnych budynkach.

Z czasem oba światy administracyjne stopniowo się łączyły i przejmowały niektóre praktyki UE, które integrowały się z praktykami regionalnymi. Procedura współfinansowania i przepisy dotyczące pomocy państwa dodatkowo wzmocniły stopniowe łączenie różnych kultur administracyjnych i finansowych.

Według instytucji zarządzającej udział zainteresowanych stron stał się obecnie standardową i przyjętą praktyką.

(35) Tamże, s. 34.

różnych rodzajów organów pełniących rolę instytucji zarządzających w różnych sektorach; różnych środowisk i procedur administracyjnych itd.

Po stronie zainteresowanych stron partnerzy mogą mieć także silniejszą lub słabszą pozycję i mogą być mniej lub bardziej zorganizowani, mogą przyjmować strategię rozwiązywania konfliktów i strategię konkurencyjne zamiast osiągać konsensus w drodze negocjacji oraz lekceważyć poglądy lokalnych i małych społeczności lub mniejszości.

W **Hiszpanii** przed przystąpieniem do UE nie istniały żadne istotne programy zgodne z logiką funduszy strukturalnych. W związku z tym jak tylko państwo po raz pierwszy zaczęło opracowywać takie programy, dość szybko na samym początku przyjęto unijną zasadę partnerstwa i procedury konsultacji, które były źródłem informacji na potrzeby wszystkich regionalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich.

Doskonałym przykładem takiej strategii jest inicjatywa wspólnotowa Leader: lokalne partnerstwa publiczno-prywatne znajdujące odzwierciedlenie w lokalnych grupach działania stały się tak skuteczne, że Hiszpania postanowiła powtórzyć tę inicjatywę jako program krajowy w ramach inicjatywy PRODER.

CO MOŻNA ZROBIĆ, ABY PROMOWAĆ POZYTYWNE WDRAŻANIE ZASADY PARTNERSTWA?

Kodeks postępowania w zakresie partnerstwa stanowi doskonały wkład w promowanie bardziej pozytywnego i powszechnego wdrożenia formalnych konsultacji z zainteresowanymi stronami w różnych państwach członkowskich. Kodeks służy do gromadzenia i otwartego rozpowszechniania dotychczas zdobytej wiedzy na ten temat, będąc jednocześnie punktem odniesienia dla wszystkich partnerów.

Ponadto, i co najważniejsze, wskazuje się w nim nowe obszary, w których można usprawnić partnerstwa, takie jak zaangażowanie partnerów w ocenę programów, potrzeba budowania zdolności w tej dziedzinie, rola, jaką Komisja i istniejące sieci europejskie mogłyby odgrywać

w rozpowszechnianiu dobrych praktyk i wymianie doświadczeń – co jest szczególnie istotne na obecnym etapie przygotowywania programów.

Dodatkowy aspekt, który można zbadać w celu promowania lepszego wdrażania zasady partnerstwa, dotyczy lepszego połączenia różnych form konsultacji na różnych szczeblach instytucjonalnych w UE. Na każdym szczeblu instytucjonalnym – unijnym, krajowym, regionalnym, lokalnym – opracowano specyficzne dla tego szczebla metody konsultacji, które rzadko są jednak powiązane ze sobą czy rozważane wspólnie. Każdy system partnerstwa, niezależnie od tego, czy działa sprawnie, jest samowystarczalny.

Ważne jest zrozumienie różnych procedur prowadzenia konsultacji

i sposobu, w jaki wpływają one na udział zainteresowanych stron na różnych szczeblach. W tym przypadku chodzi nie tyle o wymianę praktyk, ile o poznanie wyników konsultacji prowadzonych na szczeblach unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym oraz informacji zwrotnych z tych konsultacji dotyczących potrzeb politycznych i procesu decyzyjnego.

W ramach tego zadania Europejska sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) i krajowe sieci obszarów wiejskich, które do tej pory odgrywały skromną rolę podczas konsultacji, mogłyby zapewnić cenne wsparcie w zakresie ułatwiania wymiany i przekazywania informacji między różnymi rodzajami zainteresowanych stron. Mogłyby umożliwiać budowanie zdolności na potrzeby osiągania konsensusu i zapewniać nieformalne wsparcie w celu zwiększenia udziału tam, gdzie jest on niewielki, np. w trakcie fazy przygotowywania strategii i programów.

© Tim Hudson

5. Komunikacja jako narzędzie informowania i angażowania

Komunikację można wykorzystywać jako strategiczne narzędzie do wspierania i zwiększania zaangażowania zainteresowanych stron. Skutecznie prowadzona może pomóc zrozumieć różnego rodzaju zainteresowanym stronom zaangażowanym w rozwój obszarów wiejskich, dlaczego, kiedy i w jaki sposób mogą czerpać korzyści z zaangażowania w programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW).

Dobra komunikacja jest niezbędna, aby zagwarantować, że zainteresowane strony dowiedziały się o możliwościach oferowanych im w ramach PROW oraz o sposobach ich wykorzystania w praktyce w celu rozwijania różnego rodzaju działalności w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. W trakcie organizowania procesów konsultacji istotne jest również zapewnienie, aby zainteresowane strony wiedziały, jak i kiedy zaangażować się w cykl programowania.

Skuteczne przekazywanie wiadomości od zainteresowanych stron również może być ważnym elementem zwrócenia uwagi osób decydujących o kształcie PROW. Media społecznościowe oferują znaczące nowe i ewoluujące możliwości w tym zakresie.

PRZEKAZYWANIE OFICJALNYCH INFORMACJI NA TEMAT PROW

Przekazywaniem informacji na temat PROW zawsze zajmowały się takie podmioty, jak: instytucje zarządzające, krajowe sieci obszarów wiejskich, lokalne grupy działania (LGD) i inne zainteresowane strony zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich. Jeszcze większy nacisk kładzie się obecnie na komunikację ukierunkowaną na potencjalnych beneficjentów okresu programowania 2014–2020.

Rozporządzenie w sprawie EFRROW stanowi, że:

„instytucja zarządzająca odpowiada za zapewnienie reklamy programu,

w tym z wykorzystaniem krajowej sieci obszarów wiejskich, poprzez **informowanie potencjalnych beneficjentów**, organizacji zawodowych,

partnerów gospodarczych i społecznych, podmiotów zaangażowanych w propagowanie równości kobiet i mężczyzn oraz odpowiednich

organizacji pozarządowych, w tym organizacji zajmujących się kwestiami środowiska, **o możliwościach oferowanych przez program i zasadach uzyskania dostępu do finansowania w ramach programu**, a także poprzez informowanie beneficjentów wkładu Unii i ogółu społeczeństwa o roli odgrywanej przez Unię w programie⁽³⁶⁾.

W rozporządzeniu wykonawczym w sprawie EFRROW⁽³⁷⁾ przedstawiono więcej szczegółowych informacji na temat „informacji dla potencjalnych beneficjentów”, które instytucje zarządzające muszą dostarczyć:

„Instytucja zarządzająca zapewnia, aby potencjalni beneficjenci mieli dostęp do stosownych informacji, w tym w stosownych przypadkach do uaktualnionych informacji przekazywanych z uwzględnieniem dostępności elektronicznych i innych usług komunikacyjnych dla określonych potencjalnych beneficjentów, dotyczących przynajmniej następujących kwestii:

- a) możliwości **finansowania** i rozpoczęcia procesu naboru wniosków o dofinansowanie w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich;
- b) procedur **administracyjnych**, których należy przestrzegać, aby

zakwalifikować się do uzyskania finansowania w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich;

- c) procedur **rozpatrywania wniosków** o finansowanie;
- d) warunków **lub kryteriów kwalifikacji** przy wyborze i ocenie projektów, które będą objęte finansowaniem;
- e) nazwisk osób lub **kontaktów na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym**, które mogą wyjaśnić sposób funkcjonowania PROW, oraz kryteriów wyboru i oceny operacji;
- f) odpowiedzialności **potencjalnych beneficjentów** za poinformowanie opinii publicznej o celu operacji i wsparciu operacji z EFRROW [...];
- g) procedury **rozpatrywania skarg** [...]”.

W informacjach zwrotnych z poprzednich doświadczeń związanych z PROW podkreśla się niektóre podstawowe czynniki sukcesu. Mianowicie, aby komunikacja była skuteczna, osoby odpowiedzialne za nią muszą przekazywać właściwe komunikaty. Komunikaty muszą być przekazywane w sposób przejrzysty i łatwy do zrozumienia, w odpowiednim czasie i przy użyciu odpowiednich środków przekazu.

Kolejną cenną radą przekazaną przez osoby odpowiedzialne za komunikację w ramach PROW jest testowanie skuteczności komunikacji opartej na zaangażowaniu w sytuacjach pilotażowych przed rozpoczęciem kampanii na pełną skalę.

PLANY KOMUNIKACYJNE W RAMACH KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH

Nowością w okresie programowania 2014–2020 jest wymóg, aby krajowe sieci obszarów wiejskich opracowywały własne plany komunikacyjne.

„Wsparcie z EFRROW [...] wykorzystuje się [...] na przygotowanie i wdrożenie planu działania obejmującego [między innymi] plan komunikacyjny, uwzględniający uzgodnione z instytucjami zarządzającymi reklamę i informacje dotyczące programu rozwoju obszarów wiejskich oraz działalność informacyjną i komunikacyjną adresowaną do społeczeństwa”.

Art. 54 „Krajowa sieć obszarów wiejskich” rozporządzenia w sprawie EFRROW⁽³⁸⁾.

SKUTECZNE I UKIERUNKOWANE PLANY KOMUNIKACYJNE

Wspólne planowanie

Wśród potencjalnych korzyści opracowywania różnych działań komunikacyjnych w taki sposób, aby przynosiły sobie nawzajem wartość dodaną, należy wymienić oszczędności kosztów oraz rozszerzone możliwości docierania do grup docelowych. Ustanowienie dobrych stosunków roboczych między instytucją zarządzającą i pracownikami krajowej sieci obszarów wiejskich odpowiedzialnymi za komunikację często zapobiega powielaniu działań.

We wspólnym planowaniu kampanii komunikacyjnych mogą uczestniczyć także inne zainteresowane strony zaangażowane w PROW, w tym członkowie LGD lub komitetu monitorującego. Rezultaty zastosowania tego podejścia

© Unia Europejska, 2013

(36) Art. 66 ust. 1 ppkt (i) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

(37) Część 1 pkt 1.2 załącznika III do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014 ustanawiającego zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

(38) Art. 54 ust. 3 lit. b) ppkt (vi) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW.

partnerskiego przedstawiają wydajniejsze metody angażowania połączonych zainteresowanych stron na różne sposoby na potrzeby wspólnych lub indywidualnych celów partnerów.

Wykorzystanie istniejących zewnętrznych kanałów komunikacji jest bardzo korzystnym i skutecznym sposobem na rozpowszechnianie treści wśród szerszej społeczności. Nie trzeba nawiązywać bezpośredniego kontaktu ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, jeżeli można uzyskać dostęp do organizacji lub kanałów, które przekażą informacje docelowym zainteresowanym stronom. Tego rodzaju „multiplikatory” obejmują narzędzia komunikacyjne organizacji zainteresowanych stron i tematyczne strony internetowe, blogi i publikacje, rolnicze i wiejskie środki przekazu, takie jak gazety, radio i telewizja.

Ukierunkowanie na grupy zainteresowanych stron

Podzielenie planu komunikacyjnego na kluczowe grupy docelowe i powiązane cele stanowi dobrą praktykę zarządzania skutecznym zaangażowaniem zainteresowanych stron i wskazywania obszarów będących wspólnymi celami różnych partnerów.

Dostosowywanie działań komunikacyjnych do określonych wymagań zainteresowanych stron zaangażowanych w PROW w pierwszej kolejności obejmuje dokładne zrozumienie charakteru grup docelowych. Każdą grupę należy zdefiniować oraz przedstawić uzupełniający dedykowany zbiór działań informacyjnych, który opracowano w celu zachęcenia tych grup do udziału, o ile i wówczas, gdy jest on pożądanym. Niektóre działania w zakresie angażowania mogą być wspólne dla wszystkich zainteresowanych stron, zaś w przypadku innych operacji konieczne może być dokładniejsze ukierunkowanie.

Na przykład rolnicy stanowią ważną grupę docelową dla osób odpowiedzialnych za komunikację w ramach PROW, a instytucje zarządzające PROW znają sektory rolnictwa, które wspierają. Wiedzę tę można wykorzystać do opracowania działań komunikacyjnych zrozumiałych dla rolników, przy użyciu wypróbowanych i sprawdzonych kanałów informacyjnych.

Ważne jest, aby zawsze postrzegać komunikację w ramach PROW jako proces dwukierunkowy, ponieważ

PIANETA PSR – GAZETA INTERNETOWA WŁOSKIEJ KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH

Pianeta PSR to wydawana raz w miesiącu gazeta internetowa zawierająca około 18–20 artykułów w jednym numerze. Gazeta pozwala podmiotom z sektora rozwoju obszarów wiejskich być na bieżąco z aktualnościami, najlepszymi praktykami, przepisami prawnymi, nowymi możliwościami i studiami przypadków.

W gazecie wykorzystuje się innowacyjne formy komunikacji, takie jak historie rozwoju obszarów wiejskich spisane przez samych rolników, historie prezentujące doświadczenia zdobywane w trakcie realizacji programu rozwoju obszarów wiejskich w innych państwach, jak również „dział porad dla młodych rolników”.

W gazecie Pianeta PSR szczegółowo informowano o reformie wspólnej polityki rolnej, szybko przekazując kompleksowe i specjalistyczne informacje przy użyciu prostego języka.

Pianeta PSR dostarcza tak bardzo potrzebnych specjalistycznych informacji w sposób przystępny dla każdego oraz zapewnia szczególne wsparcie młodym rolnikom. Od czasu pierwszego wydania gazety w lipcu 2011 r. liczba indywidualnych użytkowników czytających gazetę Pianeta PSR wyniosła ponad 138 000, a liczba odwiedzających wzrasta o 40% każdego roku.

Inicjatywa zajęła trzecie miejsce w konkursie na najlepsze projekty w dziedzinie komunikacji w zakresie WPR w 2014 r.

© Unia Europejska, 2013

FLAMANDZKA SIEĆ OBSZARÓW WIEJSKICH (BELGIA) UKIERUNKOWANA NA MŁODSZYCH ROLNIKÓW

Celem sieci jest zachęcanie do udziału, wykrywanie wąskich gardel dla przedsiębiorstw typu start-up oraz podnoszenie wiedzy młodych rolników na temat pracy w rolnictwie. W związku z tym grupa ta stała się grupą docelową w ramach planu komunikacyjnego sieci.

„Nasze działania dotyczące młodych rolników obejmują organizowanie wydarzeń w celu informowania i tworzenia sieci młodych osób zainteresowanych rolnictwem jako ścieżką kariery. Prowadzimy także seminaria zwłaszcza dla młodych rolników lub studentów szkół rolniczych poświęcone wspólnej polityce rolnej i Europejskiemu Funduszowi Rolnemu na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Ponadto wykorzystujemy publikacje, naszą stronę internetową i filmy wideo, aby zapewnić młodym rolnikom z Flandrii możliwość wyrażenia swoich odczuć i przemyśleń na temat obecnej sytuacji rolnej we Flandrii”. Alexander Spriet, flamandzka sieć obszarów wiejskich

Współpraca z walońską siecią obszarów wiejskich doprowadziła do ogólnokrajowej debaty na temat zaangażowania młodych rolników w rozwój belgijskich obszarów wiejskich oraz na temat takich zagadnień, jak wymiana pokoleń, kształcenie i współpraca.

konsultacje z odpowiednimi zainteresowanymi stronami pomagają zwiększyć ogólny wpływ działań komunikacyjnych. Same zainteresowane strony są zwykle bardzo dobrze przygotowane do tego, aby doradzić organom odpowiedzialnym za PROW, jaki jest najlepszy sposób angażowania ich w działania. Słuchanie zainteresowanych stron jest umiejętnością komunikacyjną, którą wszystkie podmioty pragnące się zaangażować powinny doskonalić i wykorzystywać na co dzień.

Zainteresowane strony również muszą korzystać z dobrych i skutecznych technik komunikacyjnych, aby ich opinie docierały do decydentów. Nie wystarczy jedynie gromadzić i publikować informacje. Konieczne jest podjęcie starań, aby dotrzeć do docelowych odbiorców i zwrócić ich uwagę na stronę internetową, publikacje drukowane lub inne materiały komunikacyjne.

KOMUNIKACJA MAJĄCA NA CELU WYWARCIE WPŁYWU NA DECYDENTÓW

W ramach inicjatywy AgriClimateChange⁽³⁹⁾ opracowano zestaw narzędzi technicznych w celu określenia ilościowego usprawnień w zakresie śladu węglowego poszczególnych gospodarstw rolnych. Aby umożliwić decydentom poznanie i zrozumienie tej inicjatywy, opracowano skuteczniejszą strategię komunikacji łączącą materiały internetowe z imprezami informacyjnymi dla grup docelowych.

Opracowano przyjazną dla użytkownika stronę internetową uzupełnianą próbami dotarcia do kluczowych zarejestrowanych stron w ramach śniadań roboczych z postami do Parlamentu Europejskiego i innych unijnych metod lobbystycznych, dzięki którym projekt cieszył się coraz większym zainteresowaniem ze strony decydentów.

Poinformowanie DG AGRI o projekcie doprowadziło do zaproszenia decydentów do przedstawienia ich wniosków na unijnych posiedzeniach ministerstw rolnictwa. María Fuentes, urzędnik DG AGRI ds. projektu dotyczącego zmiany klimatu, zauważyła, że „projekty takie jak AgriClimateChange skutecznie przyczyniają się do zwiększenia świadomości w zakresie problemów i możliwych rozwiązań oraz przyczyniają się do wymiany doświadczeń w różnych kontekstach i systemach rolniczych”.

Kolejne sukcesy strategii komunikacyjnej związanej z projektem spowodowały, że rezultaty prac zostały wykorzystane do przygotowania nowych wytycznych EFRROW obejmujących zmianę klimatu na lata 2014–2020. Strona internetowa projektu zdobyła nagrodę w 2014 r. w konkursie „EU Awards” za wybitne osiągnięcia w zakresie komunikacji.

STRONY INTERNETOWE I MEDIA SPOŁĘCZNOŚCIOWE WYKORZYSTYWANE W CELU ANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON

Strony internetowe

Strony internetowe stały się głównym narzędziem większości organizacji do komunikowania się ze swoimi odbiorcami. Mogą one zapewnić bazę istotnych wiadomości, informacji i wytycznych na każdy temat. Mogą również zapewnić platformy do wymiany informacji i prowadzenia dyskusji między zainteresowanymi stronami.

Tego rodzaju system może być bardzo skuteczny w angażowaniu głównych i znanych grup zainteresowanych stron należących do organizacji. Wyzwaniem często pozostaje jednak przede wszystkim pozyskanie nowych osób, które odwiedzą naszą stronę internetową, lub skuteczne opublikowanie nowych informacji udostępnionych w internecie.

Media społecznościowe

Media społecznościowe to obecnie ugruntowany, szybki i oszczędny środek umożliwiający dotarcie do większej liczby

odbiorców i zaangażowanie ich w (nowy) temat. W ramach badania przeprowadzonego w 2010 r.⁽⁴²⁾ potwierdzono, że media społecznościowe stały się ważnymi przekazywaczami nowych informacji, gdyż 75% osób, które znajdują wiadomości online,

przekazuje je dalej za pomocą postów na portalach społecznościowych albo poczty elektronicznej.

Korzystając z tego trendu, organizacje zajmujące się rozwojem obszarów

DOCIERANIE DO ZAINTERESOWANYCH STRON ZA POŚREDNICTWEM INTERNETOWEJ PLATFORMY WYMIANY DANYCH

W ramach projektu RBAPS (promującego oparte na wynikach systemy płatności rolnośrodowiskowych) opracowano dedykowaną unijną platformę udziału online na potrzeby systemów płatności rolnośrodowiskowych⁽⁴⁰⁾. Platforma zapewnia liczne narzędzia komunikacyjne umożliwiające dotarcie do rolników, organów środowiskowych i instytucji zarządzających w sprawie kwestii praktycznych dotyczących wdrażania takich systemów.

Platforma obejmuje zbiór narzędzi w postaci instruktażowych filmików, które prezentują rzeczywiste doświadczenia osobiste z pracy w polu, oraz blog, na którym omawiane są pytania zainteresowanych stron i przykłady dobrych praktyk.

Materiał wideo zamieszczono również na popularnej unijnej stronie internetowej poświęconej rolnictwu⁽⁴¹⁾, która pełniła rolę multiplikatora informacji, znacznie zwiększając dystrybucję tych treści komunikacyjnych – z ponad 8 500 dodatkowymi „odwiedzianami” w pierwszych dwóch miesiącach.

(39) www.agriclimatchange.eu

(40) http://ec.europa.eu/environment/nature/rbaps/index_en.htm

(41) www.agri.eu

(42) Pew Research Center (1 marca 2010 r.), „Understanding the participatory news consumer”.

wiejskich zaczęły skutecznie wykorzystywać media społecznościowe do uzupełnienia swoich podstawowych kanałów komunikacji, takich jak strony internetowe i publikacje – kierując swoich odbiorców do tych źródeł informacji. Ponadto media społecznościowe są w stanie łatwo rozszerzyć grupę swoich odbiorców, ze względu na „wirusowy” charakter sieci społecznościowych.

Strategia mediów społecznościowych

Kanały mediów społecznościowych są nie tylko coraz ważniejszym narzędziem komunikacyjnym, lecz również nieocenionym narzędziem umożliwiającym słuchanie ze względu na ich rozległe możliwości w zakresie dwukierunkowej komunikacji. Portale społecznościowe to łatwo dostępne fora dla zainteresowanych stron umożliwiające wymianę informacji z organizacjami i między sobą. Zapewniają one przestrzeń, która pozwala dotrzeć do szerszej grupy odbiorców i zebrać większą liczbę specjalistycznych odbiorców w celu zaangażowania ich w wymianę informacji na wyższych szczeblach.

Korzystanie z właściwych platform w odniesieniu do odpowiednich treści i prowadzenie konstruktywnych dyskusji i wymiany informacji może mieć miejsce wyłącznie pod warunkiem, że kampania prowadzona za pośrednictwem mediów społecznościowych zostanie prawidłowo opracowana. Konieczne jest uwzględnienie możliwości i ograniczeń każdego kanału oraz dopasowanie potencjalnych odbiorców do głównych wiadomości.

W tym kontekście wydaje się, że najodpowiedniejsze sieci społecznościowe pod względem popularności, łatwości w obsłudze, profesjonalizmu i przestrzeni do dyskusji, które angażują zainteresowane strony, to obecnie Twitter, LinkedIn i Facebook.

Twitter

Twitter, który umożliwia dostarczanie informacji w czasie rzeczywistym, jest przydatny do rozpowszechniania najnowszych informacji, które są krótko aktualne. Jeżeli jednak zainteresowane strony nie sprawdzają systematycznie aktualizacji dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, łatwo może dojść do utraty informacji w morzu tweetów.

Ponadto Twitter nie zapewnia wystarczająco dużo przestrzeni do

© Thinkstock - rvlsoft

proceedzenia konstruktywnych dyskusji z zainteresowanymi stronami i między tymi stronami; przeznaczony jest raczej do zamieszczania krótkich i konkretnych informacji i nowości.

Pomimo to do skutecznego zaangażowania zainteresowanych stron i dyskusji między

nimi dochodzi na Twitterze za pośrednictwem tzw. Twitter chats – zaplanowanych i moderowanych zdarzeń wykorzystujących określony hashtag (#), skupiających decydentów i podmioty opiniotwórcze, ekspertów i zainteresowane strony na poziomie społeczeństwa.

Można śledzić @ENRD_CP na Twitterze

CZATY NA TWITTERZE

[EUFoodChat](#) to internetowa społeczność zapewniająca obywatelom Unii platformę do przeprowadzania debat z ekspertami, decydentami, stowarzyszeniami branżowymi i przedstawicielami przemysłu poświęconych „gorącym” tematom związanym z żywnością i rolnictwem.

Na uruchomionym w 2013 r. czacie ([#EUFoodChat](#)) poruszono takie tematy, jak reforma WPR, opodatkowanie żywności, unijne systemy jakości itd. W jednym z ostatnich czatów przygotowanych przez społeczność i poświęconych tematowi rodzinnego gospodarstwa rolnego uczestniczyło 250 rolników i stowarzyszeń rolniczych, a grono jego odbiorców wyniosło blisko pół miliona osób.

Odpowiednikami [#EUFoodChat](#) na szczeblu krajowym są: irlandzki czat [#AgchatIRL](#), brytyjski [#AgchatUK](#) i niemiecki [#AgchatDE](#).

Inne popularne globalne czaty na Twitterze poświęcone tematowi rolnictwa to np. [#AskAg](#), [#AgriChatWorld](#) oraz czaty dotyczące konkretnych tematów, takich jak międzynarodowy rok gleb ([#IYS2015](#)), światowy dzień żywności ([#WFD2015](#)), rozwój obszarów wiejskich ([#RuralDevelopment](#)), unijne PROW ([#EU_RDP](#)) itd.

LinkedIn

Grupy LinkedIn to doskonałe platformy do dyskusji i wymiany nie tylko dlatego, że zapewniają niezbędną przestrzeń i przyjazny dla użytkownika układ, ale także ponieważ LinkedIn zyskał reputację „narzędzia do profesjonalnego tworzenia sieci kontaktów”⁽⁴³⁾.

Istnieje wiele grup dyskusyjnych poświęconych rolnictwu i rozwojowi obszarów wiejskich, które skupiają decydentów, dziennikarzy, stowarzyszenia sektora rolno-spożywczego na szczeblach międzynarodowym, europejskim, krajowym i lokalnym w celu prowadzenia debat na temat bieżących zmian w polityce i powiązanych problemów.

Dołącz do grupy dyskusyjnej ENRD

GRUPY LINKEDIN

Punkt kontaktowy ENRD uruchomił niedawno [grupę dyskusyjną ENRD](#) w celu zaangażowania specjalistów ds. rozwoju obszarów wiejskich w udostępnianie wiadomości i analiz oraz tworzenie wzajemnych sieci kontaktów.

[Sieć komunikacji w ramach WPR](#), zarządzana przez [DG AGRI](#), zapewnia platformę do wymiany dobrych praktyk w zakresie komunikacji między państwami członkowskimi.

Ponadto [sieć w ramach wspólnej polityki rolnej](#) to grupa zarządzana przez [Agra Europe](#), wydawcę publikacji drukowanych i internetowych na temat unijnej WPR, zachęcająca dziennikarzy, przedsiębiorstwa spożywcze, przedsiębiorstwa rolnicze i decydentów do debaty.

W skali globalnej [grupa ds. rozwoju obszarów wiejskich](#) oferuje wszystkim podmiotom zaangażowanym w rozwój obszarów wiejskich możliwość wymiany informacji i tworzenia sieci z ponad 15 000 osób o podobnych poglądach z całego świata.

Facebook

Z ponad 890 mln aktywnych użytkowników dziennie⁽⁴⁴⁾ Facebook jest najpopularniejszym portalem społecznościowym, którego wyróżniającą zaletą jest możliwość udostępniania treści wizualnych dużej i zróżnicowanej grupie odbiorców.

Coraz więcej stowarzyszeń i organizacji międzynarodowych, europejskich i krajowych zajmujących się rolnictwem i rozwojem obszarów wiejskich ma swoje profile na Facebooku w celu lepszego wyeksponowania swojej działalności. Działania takie mogą być ukierunkowane na główne zainteresowane strony, ale mogą również służyć osiągnięciu efektu mnożnikowego i dotarciu do szerszej grupy odbiorców.

Można śledzić ENRD na Facebooku

STRONY NA FACEBOOKU

[Agri.eu](#), sieć zrzeszająca rolników europejskich, publikuje codzienne wiadomości, drobne ogłoszenia rolnicze i wydarzenia na swojej [stronie na Facebooku](#), docierając do około 10 000 rolników europejskich. Przykładem odpowiednika tej sieci na szczeblu krajowym jest [Fernerer.bg](#), sieć zrzeszająca bułgarskich rolników, która angażuje 45 000 rolników za pośrednictwem swojej [strony na Facebooku](#).

Ponadto poszczególne osoby zajmujące się polityką rozwoju obszarów wiejskich i jej wdrażaniem mogą wymieniać informacje i prowadzić debaty na temat kwestii związanych z inicjatywą LEADER i PROW w [grupie „Friends of the LEADER approach”](#) (Przyjaciele podejścia LEADER).

© Julien-Alexis Defromont

WYKORZYSTANIE WYDARZEŃ

Oprócz konkretnych narzędzi komunikacyjnych, takich jak publikacje, filmiki, strony internetowe i media społecznościowe, inne działania także mogą zawierać istotny element komunikacyjny. Na przykład wydarzenia mogą zapewnić sposób przekazywania kluczowych wiadomości zainteresowanym stronom, zwiększając ich znajomość tematu i motywując je do udziału.

Stosunkowo powszechnie stosowanym podejściem jest organizowanie konkursu, który skupia zainteresowane strony zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich w celu przedstawienia dobrych przykładów praktyk wiejskich i świętowania osiągnięć. Zwykle takie podejście ma na celu wspieranie przekazywania dobrych praktyk praktykom w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz podkreślanie osiągnięć i możliwości programów przed nowymi odbiorcami.

GALA ROZDANIA NAGRÓD ZA WSPÓŁPRACĘ W RAMACH NORDYCKO-BĄŁTYCKIEJ INICJATYWY LEADER

W 2013 r. siedem jednostek wsparcia sieci obszarów wiejskich z regionu nordycko-bałtyckiego (Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Polska i Szwecja) zainicjowało galę rozdania nagród za współpracę międzynarodową w ramach nordycko-bałtyckiej inicjatywy Leader.

Wydarzenie skupiło lokalne grupy działania, krajowe jednostki wsparcia sieci obszarów wiejskich, instytucje zarządzające, przedstawicieli Komisji Europejskiej i inne podmioty na obszarach wiejskich z różnych państw. Każdy z 21 wybranych projektów był reprezentowany na gali.

Wydarzenie posłużyło do podkreślenia znaczenia współpracy międzynarodowej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich w państwach nordycko-bałtyckich. Wydarzenie nie tylko dało możliwość przekazania dobrej praktyki kluczowym zainteresowanym stronom zaangażowanym w rozwój obszarów wiejskich, ale również zostało pozytywnie opisane w lokalnych mediach.

<http://maainfo.ee/index.php?page=3668>

Inne podejścia, które wypróbowano z różnym powodzeniem, obejmują organizację wystaw fotograficznych. Jest to postrzegane jako użyteczny sposób przekazywania szerszemu

gronu odbiorców ważnych wiadomości na temat rozwoju obszarów wiejskich oraz podnoszenia wiedzy na temat realiów życia na wsi w Europie.

MONITOROWANIE WYNIKÓW

Monitorowanie i dowiadywanie się o skuteczności komunikacji w angażowaniu i promowaniu udziału zainteresowanych stron jest ważne dla systematycznego usprawniania praktyki komunikacyjnej, która może zapewnić sukces w perspektywie długoterminowej.

Informacje na temat subskrypcji publikacji i frekwencji na wydarzeniach są użytecznymi wskaźnikami stopnia, w jakim udało się dotrzeć do grup docelowych. Nawet więcej możliwości oferują analizy oparte na stronach internetowych, które zapewniają mnóstwo przydatnych danych na temat odwiedzin na stronach internetowych, liczby pobranych informacji, interakcji z kanałami mediów społecznościowych itd. Szkocka jednostka wsparcia sieci zwróciła się do ekspertów zewnętrznych o przeprowadzenie szkolenia w celu zwiększenia zrozumienia i korzystania z takich analiz.

Miarą dobrej komunikacji są jednak nie tylko same dane liczbowe dotyczące grup docelowych, do których udało się dotrzeć, ale także podniesienie świadomości, zmiana zachowania i stymulowanie zaangażowania. Ocena tych elementów jest trudniejsza, w szczególności jeśli chodzi o ustanowienie pozytywnej korelacji między zmianą a komunikacją, w ramach której prawdopodobnie zachęcano do zmiany. Uzyskanie informacji zwrotnych od grup docelowych może pomóc lepiej zrozumieć, które z narzędzi są skuteczne i dlaczego.

Oprócz prowadzenia rejestru nieformalnych informacji zwrotnych można także korzystać z formalnych badań zainteresowanych stron w celu uzyskania informacji jakościowych na temat wpływu komunikacji. Badania te należy starannie opracować w celu zebrania cennych informacji, bez przytłaczania potencjalnych respondentów. Potrzebna

jest równowaga między pożądanymi informacjami zwrotnymi a tym, co jest realne do osiągnięcia.

Tego rodzaju monitorowanie musi zostać zaprogramowane w fazie planowania działań komunikacyjnych, tak aby można było wdrożyć odpowiednie narzędzia i wskaźniki umożliwiające śledzenie postępów i oznaczanie punktów strategii komunikacyjnych, w których konieczne jest wprowadzenie drobnych korekt lub dokonanie bardziej radykalnych modyfikacji.

6. Tworzenie sieci kontaktów jako potężne narzędzie wykorzystywane do zaangażowania zainteresowanych stron w politykę rozwoju obszarów wiejskich

© Unia Europejska , 2013

Sieci polityki zwykle postrzega się jako „nowy sposób zarządzania”, który pozwala na większą elastyczność i bardziej nieformalny udział szerszego grona zainteresowanych stron w opracowywaniu i wdrażaniu polityki w porównaniu z bardziej formalnymi procesami konsultacji.

W tym artykule zbadamy szczególny charakter sieci polityki rozwoju obszarów wiejskich (krajowe sieci obszarów wiejskich) oraz środki, które mogą posłużyć jako wsparcie na rzecz realizacji celu, jakim jest zwiększenie zaangażowania zainteresowanych stron w programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW).

ROLA SIECI POLITYKI

Głównie rzecz biorąc sieci polityki tworzy się w celu wspierania realizacji polityki (lub kilku powiązanych ze sobą rodzajów polityki) poprzez bezpośredni udział zainteresowanych stron w opracowywaniu i wdrażaniu polityki. Formalnie skonstruowane sieci polityki odgrywają coraz większe znaczenie w procesie kształtowania polityki i zarządzania oraz są uznawane za skuteczne narzędzia w rozwiązywaniu problemów stojących przed nowoczesnymi strategiami publicznymi.

Oczekuje się, że dzięki takim sieciom wiele zainteresowanych stron weźmie udział w debatach politycznych, zwiększając jakość i akceptowalność tych rodzajów polityki oraz wzmacniając powiązania między decydentami i podmiotami, na które polityka ma bezpośredni wpływ. Jako takie sieci polityki stanowią podstawowe narzędzia realizowania unijnej zasady partnerstwa w praktyce.

© Unia Europejska , 2013

UTWORZENIE KRAJOWYCH SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH I ICH UPRAWNIENIA

Tworzenie krajowych sieci obszarów wiejskich stanowiło formalny obowiązek ustanowiony na mocy rozporządzenia w sprawie EFRROW zarówno w okresie programowania 2007–2013, jak i 2014–2020. Rozporządzenie w sprawie EFRROW na lata 2014–2020⁽⁴⁵⁾ stanowi: „Każde z państw członkowskich tworzy krajową sieć obszarów wiejskich, która skupia organizacje i struktury administracyjne zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich”.

Krajowe sieci obszarów wiejskich są sieciami polityki i w związku z tym ich nadrzędnym celem jest usprawnienie polityki i programów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. W rozporządzeniu w sprawie EFRROW ustanowiono wspólne cele i obowiązkowe zadania sieci. Dwoma głównymi celami sieci obszarów wiejskich na okres programowania 2014–2020 są podniesienie jakości wdrażania PROW i zwiększenie zaangażowania zainteresowanych stron we wdrażanie polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Pomimo tego, że sieci polityki rozwoju obszarów wiejskich są zbudowane w sposób formalny, zwykle dysponują one większą elastycznością i mogą w nieformalny sposób angażować szersze grono zainteresowanych stron niż przeprowadzane formalne konsultacje zainteresowanych stron (przedstawione w czwartym artykule niniejszego numeru Przeglądu Obszarów Wiejskich UE). Na przykład większość krajowych sieci obszarów wiejskich zezwala wszystkim rodzajom grup zainteresowanych stron (w tym grupom często marginalizowanym) na udział w działaniach w ramach sieci.

W państwach członkowskich występuje bardzo duże zróżnicowanie pod względem struktury zarządzania, modelu działalności, zakresu uprawnień i potencjalnego wpływu sieci na realizację polityki rozwoju obszarów wiejskich. Niektóre sieci są silnie zakorzenione i odgrywają główną rolę w procesie opracowywania polityki, podczas gdy inne nie.

W zależności od roli i zakresu uprawnień sieci mogą wpływać na strategię

i programy na różnych szczeblach (w tym na szczeblu europejskim, krajowym i lokalnym) i na różnych etapach, tj. na

etapie opracowywania strategii i planowania programu, wdrażania oraz monitorowania i ewaluacji.

© Tim Hudson

WYRAŹNY ZAKRES UPRAWNIENI SIECI DO ZACHĘCANIA ZAINTERESOWANYCH STRON DO UDZIAŁU

Jak opisano w artykule wstępnym niniejszego wydania Przeglądu Obszarów Wiejskich UE, sieci obszarów wiejskich posiadają wyraźne uprawnienia i rolę w zakresie zachęcania właściwych partnerów do udziału w programach rozwoju obszarów wiejskich w okresie programowania 2014–2020. Wspomniany zakres uprawnień podkreślono zarówno w kodeksie postępowania, jak i w rozporządzeniu w sprawie EFRROW.

Jednym z głównych zaleceń grupy tematycznej ENRD oraz pierwszego seminarium ENRD w sprawie udziału zainteresowanych stron było podniesienie praktycznej skuteczności tego zakresu uprawnień. W szczególności:

- aby móc **podejmować działania na podstawie wniosków zainteresowanych stron**, sieci potrzebują wyraźnej roli operacyjnej przez IZ. Sieci mogą odgrywać główną rolę między innymi w procesach konsultacji dotyczących polityki rozwoju obszarów wiejskich i w związku z tym powinny funkcjonować na etapie opracowywania PROW;
- decydenci **muszą traktować zasadę partnerstwa poważnie**. Przy skutecznym zaangażowaniu sieci mogą zapewnić wartościowe wsparcie w odniesieniu do wzmocnienia zasady partnerstwa w procesie tworzenia polityki;
- **IZ musi nawiązać kontakt ze środowiskami na obszarach wiejskich** (znaleźć sposoby na wysłuchanie stanowiska zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich), a sieci mogą posłużyć jako wartościowe narzędzia służące do wysłuchania stanowiska różnych zainteresowanych stron.
- IZ musi mieć świadomość tego, że sieci działają najskuteczniej jako narzędzia służące do kształtowania polityki, jeżeli posiadają one **wystarczający poziom niezależności i odpowiednie środki**.

Źródło: sprawozdanie końcowe (kwiecień 2015 r.) seminarium ENRD poświęconego zaangażowaniu zainteresowanych stron (26 marca 2015 r.).

(45) Art. 54 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

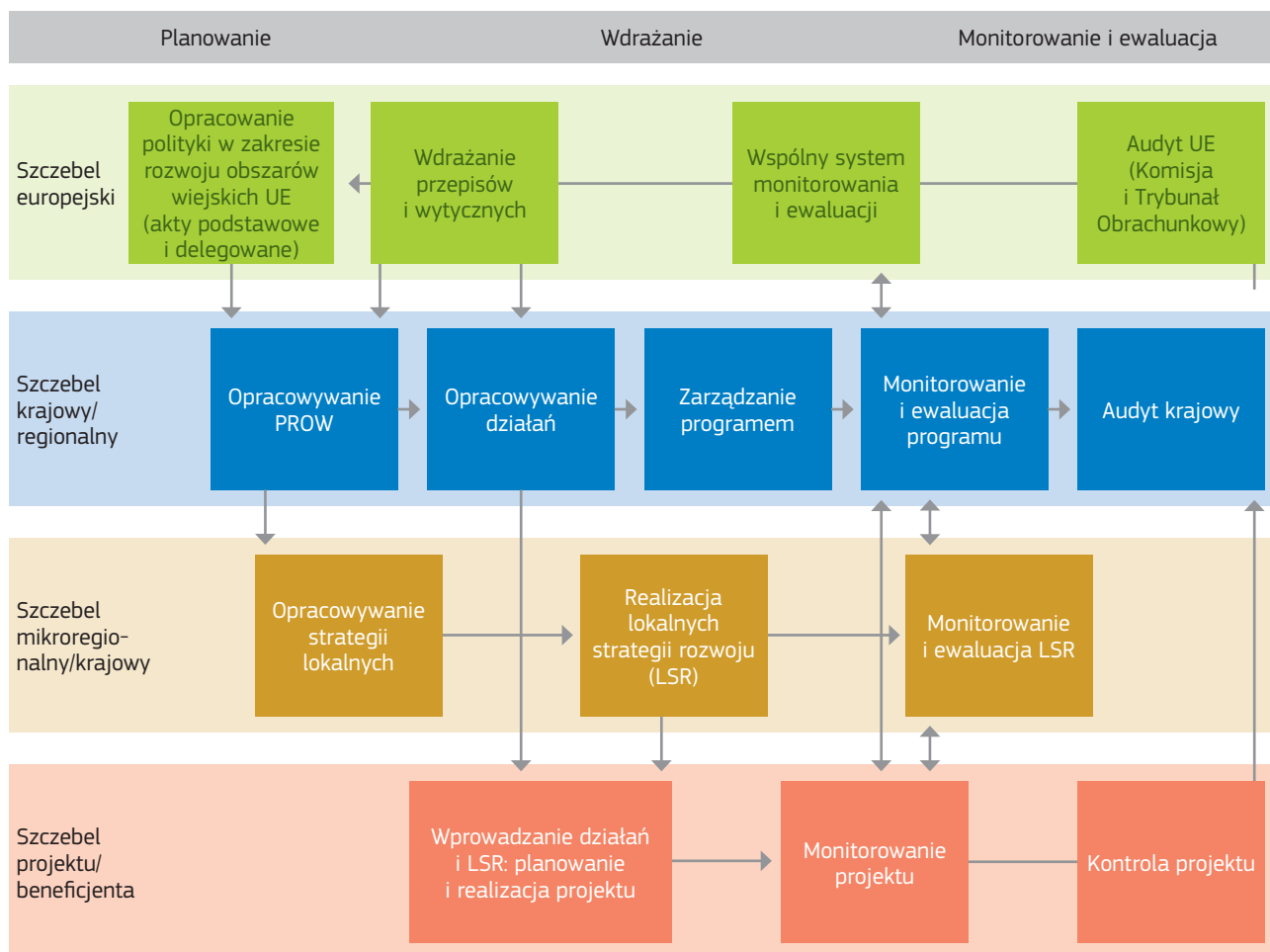
WPŁYW NA RÓŻNE ETAPY REALIZACJI PROW

To kiedy i jak sieci mogą wpływać na politykę rozwoju obszarów wiejskich zależy również od różnych etapów cyklu programowania rozwoju

obszarów wiejskich. Na poniższym wykresie przedstawiono podsumowanie wspomnianych różnych etapów oraz tego, w jaki sposób odnoszą się one do

różnych szczebli podejmowania decyzji (od lokalnego do europejskiego):

Rys. 4. Cykl programowania – Punkty wejścia dla sieci obszarów wiejskich

Etap planowania

Na etapie planowania i opracowywania programu sieci często odgrywają ważną rolę w przekazywaniu różnych poglądów, punktów widzenia i zainteresowań zainteresowanych stron do procesu konsultacji. W niektórych przypadkach sieci brały udział w procesie konsultacji służącym przygotowaniu PROW na lata 2014–2020.

Etap realizacji

Podczas realizacji programu sieci mogą odgrywać kluczową rolę w usprawnianiu

realizacji PROW na szczeblu projektu i programu. Na szczeblu programu sieci mogą przyczyniać się do opracowania konkretnych działań i wezwań, a następnie przekazywać instytucji zarządzającej swoje refleksje na temat obszarów w ramach programu, w których możliwe jest wprowadzenie usprawnień. Szereg sieci bierze na przykład udział w pracach formalnych komitetów monitorujących ds. PROW, które oferują możliwość usprawnienia realizacji polityki.

Na szczeblu projektu sieci mają kompetencje do tego, aby zwiększać

wykorzystanie określonych środków (np. poprzez działania komunikacyjne i wydarzenia informacyjne skierowane do potencjalnych beneficjentów).

Monitorowanie i ewaluacja

Ponadto, poprzez udział zainteresowanych stron, sieci mogą aktywnie uczestniczyć w usprawnianiu monitorowania i ewaluacji PROW. Istotnie jednym z głównych obowiązkowych zadań sieci na lata 2014–2020 jest „dzielenie się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz rozpowszechnianie ich”.

WYKORZYSTYWANIE SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH DO ANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON W OPRACOWYWANIE PROW

Jednostka wsparcia krajowej sieci obszarów wiejskich na Litwie ustanowiła sześć grup konsultacyjnych skoncentrowanych wokół sześciu komitetów tematycznych sieci, które przyczyniły się do opracowania działań w ramach PROW na lata 2014–2020.

Do sześciu poruszanych zagadnień należały: 1. Kwestie polityki rolnej; 2. Promocja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich; 3. Młodzi ludzie na obszarach wiejskich; 4. Planowanie w zakresie krajobrazu i obszarów wiejskich; 5. Badania w zakresie innowacji i obszarów wiejskich i 6. Rozwój w zakresie LEADER i rozwój społeczności lokalnych.

Celem jednego z warsztatów, który odbył się podczas wzajemnego szkolenia jednostek wsparcia sieci (zorganizowanego przez punkt kontaktowy ENRD) w maju 2014 r., było podkreślenie użytecznych praktyk jednostek wsparcia sieci w odniesieniu do udziału w monitorowaniu i ewaluacji PROW. Za pośrednictwem konkretnych przykładów tworzenia sieci podczas warsztatów wykazano, że rola sieci w ewaluacji PROW wykracza poza zwykłe rozpowszechnianie wyników ewaluacji.

USPRAWNIANIE REALIZACJI OKREŚLONYCH DZIAŁAŃ POPRAZ ZAANGAŻOWANIE ZAINTERESOWANYCH STRON ZA POŚREDNICTWEM SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH

Wielu rolników zgłosiło się do projektów w ramach działań w zakresie różnorodności biologicznej prowadzonych w Austrii w latach 2007–2013. Realizacja działań spowodowała jednak powstanie wyzwań natury praktycznej dla rolników, podczas gdy eksperci ds. środowiska uznali, że projekty nie zawsze były korzystne dla środowiska.

W związku z tym austriacka sieć zorganizowała pięć warsztatów dla zainteresowanych stron z Ministerstwa Rolnictwa, izb rolniczych, rolników i departamentów ds. środowiska państw federalnych, ekspertów ds. środowiska i NGO. Podczas spotkania uczestnicy omówili główne wyzwania i określili możliwe rozwiązania (związane z konkretnymi przykładami wizyt w terenie).

Źródło: „Ameliorating the implementation of biodiversity areas on Austrian farms” – <http://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/fms/pdf/70E8F11B-D59C-2B4A-1365-446A9DEC60DD.pdf>.

© Unia Europejska, 2013

UDZIAŁ ZAINTERESOWANYCH STRON W PROWADZONYCH PRZEZ SIEĆ OBSZARÓW WIEJSKICH PRACACH NAD OCENĄ PROGRAMU

Na wczesnych etapach poprzedniego okresu programowania holenderskie sieci otrzymały szereg uwag dotyczących złożoności i wąskich gardeł związanych z procedurami niderlandzkich PROW.

Aby usprawnić realizację PROW i ułatwić prace w terenie, w ramach sieci zorganizowano interaktywną sesję roboczą z udziałem decydentów, sekretarzy LEADER, służb administracji ds. gospodarki lądowej i wodnej oraz biur regionalnych. Celem było wspólne omówienie tych złożoności i opracowanie możliwych rozwiązań.

Na koniec tego okresu, w 2013 r., sieci zdecydowały się poddać ewaluacji zakres, w jakim przedstawiono wyniki

i sugerowane rozwiązania, oraz dowiedzieć się, jakie wnioski wyciągnięto i jakie należy jeszcze wyciągnąć. Podczas tego zadania przedstawiono zalecenia, które wykorzystano podczas opracowywania PROW na lata 2014–2020.

Jednym z głównych czynników decydujących o sukcesie tego działania było to, że zainteresowane strony razem zidentyfikowały problemy i rozwiązania, a te były w posiadaniu grup roboczych.

Źródło: „Uczenie się poprzez działanie” – <https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/fms/pdf/70E8F11B-D59C-2B4A-1365-446A9DEC60DD.pdf>.

WYKRACZANIE POZA ZAKRES PROGRAMÓW ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH (PROW)

Zakres pracy sieci nie musi być ograniczony do ram PROW. Istotnie w samym rozporządzeniu w sprawie EFRROW nawiązano do „zaangażowania zainteresowanych stron we *wdrażanie rozwoju obszarów wiejskich*” bez bezpośredniego odniesienia się do PROW lub polityki. Szerszy zakres uprawnień może obejmować szerszy kontekst rozwoju obszarów wiejskich i rozwoju terytorialnego.

„Osoby z wyższego szczebla muszą uznawać osoby z niższego szczebla i spojrzeć z perspektywy zainteresowanych stron”, mówi Michael Dower, koordynator partnerstwa PREPARE na rzecz obszarów wiejskich w Europie i członek zgromadzenia przedstawicieli sieci obszarów wiejskich. „Obawy lokalnych mieszkańców często znacznie wykraczają poza »wąskie« pojęcie rozwoju obszarów wiejskich. Obejmują one szkoły, świadczenia zdrowotne, transport

publiczny i wiele innych aspektów, które często wykraczają poza zakres PROW. Najważniejszym pojęciem w tej sytuacji jest łączenie. A jeżeli chcemy łączyć, musimy zrozumieć skąd pochodzą zainteresowane strony. Musimy zrozumieć kluczową koncepcję szeroko pojętego rozwoju obszarów wiejskich i w miarę możliwości ją zastosować”.

Wykraczanie poza realizację programu i nawiązywanie kontaktu z zainteresowanymi stronami spoza zakresu europejskiej polityki rozwoju obszarów wiejskich w ten sposób uznaje się za ważne zadanie różnych formalnych i nieformalnych sieci obszarów wiejskich. Na końcowym posiedzeniu sieci na okres 2007–2013 walońska sieć obszarów wiejskich podkreśliła znaczenie zagadnień, tematów i zainteresowanych stron w pracy sieci, które nie są bezpośrednio związane z działaniami w ramach PROW.

Szwedzka sieć również postrzega swoją rolę jako pośrednika przekazującego różnych organizacjom zainteresowanych stron wiedzę i narzędzia służące lepszemu promowaniu rozwoju obszarów wiejskich w ogólnym ujęciu, w tym również, lecz nie tylko, działań w ramach PROW. Sieci w dużym stopniu współpracowały na przykład z grupami imigrantów, których uznają za istotną szansę dla wyludnionych obszarów wiejskich.

W ten sam sposób szwedzka sieć wspierała przeorganizowanie grupy przedstawicieli młodzieży grup LEADER w podsieć krajową. Projekt parasolowy dla młodzieży stał się jednym z największych szwedzkich sukcesów okresu programowania 2007–2013, który wiele innych sieci zamierza wprowadzić do swoich własnych praktyk.

CZŁONKOWIE KRAJOWYCH I REGIONALNYCH SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH

Najważniejsze grupy zainteresowanych stron

Ogólny zakres zadań i rola sieci definiują również grono zainteresowanych stron, we współpracę z którymi sieć powinna się zaangażować. Do tego celu użyteczne jest również mapowanie zainteresowanych stron. Sieci polityki grupują zwykle zainteresowane strony

według ich poziomu zaangażowania w strategię i programy (np. decydenci, podmioty „pośredniczące” we wdrażaniu oraz podmioty, na które polityka ma ostateczny wpływ).

W praktyce członkowie sieci są różni, należą do nich rolnicy i stowarzyszenia rolnicze, organizacje środowiskowe, różne NGO prowadzące działalność na obszarach wiejskich, (lokalne)

przedsiębiorstwa i podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarach wiejskich, lokalne grupy działania LEADER (LGD) oraz lokalne organy publiczne. Do niektórych sieci w charakterze członków mogą przyłączyć się osoby fizyczne, podczas gdy inne przyjmują wyłącznie zainteresowane strony należące do organizacji.

Wiele osób uznaje krajowe sieci obszarów wiejskich za „sieci sieci”. Podczas seminarium ENRD poświęconego zaangażowaniu zainteresowanych stron (które odbyło się w Brukseli w dniu 26 marca 2015 r.) uczestnicy podkreślili znaczenie zacieśniania współpracy między krajowymi sieciami obszarów wiejskich a innymi sieciami i organizacjami zainteresowanych stron, które aktywnie uczestniczą w polityce rozwoju obszarów wiejskich. Istnieje między innymi potrzeba stworzenia komplementarności między pracą sieci i organizacji rolników, organizacji środowiskowych, LGD i sieci LGD oraz krajowych parlamentów ds. obszarów wiejskich.

© ENRD CP Tim Hudson

Poziom zaangażowania sieci we wspólną pracę z różnymi typami zainteresowanych stron jest bardzo zróżnicowany. Krajowe sieci obszarów wiejskich zwykle angażują się we współpracę z pewnymi grupami w dużo większym stopniu i bardziej regularnie niż z innymi. Według pierwszego badania porównawczego sieci na lata 2014–2020⁽⁴⁶⁾ przeprowadzonego przez punkt kontaktowy ENRD jako jedną z trzech grup zainteresowanych stron, z którymi jednostki wsparcia sieci najczęściej nawiązują współpracę, 90% udzielających odpowiedzi jednostek wsparcia sieci wskazało LGD, a 60% wskazało rolników i organizacje rolników.

Często łatwiej jest nawiązać kontakt z LGD, ponieważ odgrywają one kluczową rolę w rozwoju obszarów wiejskich w większości państw członkowskich i najczęściej same tworzą sieci zainteresowanych stron koncentrujące się wokół wspólnych celów i wartości. LGD stanowią również określoną grupę docelową sieci, którą wyraźnie wymieniono w rozporządzeniu w sprawie EFRROW. Ponadto w wielu państwach członkowskich formalne sieci LEADER były poprzednikami krajowych sieci obszarów wiejskich. W związku z tym większość jednostek wsparcia sieci organizuje na rzecz LGD regularne działania, takie jak szkolenia i różne inne wydarzenia.

Przykładem bezpośredniego zaangażowania rolników i organizacji rolników jest słowacka sieć, która

OKREŚLANIE POTENCJALNYCH CZŁONKÓW SIECI WE FLANDRII

W 2014 r. flamandzka jednostka wsparcia sieci skoncentrowała się na bezpośrednim nawiązaniu kontaktu z różnymi grupami zainteresowanych stron, w tym zainteresowanych stron, które nie uczestniczyły wcześniej w pracy sieci, w celu poznania ich potrzeb i rozpowszechnienia informacji na temat nowych PROW.

Podczas tego procesu sieci zgromadziły wiele nowych informacji i znalazły członków, którzy byli gotowi przyłączyć się do sieci oraz uczestniczyć w pracach nowego komitetu zainteresowanych stron.

„Proces ten wymaga dużo czasu, lecz przynosi bardzo dobre rezultaty”, mówi Nele Vanslebrouck z sieci flamandzkiej. „Nawiązujemy kontakt z zainteresowanymi stronami, które są zainteresowane i pragną zaangażować się w pracę sieci i Komitetu [monitorującego], a nie tylko z zainteresowanymi stronami będącymi wyznaczonymi organizacjami członkowskimi”.

w różnych regionach organizuje regularne targi w celu wspierania bezpośrednich powiązań producent–konsument.

Jednym z głównych wyzwań wielu sieci jest jednak nawiązanie współpracy z zainteresowanymi stronami, które są mniej zorganizowane lub z którymi trudniej się skontaktować, tym niemniej odgrywającymi główną rolę w realizacji polityki rozwoju obszarów wiejskich. Należą do nich organizacje środowiskowe oraz organizacje reprezentujące grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji lub grupy mniejszościowe.

Jakość ważniejsza niż ilość

W artykule badawczym autorstwa Provana i in. (2008)⁽⁴⁷⁾ podkreślono, że: „Ponieważ liczba organizacji w sieci

zwiększa się, wspólne zarządzanie staje się bardzo nieskuteczne [...]. Problem złożoności sieci jest szczególnie dotkliwy, jeżeli uczestnicy znajdują się w oddalonych od siebie lokalizacjach geograficznych, co utrudnia lub uniemożliwia częste spotkania wszystkich uczestników”. Otwarte lub nieograniczone członkostwo niekoniecznie stanowi najbardziej skuteczny sposób organizacji sieci, ponieważ umożliwia szerokie członkostwo, w którym wielu członków odgrywa pasywną rolę.

Podczas przygotowań do okresu programowania 2014–2020 szereg sieci położyło szczególny nacisk na identyfikację grup, które są otwarte i chętne do współpracy z siecią.

SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH UE NA LATA 2014–2020: NOWA STRUKTURA ZARZĄDZANIA MAJĄCA ZWIĘKSZYĆ UDZIAŁ ZAINTERESOWANYCH STRON W PODEJMOWANIU DECYZJI DOTYCZĄCEJ TWORZENIA SIECI

W listopadzie 2014 r. Komisja Europejska wprowadziła nową strukturę zarządzania europejskimi sieciami obszarów wiejskich⁽⁴⁸⁾. System ten określa nową znaczącą rolę zainteresowanych stron zaangażowanych w PROW w **zgromadzeniu przedstawicieli sieci obszarów wiejskich**, organie, który zastąpił Komitet Koordynacyjny ENRD (który działał w latach 2008–2014)⁽⁴⁹⁾.

Podczas gdy rola Komitetu Koordynacyjnego ENRD (w którego skład wchodziło 69 członków) była podobna do roli zwykłej grupy ekspertów Komisji, zgromadzenie przedstawicieli sieci obszarów wiejskich na lata 2014–2020 jest platformą służącą integracji, a jego rola jest aktywniejsza i ambitniejsza. Nowa struktura zarządzania stanowi, że wszyscy członkowie sieci, a nie tylko Komisja, podejmują decyzje dotyczące priorytetów europejskich działań w zakresie sieci obszarów wiejskich – obejmujących zarówno sieci ENRD, jak i EIP-AGRI.

W skład zgromadzenia wchodzi 196 przedstawicieli różnych grup zainteresowanych stron, obejmujących sektor „rządowy” (IZ i AP), „cywilny” i „lokalny” (organizacje na poziomie UE, lokalne grupy działania) oraz „innowacji” (służby doradcze i instytuty badawcze). Bardzo ważne jest, aby wszyscy członkowie tego zgromadzenia oraz reprezentowane przez nich grupy na szczeblu krajowym i regionalnym byli w stanie dostrzec odzwierciedlenie swojego wkładu w rezultatach oraz rozwinać poczucie odpowiedzialności za politykę.

Oprócz zgromadzenia **Grupa Sterująca Siecią Obszarów Wiejskich**, składająca się z 48 przedstawicieli, nadzoruje działania następcze w związku z działaniami europejskich sieci obszarów wiejskich i zapewnia koordynację prac **podgrup zgromadzenia** ustanowionych w odniesieniu do konkretnych tematów, takich jak innowacja i LEADER/CLLD.

(46) Starting up the NSUs, The state-of-play of National Rural Networks and Network Support Units (Ustanawianie krajowych sieci obszarów wiejskich. Obecna sytuacja krajowych sieci obszarów wiejskich i jednostek wsparcia sieci), pierwszy raport z badania krajowych sieci obszarów wiejskich – 2014–2020 (maj 2015 r.), http://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/uploaded-files/nrn_mapping_rpt_2015_final_2.pdf.

(47) Provan, K.G. i J. Sydow (2008), Evaluating inter-organizational relationships (Ocena relacji pomiędzy organizacjami), Odniesienie w Schalk (2011), Dokument przygotowany na Konferencję na temat badań z zakresu zarządzania publicznego z 2011 r., Maxwell School na Uniwersytecie w Syracuse, Nowy Jork, Stany Zjednoczone, 2–4 czerwca.

(48) Decyzja wykonawcza Komisji 2014/825/UE, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2014_334_R_0014&from=EN.

(49) Decyzja Komisji 2008/168/WE.

WYBÓR ODPOWIEDNICH METOD I NARZĘDZI DO ZAANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON

O ile można słusznie oczekiwać, że sieć skutecznie łączy ze sobą zainteresowane strony, angażowanie zainteresowanych stron w działalność sieci jest nadal jednym z największych wyzwań dla podmiotów zaangażowanych w koordynację sieci i zarządzanie nią. Wybór stosowanych metod i narzędzi zależy od danej sytuacji i celu zaangażowania zainteresowanej strony oraz od dostępnych środków w ramach sieci.

Krajowe sieci obszarów wiejskich przeprowadziły niezliczoną liczbę działań w zakresie informowania, konsultacji z zainteresowanymi stronami i ich udziału w realizacji polityki rozwoju obszarów wiejskich. Zakres tych działań jest szeroki: od kampanii informacyjnych do warsztatów tematycznych.

Do przykładów **działań informacyjnych** należą wydarzenia pt. „Wspaniałe plony. Porcja rolnictwa na talerzu” organizowane przez flamandzką sieć w pięciu flamandzkich prowincjach, których celem jest zwiększenie świadomości dotyczącej rolnictwa i ogrodnictwa.

Przykładami bardziej zaangażowanej **wymiany informacji pomiędzy zainteresowanymi stronami** są stałe tematyczne grupy robocze i tematyczne grupy robocze ad hoc, utworzone przez sieci w okresie programowania 2007–2013. Zasadniczo grupy te zrzeszają różne zainteresowane strony w celu omówienia, przeanalizowania i wymiany informacji na temat wspólnych zagadnień, a wynikiem ich pracy często są zalecenia dotyczące realizacji i programowania PROW. Na przykład

jednostka wsparcia sieci należąca do sieci obszarów wiejskich w Irlandii Północnej ustanowiła tematyczną grupę roboczą ds. kobiet zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich. Celem grupy było zwiększenie zaangażowania kobiet w rozwój obszarów wiejskich poprzez dyskusje i wydarzenia, podczas których zwrócono uwagę na kobiety, które skorzystały z możliwości stwarzanych przez PROW, oraz zachęcanie innych kobiet do podobnej postawy.

Do najtrudniejszych działań należą te, których celem jest **nadawanie uprawnień zainteresowanym stronom zaangażowanym w rozwój**

obszarów wiejskich. W okresie 2007–2013 szwedzka sieć w znacznym stopniu skorzystała z metody „wirtualnych ośrodków analitycznych” (ustrukturyzowanych konferencji telefonicznych, posiadających ścisłe reguły). Metoda ta pomogła sieci zaangażować zainteresowane strony z oddalonych od siebie obszarów geograficznych we wnoszenie wkładu w strategię polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz pomoc w ich kształtowaniu. Instytucja zarządzająca wielokrotnie zwracała się do sieci o zorganizowanie sesji „ośrodków analitycznych” w celu otrzymania określonego wkładu zainteresowanych stron w tworzenie polityki.

PRACE TEMATYCZNE ENRD DOTYCZĄCE ZAANGAŻOWANIA ZAINTERESOWANYCH STRON

Na początku okresu 2014–2020 jednym z głównych tematów ENRD był główny cel polityki rolnej dotyczący „zwiększenia zaangażowania zainteresowanych stron w rozwój obszarów wiejskich”.

W tym celu punkt kontaktowy ENRD opracował „pakiet zintegrowanych prac”, obejmujący zakres zadań, których celem jest zbadanie tego tematu przy zastosowaniu wzajemnie uzupełniających się sposobów, obejmujących: mapowanie zainteresowanych stron ENRD, spotkania grup tematycznych, europejskie seminarium poświęcone udziałowi zainteresowanych stron oraz niniejsze wydanie Przeglądu Obszarów Wiejskich UE.

W oparciu o doświadczenia zgromadzone podczas różnego rodzaju wymiany informacji i wydarzeń w **sprawozdaniu grupy tematycznej** wyciągnięto użyteczne wnioski i określono sposoby, w jakie sieci mogą zwiększyć zaangażowanie zainteresowanych stron w rozwój obszarów wiejskich.

Więcej informacji na temat prac ENRD można znaleźć na stronie internetowej grupy tematycznej: <https://enrd.ec.europa.eu/thematic-group-stakeholder-involvement>, a wyniki pierwszego seminarium ENRD – pod adresem: <https://enrd.ec.europa.eu/en/en-rd-events-and-meetings/enrd-stakeholder-involvement-seminar-20150326>.

WPŁYW TWORZENIA SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH

Wyzwanie związane z wykazaniem skuteczności

W przewodniku dotyczącym krajowej sieci obszarów wiejskich (NRN Guidebook) opracowanym przez ENRD

w 2014 r.⁽⁵⁰⁾ stwierdzono, że: „Pomimo różnych wyzwań, jakim krajowe sieci obszarów wiejskich musiały sprostać w okresie programowania 2007–2013 [...] wśród »osób zaangażowanych« działania w ramach sieci obszarów

wiejskich» panuje zgodne przekonanie, że sieci mogą wnieść znaczący wkład w rozwój obszarów wiejskich i zazwyczaj to robią”. W przeszłości sieci obszarów wiejskich były jednak często krytykowane, ponieważ trudno jest wykazać wartość

dodaną, jaką wnoszą one w ulepszanie programów rozwoju obszarów wiejskich. W przewodniku uznano również, że: „wartość dodana tworzenia sieci często nie jest rozumiana poza »kręgiem podmiotów zaangażowanych w tworzenie sieci«. W związku z tym szczególne wyzwanie sieci polega na wykazaniu wartości dodanej tworzenia sieci”.

Ważne jest, aby pamiętać, że tworzenie sieci stanowi narzędzie, a nie ostateczny cel sam w sobie. „W ramach PROW ustanowiono określone cele, takie jak lepsze gospodarowanie gruntami, lecz nasza sieć nie umożliwia bezpośredniego osiągnięcia tych celów”, mówi Hans-Olof Stalgren z sieci szwedzkiej. „Jesteśmy tylko pośrednikiem w procesie umożliwiającym zainteresowanym stronom zapewnienie wyników, na przykład poprzez budowanie zdolności”.

Ogólny wpływ i wyniki (tj. skuteczność) sieci będzie trzeba mierzyć w stosunku do celów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym celu „zwiększenia zaangażowania zainteresowanych stron we wdrażanie rozwoju obszarów wiejskich”.

Samoocena i ewaluacja sieci są głównymi narzędziami służącymi do

oceny oraz do wykazania skuteczności i efektywności sieci. Aby sieci były jak najbardziej skuteczne, ważne jest rozpoczęcie wspomnianych prac dotyczących samooceny i ewaluacji na wczesnym etapie pracy sieci, co umożliwi ustanowienie odpowiednich ram samooceny.

Ograniczenia dotyczące potencjału

Skuteczność działań na rzecz zaangażowania zainteresowanych stron nie będzie zależna wyłącznie od dostępności środków finansowych i liczby pracowników sieci, lecz również od określonych umiejętności i poziomu doświadczenia podmiotów odpowiedzialnych za zarządzanie siecią i jej koordynację. Poziom zaangażowania i doświadczenie członków sieci stanowi kolejny istotny czynnik.

Z tym wyzwaniem zmagają się wiele sieci obszarów wiejskich podczas swoich codziennych zadań. W ostatnim badaniu jednostek wsparcia sieci przeprowadzonym przez ENRD⁽⁵¹⁾ jednostki wsparcia sieci podkreśliły, że ograniczone środki często stają na drodze skutecznego działania na rzecz

zaangażowania zainteresowanych stron i osiągnięcia innych celów sieci. Wiele jednostek wsparcia sieci jest częścią instytucji zarządzającej PROW, a pracujący w nich personel, który posiada również obowiązki związane z innymi działaniami związanymi z PROW, stanowią odpowiednik tylko jednego lub dwóch pełnoetatowych miejsc pracy.

Przyszłe tendencje

Sieci europejskie i krajowe oraz inne organizacje zainteresowanych stron muszą współpracować w celu wypracowania komplementarności, efektywnego gospodarowania zasobami oraz uniknięcia powielania wysiłków i pracy. Jednym z głównych narzędzi umożliwiających osiągnięcie tego celu jest wymiana i dialog między szerokim gronem zainteresowanych stron zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich.

Celem niniejszego artykułu i niniejszego wydania Przeglądu Obszarów Wiejskich UE – oraz przyszłych wysiłków ENRD w zakresie konsultacji – jest wniesienie wkładu w rozwój tych dyskusji oraz wymiany informacji.

(51) Zob. pierwszy raport z mapowania krajowych sieci obszarów wiejskich – 2014–2020 (maj 2015 r.), http://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/uploaded-files/nrm_mapping_rpt_2015_final_2.pdf.

PUBLIKACJE ENRD

Czytając różne publikacje ENRD, na bieżąco zapoznacie się ze wszystkimi najnowszymi wiadomościami, poglądami i zmianami w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich w Europie.

Są one dostępne w zakładce Publikacje pod adresem <http://enrd.ec.europa.eu/pl>, zapraszamy również do subskrypcji publikacji poprzez wysłanie wiadomości e-mail na adres subscribe@enrd.eu.

Aby uzyskać dodatkowe informacje, należy zwrócić się pod następujący adres: info@enrd.eu.

PRZEGLĄD OBSZARÓW WIEJSKICH UE

Przegląd Obszarów Wiejskich UE to główna publikacja tematyczna ENRD. Prezentuje najnowszą wiedzę i wyjaśnienia w konkretnym temacie istotnym z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich w Europie. Przykładowe zagadnienia to: przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, jakość żywności, zmiana klimatu i włączenie społeczne. Magazyn jest wydawany dwa razy w roku w sześciu językach UE (EN, FR, DE, ES, IT, PL).

18 – Rolnictwo ekologiczne

17 – Rolnictwo rodzinne

16 – Transfer wiedzy i innowacje w polityce rozwoju obszarów wiejskich

BROSZURY O PRZYKŁADOWYCH PROJEKTACH EFRROW

ENRD publikuje broszury, w których prezentuje się dobre i interesujące przykłady projektów finansowanych w ramach EFRROW. Każde wydanie zawiera bardziej szczegółowy opis przykładowych projektów, które przyniosły oczekiwane rezultaty, i dotyczy konkretnego zagadnienia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich. Broszury mają na celu przedstawienie osiągnięć w ramach EFRROW i zainspirowanie dalszych projektów. Broszury są publikowane w sześciu językach UE (EN, FR, DE, ES, IT, PL).

MONITOR OBSZARÓW WIEJSKICH

Monitor Obszarów Wiejskich to europejski magazyn na temat rozwoju obszarów wiejskich. W wydawanym przez ENRD Monitorze Obszarów Wiejskich przedstawiane są indywidualne i organizacyjne punkty widzenia dotyczące istotnych kwestii z zakresu rozwoju obszarów wiejskich, a także historie i profile projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i stron zainteresowanych tym tematem. Magazyn zapewnia także czytelnikom najświeższe informacje na temat rozwoju obszarów wiejskich z całej Europy, które mogły ich ominąć.

NEWSLETTER

Wszystkie najnowsze wiadomości na temat rozwoju obszarów wiejskich z Europy bezpośrednio na pocztę w jednym mailu miesięcznie! Newsletter ENRD zawiera krótkie streszczenie nowych kwestii, gorących tematów, wiadomości i wydarzeń z zakresu rozwoju obszarów wiejskich w Europie.

JAK OTRZYMAĆ PUBLIKACJE UE

Publikacje bezpłatne:

- jeden egzemplarz:
w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)
- kilka egzemplarzy (lub mapy, plakaty):
w przedstawicielstwach Unii Europejskiej (http://ec.europa.eu/represent_pl.htm)
w delegaturach Unii Europejskiej w krajach poza UE (http://eeas.europa.eu/delegations/index_pl.htm)
kontaktując się z Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_pl.htm)
lub dzwoniąc pod numer 00 800 6 7 8 9 10 11 (numer bezpłatny w całej UE) (*)

(*) Informacje są udzielane nieodpłatnie, większość połączeń również jest bezpłatna (niektórzy operatorzy, hotele lub telefony publiczne mogą naliczać opłaty).

Publikacje płatne:

- w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)

ENRD on-line

Strona internetowa ENRD

Zapraszamy do odwiedzenia strony internetowej ENRD <http://enrd.ec.europa.eu/pl>, na której znajdują się wszystkie potrzebne informacje na temat ENRD i rozwoju obszarów wiejskich w Europie. Można tam znaleźć najnowsze wiadomości i aktualne informacje dotyczące polityki i programów rozwoju obszarów wiejskich oraz uzyskać dostęp do różnych narzędzi, takich jak:

- **portal rozwoju obszarów wiejskich 2014–2020** – przedstawia nowości dotyczące okresu programowania na lata 2014–2020 w zakresie rozwoju obszarów wiejskich;
- **baza danych projektów PROW** – zawiera interesujące przykłady dobrych projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich finansowanych z EFRROW;
- **portal LEADER** – zawiera wszystkie niezbędne narzędzia i informacje na temat metody rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach LEADER;
- **portal służący informowaniu na temat rozwoju obszarów wiejskich** – baza danych zawierająca inspirujące przykłady dobrych praktyk w zakresie informowania.

Media społecznościowe ENRD

Można wybrać spośród kilku dostępnych kanałów mediów społecznościowych:

na profilu ENRD na Facebooku można zapoznać się z przykładowymi praktykami w zakresie rozwoju obszarów wiejskich z całej UE, a także z najnowszymi wiadomościami i tendencjami;

YouTube

nagrania wideo dotyczące projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i konkretnych zagadnień można obejrzeć na **kanale EURural na YouTube**;

można śledzić @ENRD_CP na Twitterze, aby być na bieżąco ze zmianami, wiadomościami i wydarzeniami związanymi z polityką rozwoju obszarów wiejskich UE;

można dołączyć do grupy ENRD na LinkedIn, aby wziąć udział w debatach, wymianie informacji i dyskusjach na temat polityki rozwoju obszarów wiejskich i kwestii związanych z jej wdrażaniem.

Rue de la Loi/Wetstraat, 38 (bte 4)
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË
info@enrd.eu
Tel.: +32 2 801 38 00

Urząd Publikacji

<http://enrd.ec.europa.eu>

European Network for
Rural Development